

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GEOGRAFIJO

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2013

PETER KUMER

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GEOGRAFIJO

DIPLOMSKO DELO

**SOCIALNO-GEOGRAFSKE POSLEDICE
PROSTORSKE SEGREGACIJE V BELFASTU**

Študijski program:
GEOGRAFIJA – E

Mentor: dr. Marko Krevs, doc.

LJUBLJANA, 2013

PETER KUMER

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo.
Peter Kumer

Ljubljana, marec 2013

Podpis:

Zahvala

Svojemu mentorju Marku Krevsu se zahvaljujem za vso strokovno pomoč in koristne napotke pri izdelavi diplomskega dela.

Zahvala gre tudi Veronici Crossa za njeno pomoč pri premagovanju birokratskih ovir pri pridobivanju različnih virov za izdelavo diplomske naloge in drugo podporo v času študijske izmenjave na Irskem. Zahvaljujem se Tatjani Resnik Planinc, ki me je seznanila z Angelo Vaupel in Tracey McKay. Profesorici iz St Mary's University College Belfast sta me uvodoma seznanili z etnično problematiko v Belfastu in omogočili dostop do nekaterih raziskovalcev s tega področja.

Zahvaljujem se Gerrardu McCannu, Sammyju Douglasu, Georgeu Newellu, Paulu Carlandu, Nicole Quinn, Petru Shirlowu, Michaelu Copelandu, Marion Weir ter zvestemu couchsurferju Mauriceu Kinkeadu za sodelovanje pri poglobljenemu intervjuju v Belfastu. Zahvala gre tudi Davidu McComishu s Statističnega urada Severne Irske za urnost pri posredovanju številnih statističnih podatkov in prebivalcem Belfasta za pripravljenost sodelovanja pri strukturiranem intervjuju.

Zahvaljujem se tudi Vesni Nagode za jezikovni pregled slovenskega besedila ter Andreji Kumer za angleški prevod in vsem ostalim, ki so kakor koli pripomogli pri izdelavi diplomskega dela.

Nazadnje pa gre zahvala mami, očetu in sestrama za vso moralno in tudi finančno podporo v času izdelave diplomske naloge.

SOCIALNO-GEOGRAFSKE POSLEDICE PROSTORSKE SEGREGACIJE V BELFASTU

Izveček:

Diplomsko delo zajema celovito obravnavanje prostorske segregacije v Belfastu, ki je tam prisotna že vse od 17. stoletja. Pri proučevanju njenega zgodovinskega razvoja in današnjih socialno-geografskih posledic so bili opravljeni poglobljeni in strukturirani intervjuji, uporabljeni in analizirani statistični podatki ter drugi dostopni viri in literatura, s pomočjo različnih virov izdelane sintezne karte, segregirane soseske v Belfastu pa so bile tudi fotografsko in kartografsko dokumentirane. Med najbolj očitnimi socialno-geografskimi posledicami prostorske segregacije v mestu je pojav teritorialnosti. Slednjo prebivalci obeh skupnosti izražajo preko različnih elementov, med katere sodijo poimenovanje ulic, izvajanje parad, slikanje določenih motivov na muralih in z dejanjem izobešanja zastav ter uporabo prepoznavnih barv in drugih simbolov. Od vseh elementov teritorialnosti pa obseg teritorija najbolj jasno označujejo ločevalne pregrade, ki v Belfastu sledijo t. i. črti miru. Ti objekti različnih dimenzij, grajeni iz različnih materialov, imajo večplasten pomen za tamkaj živeče prebivalstvo, mnenja o tem, ali naj se odstranijo, pa so deljena. Največ nasilja se odvija na območju ob pregradah, ki pa danes ni več nujno povezano z etničnimi nesoglasji. Tudi zaradi ločevalnih pregrad se je v Belfastu razvil t. i. konfliktni turizem. Ugotovljeno je bilo, da znotraj posamezne etnične skupnosti obstaja močna socialna povezanost, stikov z nasprotno skupnostjo je malo, prav tako je med njima opaziti visoko stopnjo konfliktnosti.

KLJUČNE BESEDE: Belfast, prostorska segregacija, ločevalne pregrade, teritorialnost, katoliška skupnost, protestantska skupnost

SOCIO-GEOGRAPHIC EFFECTS OF THE SPATIAL SEGREGATION IN BELFAST

Abstract:

Graduation thesis comprises a complete study of spatial segregation in Belfast, which has been present there since the 17th century. The thesis deals with the study of history of the spatial segregation and its present day socio-geographic consequences through the methods of in-depth and structural interviews, use and analysis of statistical data and other sources and literature, making of synthesis maps with the use of different sources as well as by obtaining photographic and cartographic documentation of the segregated areas of Belfast. Among the most obvious socio-geographic effects of spatial segregation is the phenomenon of territoriality. Inhabitants of both communities express territoriality through elements such as street naming, performing on parades, painting certain motives on murals, flying flags and using distinctive colors and other symbols. Of all the elements of territoriality the size of the territory is the most accurately demarcated by the interface barriers, which follow the peace line in Belfast. These barriers of different dimensions and materials have multiple meaning for the inhabitants living in these areas, therefore the opinions about removing them are divided. Violence is present mostly in the interface areas, but nowadays it is not necessarily related to ethnic conflict. The interface barriers are also the reason because of which Belfast developed so called "conflict tourism". It was identified that there are strong social bonds within each ethnic community, but there is a lack of relations between the two communities and there is a high level of conflicts between them.

KEY WORDS: Belfast, spatial segregation, interface barriers, territoriality, Catholic community, Protestant community

Kazalo

1	Uvod.....	6
1.1	Namen in cilji diplomske naloge.....	7
1.2	Delovne hipoteze.....	7
2	Teoretična in terminološka izhodišča.....	8
2.1	Temeljni pojmi.....	8
2.2	Pregled dosedanjega raziskovanja prostorske segregacije in njenih socialno-geografskih posledic v Belfastu.....	10
3	Metodologija raziskave.....	11
4	Političnogeografski oris severnoirskega vprašanja.....	17
4.1	Geografski oris in lega Severne Irske in Belfasta.....	17
4.2	Etnična sestava Severne Irske in Belfasta.....	20
4.3	Zgodovinski pregled severnoirskega konflikta.....	23
4.3.1	Od prve britanske invazije do delitve otoka.....	23
4.3.2	Kratko obdobje miru.....	25
4.3.3	Obdobje drugega kroga državljanske vojne.....	25
4.3.4	Umirjanje konflikta po letu 1998 in današnje zatečeno stanje.....	27
4.4	Od religioznega spora k teritorialnemu konfliktu.....	28
4.4.1	Razprava o poglavitnem razlogu za trajajoči konflikt na Severnem Irskem.....	28
4.4.2	Teritorij, identiteta in topofilija.....	30
4.4.3	Simbolna označitev prostora v Belfastu.....	32
5	Prostorska segregacija v Belfastu.....	39
5.1	Kronološki pregled prostorske segregacije v Belfastu.....	39
5.1.1	Obdobje od konca 18. stoletja do sredine 19. stoletja: naraščanje deleža katoliškega prebivalstva v mestu.....	39
5.1.2	Obdobje od sredine 19. stoletja do 1896: čas pogostih nemirov.....	40
5.1.3	Obdobje od 1896 do 1935: pot v prvi krog državljanske vojne.....	42
5.1.4	1935 do 1968: obdobje brez večjih konfliktov.....	44
5.1.5	Obdobje od 1968 do podpisa prvih mirovnih sporazumov.....	46
5.2	Območja ob ločevalnih pregradah v Belfastu.....	52
5.2.1	Nasilje ob ločevalnih pregradah.....	58
5.2.2	Mnenje glede odstranitve pregrad.....	63

6	Socialno-geografski oris Belfasta.....	66
6.1	Etnično homogene in segregirane skupnosti	66
6.1.1	Short Strand – primer etnično segregirane skupnosti v vzhodnem Belfastu.....	69
6.1.2	Povezava med socialno-ekonomskimi razmerami in stopnjo segregacije	75
6.1.3	Socialni odnosi med pripadniki segregirane skupnosti	78
6.2	Topofilija in topofobija v Belfastu	82
7	Reševanje problematike prostorske segregacije v Belfastu	85
7.1	Severnoirski stanovanjski urad.....	85
7.2	Nevladne organizacije in projekti povezovanja sprtih skupnosti	86
7.3	Komisija za nadzor nad paradami	87
8	Sklep.....	88
9	Summary	91
10	Viri in literatura.....	94
11	Priloga – vprašalnik za strukturiran intervju	98

Kazalo slik

Slika 1:	Uvodna stran vprašalnika v okviru spletne aplikacije SurveyMonkey.....	14
Slika 2:	Poslopje severnoirskega parlamenta v Stormontu	17
Slika 3:	Zemljevid Severne Irske z označenimi grofijami	18
Slika 6:	Naraščanje števila prebivalcev na Severnem Irskem skozi 20. stoletje.....	18
Slika 7:	Turistični dvonadstropni avtobus na svoji poti mimo t. i. mednarodnega zidu (angl. <i>International Wall</i>), enega izmed ločevalnih pregrad v Belfastu, kjer se nahajajo svetovno znani murali.....	19
Slika 8:	Prizora s parade reda Oranževcev skozi protestantsko območje Shankill v Belfastu 12. julija 2012.....	24
Slika 9:	Večinsko katoliška četrt delavskega razreda, imenovana Bogside (leva slika), ki si deli ločevalno pregrado s protestantskim območjem Fountain. Free Derry Corner (desna slika) znotraj katoliške je bilo eno izmed prizorišč nasilne »Bitke za Bogside« leta 1969 in »»krvave nedelje«« leta 1972.....	26
Slika 10:	Četrt Gaeltacht: dvojezični napis in portret Bobbyja Sandsa na muralu. Sands je bil poslanec v britanskem parlamentu ter član začasne IRE, ki je umrl za posledicami gladovne stavke v zaporu Maze leta 1981.	33
Slika 11:	Zgoraj levo: varnostna vrata na Workman Avenue, ki jih policija odpre dvakrat letno, da lahko gre skozenj sprevid reda Oranževcev v času praznovanja njihovega praznika 12. julija. Desno zgoraj: parada se iz katoliškega območja Springfield vrača na protestantsko stran Shankill. Levo spodaj: sprevid Oranževcev skozi katoliški Ardoyne, ki ga spremlja posebna enota severnoirske policije. Desno spodaj: posebna enota severnoirske policije je na	

območju Ardoyne je naredila neprebojno linijo z oklepniimi vozili, da bi preprečila stik med katoličani in izvajalci pohoda reda Oranževcev	34
Slika 12: Prometni znak in ulična svetilka v barvah britanske zastave.....	34
Slika 13: Ločevalna pregrada, ki deli Alexandra Park v severnem Belfastu (pogled z obeh strani).....	36
Slika 14: Varnostna kamera, nameščena na varnostna vrata na meji protestantskega območja Tiger's Bay med Syringa Street in Duncairn Gardens.....	37
Slika 15: Nekaj muralov v soseskah v Belfastu z različno vsebino	38
Slika 16: Delež katoličanov in protestantov v letih 1871-2011 v Belfastu.....	49
Slika 17: Gibanje koeficient neenakomernosti prostorske razporeditve za katoličane v Belfastu v letih 1871-2011	50
Slika 18: Potek ločevalnih pregrad in razporeditev katoliških in protestantskih etničnih sosesk v Belfastu.....	51
Slika 19: Število novogradenj ločevalnih pregrad, njihovih obnov ali razširitev v Belfastu od leta 1969 do 2012 (34 objektom ni bilo mogoče določiti starosti).....	53
Slika 20: V ospredju degradirano območje, ki pripada protestantskemu delu Shankill Road v zahodnem Belfastu.	54
Slika 21: Odgovori prebivalcev Severne Irske in prebivalcev, živečih ob ločevalnih pregradah v Derryju in Londonderryju, na vprašanje, zakaj menijo, da so bile ločevalne pregrade sprva zgrajene (predstavljen je delež tistih, ki so odgovorili »se strinjam« ali »se močno strinjam« od celotnega vzorca).....	56
Slika 22: Dvojna vrata kot del varnostnih elementov ob pregradi, ki deli katoliški Falls in protestantski Shankill	57
Slika 23: Tipologija stikov med homogeno katoliško in homogeno protestantsko skupnostjo v Belfastu, shema posameznih tipov (zelena – katoliško območje, oranžna – protestantsko območje) in primer takšnega območja v mestu.....	58
Slika 24: Število kriminalnih dejanj (angl <i>.anti-social behaviour incidents</i>) po mestnih okrajih. Območje (1) obsega območja Ardoyne, The Torrens, Lower Oldpark in Shankill, območje (2) Short Strand, Ballymacarrett in Island, območje (3) pa Falls ter Shankill. Mestni okraji in območja etnično homogenih skupnosti se popolnoma ne ujemajo.....	60
Slika 25: Lokacije umorov, povezanih s konfliktom med leti 2002-2012	61
Slika 26: Število etnično motiviranih umorov med leti 2002-2012	62
Slika 27: Odgovori prebivalcev etnično homogenih območij na vprašanje, ali naj se ločevalne pregrade odstranijo	63
Slika 28: Odgovori prebivalcev etnično homogenih območij glede na njihovo oddaljenost od varnostnih barrier (200 čevljev je približno 61 m) na vprašanje, ali naj se varnostne barriere odstranijo.....	64
Slika 29: Odgovori prebivalcev etnično homogenih območij glede na območje, v katerem živijo, na vprašanje, ali naj se varnostne barriere odstranijo.....	64
Slika 30: Shematičen zemljevid etnične delitve Belfasta.....	66
Slika 31: Delež katolikov po statističnih enotah »Super Output Areas« na popisu leta 2011 .	67
Slika 32: Sprememba v deležu katolikov po statističnih enotah »Super Output Areas« med leti 2001 in 2011	68
Slika 33: Geografski model katoliške enklave Short Strand v vzhodnem Belfastu.....	70

Slika 34: Ločevalna pregrada, ki poteka vzdolž Bryson Street.....	71
Slika 35: Ločevalna pregrada na meji med Newtonards Road in Strand Walk	71
Slika 36: Betonsko-kovinske blokade oz. varnostna vrata (angl. <i>Interface Gates</i>) ob severozahodnem robu območja Short Strand.....	72
Slika 37: Začetek tamponske cone ob Albertbridge Rd, ki jo sestavljajo pešpot, pas zelenja in še ena pešpot.....	72
Slika 38: Varnostna kovinska mreža na meji med odprtim javnim prostorom (zadaj Mountpottinger Road) in Albertbridge Road (višina 5 m).....	73
Slika 39: Z mrežo zaščitena okna in protipožarna streha na eni od družinskih vrstnih hiš ob križišču Mountpottinger Rd z Albertbridge Rd (zadaj večinsko protestantsko in lojalistično območje Cluan Place).....	73
Slika 40: Martin Street v protestantskem območju Ballymacarrett. Na levi strani mural z lojalističnimi simboli.....	74
Slika 41: Oviri za dvoosni motorizirani promet v pretežno protestantskem območju Island (v ozadju eden od žerjavov Samson in Goljat).....	74
Slika 42: Koeficient večstranske prikrajšanosti (angl. <i>multiple deprivation measure</i>) za leto 2010 po območjih SOA v Belfastu	76
Slika 43: Koeficient dohodkovne prikrajšanosti (angl. <i>income deprivation measure</i>) za leto 2010 po območjih SOA v Belfastu	77
Slika 44: Odgovori udeležencev v strukturiranem intervjuju na vprašanje, ali so kadar koli imeli težave pri opravljanju naštetih aktivnosti, ki bi jih lahko razložili z življenjem ob varnostni pregradi.....	80
Slika 45: Odgovori udeležencev v strukturiranem intervjuju na vprašanje, ali so že kdaj imeli stik s predstavniki skupnosti na drugi strani ločevalne pregrade	81
Slika 46: Odgovori udeležencev v strukturiranem intervjuju na vprašanje, kako varno se počutijo, ko se gibljejo na območju, kjer v večini živijo pripadniki nasprotne etnične skupine	81
Slika 47: Odgovori udeležencev v strukturiranem intervjuju na vprašanje, če so bili od leta 2005 žrtev kakršnega koli besednega ali fizičnega napada zaradi napete politične situacije v Belfastu.....	82
Slika 48: Območja, ki so jih prebivalci Belfasta (glede na etnično ozadje skupnosti, iz katere prihajajo) določili kot najbolj priljubljena	84
Slika 49: Območja, ki so jih prebivalci Belfasta (glede na etnično ozadje skupnosti, iz katere prihajajo) določili kot najbolj nepriljubljena za življenje	84
Slika 50: Območja, ki so jih prebivalci Belfasta (glede na etnično ozadje skupnosti, iz katere prihajajo) določili kot najbolj varna	84
Slika 51: Odgovori udeležencev v strukturiranem intervjuju na vprašanje, če naj NIHE stori več za razvoj etnično mešanih stanovanjskih predelov.....	86

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Koeficienti, ki so uporabljeni v diplomskem delu za primerjavo med različnimi prostorskimi enotami in časovnim obdobjem in merijo etnično prostorsko segregacijo. Manjšina je v našem primeru za potrebe statistične analize katoliško prebivalstvo.....	12
Preglednica 1: Osnovne demografske značilnosti ljudi, ki so bili vključeni v strukturiranem intervjuju	16
Preglednica 2: Opredelitev prebivalcev Severne Irske in Belfasta po nacionalni identiteti, popis 2011	20
Preglednica 3: Opredelitev prebivalcev Severne Irske in Belfasta po etnični skupini, popis 2011	20
Preglednica 4: Opredelitev prebivalcev Severne Irske in Belfasta po veroizpovedi, popis 2011	20
Preglednica 5: Glavne politične skupine na Severnem Irskem in njihova ideologija	21
Preglednica 6: Povezanost med religijo, politično ideologijo in nacionalno pripadnostjo med prebivalci Belfasta.....	22
Preglednica 7: Odgovor na vprašanje prebivalcev Severne Irske, katera od naštetih kategorij vas najbolj opiše - glede na njihovo versko prepričanje.....	22
Preglednica 8: Število odgovorov glede izobrazbe in dohodka glede na etnično ozadje območja, iz katerega prihajajo vprašani prebivalci Belfasta. Izvzeti so tisti, ki ne živijo na etnično homogenem območju.	29
Preglednica 9: Zastave, ki so prisotne na območju katoliške in protestantske skupnosti v Belfastu in njihov pomen	35
Preglednica 11: Lokacijski koeficient (LQ), koeficient neenakomerne prostorske porazdelitve in delež katolikov v Belfastu v popisnih letih 1871, 1881, 1891	41
Preglednica 12: Standardizirani lokacijski koeficient preračunan za katoliško manjšino v izbranih mestnih okrajih v Belfastu po izbranih popisnih letih.	43
Preglednica 13: SLQ za katoliško populacijo po mestnih okrajih v Belfastu med leti 1937-1971	45
Preglednica 14: Koeficient izolacije P za Belfast za leti 1969 in 1977.....	48
Preglednica 15: Izbor komentarjev glede na mnenje, ali naj se ločevalne pregrade v Belfastu odstranijo.....	65
Preglednica 16: Načini določevanja etničnega ozadja naključnega prebivalca v Belfastu na podlagi stereotipnih predstav	79

1 Uvod

Nastanek prostorske segregacije v Belfastu sega že v 17. stoletje. Takrat je manjšinska skupnost katoličanov predstavljala nižji socialno-ekonomski razred v strukturi mestnega prebivalstva in ni imela enakih političnih pravic kot protestantska večina. Večji del katoliške populacije je tedaj živel na podeželju. Severna Irsko in s tem Belfast sta ves čas odražala širši kulturni spor, ki se je med Irski in Britanci odvijal na irskem otoku. Poleg politične ideologije in nacionalne identitete so jih ločevale tudi razlike v verskem prepričanju. Tako sta katolištvo in protestantizem postala ključni oznaki teh največjih etničnih skupnosti v mestu.

Do prvih nasilnih konfliktov med etničnima skupnostma v Belfastu je prišlo v začetku 19. stoletja, v času vzpona industrijske revolucije. Kmalu zatem so se pričele oblikovati etnične soseske s prepoznavno teritorialno identiteto. Do konfliktov je prihajalo predvsem na mejnih območjih, kjer sta se stikali dve različni etnični skupnosti.

Prve ločevalne pregrade so nastale v drugem »Obdobju težav« (angl. *The Troubles*) z namenom preprečevanja nasilnih obračunov v luči nemirov med sprtima skupnostma, ki so izbruhnili konec 60. let 20. stoletja. Z gradnjo novih pregrad se je njihov pomen in vpliv na tamkaj živečo skupnost še okrepil. Ne le, da so jasno določile meje skupnosti, vplivale so tudi na oblikovanje močne notranje identitete in na prekinitve stikov z nasprotno skupnostjo. S pomanjkanjem stikov pa so se okrepili negativni stereotipi in sovražna nastrojenost.

Poleg razvoja prostorske segregacije v Belfastu v diplomskem delu raziskujem tudi današnje socialno-geografske razmere znotraj segregiranih skupnosti in odnose med nasprotujočima si etničnima skupnostma.

1.1 Namen in cilji diplomske naloge

Namen diplomske naloge je predstaviti vpliv prostorske segregacije dveh največjih etničnih skupnosti (katoličanov in protestantov) na socialno-geografske razmere v Belfastu v preteklosti in danes.

Cilji diplomske naloge so:

- zbrati pomembnejše aktualne informacije in raziskovalna spoznanja, ki bi pomagali osvetliti socialno-geografske posledice prostorske segregacije v Belfastu,
- s pomočjo strokovne literature, obstoječih raziskav, analize statističnih podatkov, analize strukturiranih in poglobljenih intervjujev in s pomočjo kartografskih prikazov opisati današnje stanje prostorske segregacije v Belfastu,
- s pomočjo zgodovinskih virov opisati dejavnike, ki so privedli do današnjega stanja prostorske segregacije,
- s pomočjo metod terenskega dela (s fotografskim dokumentiranjem, kartiranjem, strukturiranimi in poglobljenimi intervjuji) ugotoviti posledice prostorske segregacije v Belfastu,
- s pomočjo strukturiranih in poglobljenih intervjujev ugotoviti odnose med katoliškimi in protestantskimi skupnostmi, ki se nahajajo ob belfaških ločevalnih pregradah,
- s pomočjo strukturiranih intervjujev ugotoviti priljubljenost oz. nepriljubljenost posameznih območij v Belfastu z vidika predstavnikov posamezne etnične skupnosti,
- s pomočjo intervjujev, strokovne literature in drugih virov predstaviti pretekle in tekoče načine reševanja prostorske segregacije in s tem etničnega konflikta v Belfastu in ugotoviti, ali je lahko belfaški pristop koristen tudi za druga etnično razdeljena mesta po svetu,
- podati lastne predloge za reševanje prostorskega in etničnega konflikta v Belfastu.

1.2 Delovne hipoteze

V nalogi se bodo preverjale naslednje delovne hipoteze, ki se bodo dokazale ali ovrgle s pomočjo kvantitativnih in/ali kvalitativnih argumentov:

1. ločevalne pregrade v Belfastu vplivajo na močno notranjo povezanost in izražanje teritorialnosti tam živeče skupnosti;
2. prostorska segregacija v Belfastu se vse od podpisa Sporazuma na veliki petek leta 1998 ni zmanjšala, na kar nas opominjajo še vedno prisotne ločevalne pregrade;
3. pripadniki katoliške in protestantske skupnosti, ki živijo ob ločevalnih pregradah v Belfastu, so nenaklonjeni gibanju na območju skupnosti z druge strani pregrade.

2 Teoretična in terminološka izhodišča

2.1 Temeljni pojmi

Temeljni pojmi, uporabljeni v diplomskem delu in njihove razlage, so naslednji.

Ločevalna pregrada (angl. *Interface barrier*, *Security barrier*, *Physical barrier*), tudi zid miru (angl. *Peace wall*), je neprehodni objekt, ki je lahko zgrajen iz različnih materialov, je različne debeline in višine ter označuje mejo med katoliško in protestantsko skupnostjo. Njena glavna funkcija je varnostna, zgrajena pa je bila v osnovi kot odziv na nasilje med pripadniki katoliške in protestantske etnične skupnosti. Danes je njen pomen večplasten.

Etnično homogena oziroma segregirana skupnost, ki prebiva ob ali v bližini ločevalnih pregrad (angl. *Interface Community* ali *Peaceline community*), je skupnost katoličanov ali protestantov. Opredeljujejo se po verskem prepričanju, čeprav si delijo tudi podobno politično ideologijo ter nacionalnost. Zanje je značilna močna notranja povezanost, slaba povezanost s skupnostjo na nasprotni strani ločevalne pregrade in visoka stopnja teritorialnosti.

Območje etnično homogenih skupnosti neposredno ob ločevalni pregradi (angl. *Interface area*) je območje, na katerem živi večinsko katoliška ali protestantska skupnost in za katerega je značilna visoka stopnja teritorialnosti. V nekateri literaturi zasledimo tudi izraze, kot so *exclusive area* (Doherty, Poole, 1995), *single identity zone* oz. *area dominated by one of the two of the main communities* (Shirlow, Murtagh, 2006, str. 60), kar poudarja popolno etnično homogenost tamkajšnjih prebivalcev. Organizacija Belfast Interface Project ta območja imenuje *clusters of barriers*, kar se nanaša na prostorsko natančno določena območja, obdana z nizom pregrad, ki imajo jasno obrambno oziroma varnostno funkcijo v prostoru (angl. *defensive use of space*) (Towards Sustainable Security, 2007; O'Halloran, 2012). Frederic Wilgar Boal (1976) ta območja imenuje etnosektaške enklave in s tem poudari etnično homogenost tamkajšnje skupnosti ter prisotnost nasilja (Boal, 1976). Ta območja imajo v Belfastu tudi prepoznavna imena (npr. Short Strand, Tiger's Bay). Pri tem velja še omeniti, da smo v tem diplomskem delu osredotočeni samo na dve največji etnični skupnosti - protestantsko in katoliško, saj v Belfastu obstajajo tudi manjše etnične skupnosti, ki živijo na prostorsko sklenjenih območjih. To so na primer irski Travellerji, Romi in Kitajci, vendar ti ne predstavljajo pomembnega deleža v sestavi prebivalstva v Belfastu.

Teritorialnost označuje fenomen obnašanja, ki je povezan s prostorom, ki je natančno razločen in demarkiran. V tem prostoru se njegovi posestniki vsaj deloma obnašajo izključevalno. Najbolj prepoznavna posledica teritorialnosti so značilni prostorski odnosi, ki se kažejo v prostorskem omejevanju aktivnosti, ki jih izvajajo, in izključevanju določenih posameznikov ali skupin s tega območja (Soja, 1971). Robert Sack trdi, da človeška teritorialnost ni nagonska, temveč pogojena s kulturo in pomeni poskus vplivati in nadzorovati vire in ljudi z vzdrževanjem nadzora nad območjem (cv: Boal, 2008, str. 333).

Demarkacija je označitev meje v naravi (SSKJ, 1995) s primernimi dogovorjenimi znaki (mejniki), dodatno tudi na druge načine kot so mreže, zidovi, minska polja itn.

Etničen konflikt (angl. *Ethnic conflict*) – spor med dvema skupinama, ki se razlikujeta po različnih etničnih kriterijih, npr. v religiji. Zgolj manjšina etničnih konfliktov vključuje nasilje (Toft, 2003, str. 3).

Sektaštvo (angl. *Sectarianism*) - odnos med vedenjskimi vzorci, prepričanjem, obnašanjem in religijo, ki (i) posredno ali neposredno krši pravice posameznikov ali skupine in/ali, ki (ii) vpliva na nastanek ali povzroča konflikt. Lahko ga razumemo tudi kot obliko razmejevanja – odločnost dejanj, odnosov in praks, ki temeljijo na prepričanju, da obstajajo nepremostljive razlike v veri. Temu sledi nastanek meje, ki predstavlja socialno razslojevanje in konflikt (McNair, 2006).

Murali (angl. *Murals*) – so večje slike, ki so naslikane neposredno na steni. Murali so prepoznaven element v Belfastu in so še posebno prisotni na območjih neposredno ob varnostnih pregradah. Murali izražajo politična sporočila, sporočila o medsebojnem prijateljstvu ali pa spominjajo na osebo ali dogodek, ki je pomembno zaznamoval zgodovino Severne Irske (Oxford Dictionaries, 2013).

Segregacija (angl. *Segregation*) – ločevanje ljudi, ki temelji na določeni lastnosti, kot je rasa, spol in starost. Glede na vrsto je lahko segregacija sociokulturna, politična, psihološka in prostorska (International Encyclopedia of Human Geography, 2009, str. 42). Poleg prostorske (bivanjske) segregacije (angl. *spatial segregation* oz. *residential segregation*) se v Belfastu srečujemo še s segregacijo na področju zaposlovanja in izobraževanja, ki pa je vse manj prisotna.

Etnična prostorska segregacija pomeni neenakomerno prostorsko razporeditev etnične skupine (skupnosti) glede na ostalo prebivalstvo (Rebernik, 2008).

Apartheid (v afrikanščini izraz pomeni stanje ločenosti) - med 1948 in 1994 institucionaliziran sistem rasne segregacije in diskriminacije do temnopoltih Južnoafričanov. Tak politični sistem je oblikoval ločeno južnoafriško prostorsko, ekonomsko in politično življenje za posamezne skupine ljudi (International Encyclopedia of Human Geography, 2009, str. 167; The Dictionary of Human Geography, 2009, str. 33).

Prostovoljni apartheid (angl. *Self-imposed apartheid*) – prostovoljno (nevsiljeno) prostorsko ločevanje določene etnične skupine od druge (O'Hara, 2004; Calame, 2009).

Geto (angl. *Ghetto*) je prostor, ki je nastal kot posledica diskriminacijske politike oblasti z namenom izolirati, izobčiti, izkoriščati in obvladovati določeno etnično skupino. Izraz, prvič uporabljen v renesančnih Benetkah, kjer so v posebni mestni četrti morali živeti Judje, ločeni od drugih mestnih prebivalcev (Leksikon Cankarjeve založbe, 2000; International Encyclopedia of Human Geography, 2009, str. 492).

Socialno-geografske posledice prostorske segregacije so socialno-geografske razmere, ki nastanejo posredno ali neposredno zaradi prostorske segregacije določenih skupnosti. Te razmere zajemajo oblikovanje določenega socialno-ekonomskega razreda na teh območjih, odklonilne odnose med segregiranimi skupnostmi zaradi ločevalnih objektov, velik pomen teritorialnosti pri izražanju identitete predstavnikov skupnosti ipd.

2.2 Pregled dosedanjega raziskovanja prostorske segregacije in njenih socialno-geografskih posledic v Belfastu

Eno izmed temeljnih prispevkov pri proučevanju prostorske segregacije je delo Frederica Wilgara Boala (1969) z naslovom *Territoriality on the Shankill-Falls Divide, Belfast*, kjer raziskuje pojav teritorialnosti, odnose med katoliško in protestantsko skupnostjo v zahodnem Belfastu ter prostorske vzorce obnašanja njunih predstavnikov zaradi etničnih nesoglasij. Ker je ta raziskava nastala pred izbruhom krvavega konflikta konec 60. let 20. stoletja, svojo takratno raziskavo primerja še z novejšimi znanstvenimi spoznanji. Z vidika proučevanja kronološkega vidika prostorske segregacije pa je pomembno še delo *Ethnic residential segregation in Belfast* avtorjev Paul Doherty in Michael A. Poole (1995).

Med novejšimi prispevki pri proučevanju pomena teritorija pri sprtih etničnih skupnostih sodi knjiga *The Politics of Territory* Brendana Murtagha (2002) in delo Petra Shirlowa in Brendana Murtagha (2006) z naslovom *Belfast: Segregation, Violence and the City* (2006), ki se osredotoča na etnični skupnosti, ki živita ob belfaških ločevalnih pregradah in na vpliv samih pregrad na njihovo (vsakodnevno) življenje. McNair (2006) v svoji disertaciji z naslovom *Social and Spatial Segregation: Ethno-National Separation and Mixing in Belfast* proučuje prostorske in socialne odnose med katoliško in protestantsko skupnostjo v Belfastu in ugotavlja, da se stopnja prostorske segregacije vse od preloma iz 20. v 21. stoletje zmanjšuje, prav tako naj verska in politična identiteta ne bi več igrali tako pomembne vloge pri segregiranih skupnostih kot v preteklosti. Med pomembne vire pri proučevanju današnjega etničnega konflikta in s tem prostorske segregacije na Severnem Irskem pa sodi tudi spletna informacija CAIN, ki spada pod okrilje ustanove University of Ulster, katere avtorji so številni raziskovalci, ki proučujejo severnoirsko vprašanje z različnih vidikov.

Znanstvene metode, ki jih je Marko Krevs (2004) uporabil pri raziskavi o topofiliji in topofobiji, so bile uporabne tudi na primeru Belfasta v smislu ugotavljanja privlačnosti in neprivlačnosti posameznih mestnih sosesk z vidika sodelujočih pri strukturiranem intervjuju. Na ta način je bilo mogoče na kvalitativen način izmeriti kvalitativen pojav povezave čustev prebivalcev Belfasta z določenimi območji v mestu.

3 Metodologija raziskave

V diplomskem delu, ki je sestavljeno iz teoretične osvetlitve problema, zbiranja empiričnih podatkov (v okviru šestih terenskih vaj v Belfastu med februarjem in julijem 2012) ter njihova analiza, so bile uporabljene različne raziskovalne metode:

- analiza obstoječe literature (primarnih in sekundarnih virov),
- analiza obstoječih statističnih podatkov (kvantitativne metode),
- izvajanje in analiza poglobljenih intervjujev (kvalitativne metode), ki jim je sledilo prepisovanje zvočnega besedila (transkripcija),
- izvajanje in analiza strukturiranih intervjujev (kvantitativne in kvalitativne metode),
- kartiranje proučevanega območja in
- terensko fotografsko dokumentiranje.

Analiza obstoječe literature se je navezovala na analiziranje primarnih in sekundarnih virov. Analiza primarnih virov je vsebovala analizo statističnih podatkov (predvsem podatkov Statističnega urada Severne Irske, NISRA), tej pa je sledila analiza sekundarnih virov (knjig, diplomskih del, doktorskih disertacij, člankov in raziskovalnih poročil).

Analiza dosedanjih raziskav je vključevala tudi analizo različnih poskusov kvantitativnega merjenja prostorske segregacije, pri čemer smo v diplomskem delu upoštevali koeficiente, ki so zbrani v naslednji preglednici.

Preglednica 1: Koeficienti, ki so uporabljeni v diplomskem delu za primerjavo med različnimi prostorskimi enotami in časovnim obdobjem in merijo etnično prostorsko segregacijo. Manjšina je v našem primeru za potrebe statistične analize katoliško prebivalstvo.

Ime kazalca	Angleško ime	Opis
ID koeficient neenakomernosti prostorske razporeditve	<i>dissimilarity index</i>	To je najpogostejši koeficient, ki se uporablja v analizah o segregaciji in meri neenakost poselitve. Vrednost 0,0 pomeni, da je porazdelitev katoličanov enaka po vseh mestnih okrajih (angl. <i>ward</i>). Ostale vrednosti izražajo odstotek katoličanov, ki bi se moral preseliti iz okrajev, če bi želeli doseči njihovo enakomerno porazdelitev v mestu (Doherty, Poole, 1995; McNair, 2006.).
LQ lokacijski koeficient	<i>Location Quotient</i>	Kazalec, ki so ga prvi uporabili ekonomski geografi, je izračunana tako, da se deli delež katoličanov v posameznem okraju z deležem katoličanov v celotnem mestu. Njegova vrednost se giblje med vrednostjo 0,0 za območje, na katerem ni nobenega katolika, in vrednostjo 100,0 za območje, ki je popolnoma katoliško. Vrednost koeficienta 1,0 kaže na to, da je v soseski isti delež katolikov, kot je delež na ravni celotnega mesta, če pa je višji od 1,0, je delež katolikov v tem območju višji kot na ravni mesta. Ta koeficient nam torej pove, koliko se delež katolikov posameznega mestnega okraja (angl. <i>ward</i>) razlikuje od deleža katolikov na ravni celotnega mesta (Jones, 1956; Doherty, Poole, 1995).
SLQ standardiziran lokacijski koeficient	<i>Standardized Location Quotient</i>	Ta kazalec je v svoji raziskavi o prostorski razporeditvi in segregaciji v Belfastu uporabil že Jones (1956) zato, ker se LQ navezuje zgolj na določeno (popisno) leto. SLQ je v naslednjih poglavjih predstavljen, da bi lahko lokacijski kvocient primerjali med različnimi leti (in različnimi mestnimi okraji). Njegova vrednost se giblje med 0,0 in 1,0. Vrednost 0,0 pomeni, da je delež katolikov v določenem okraju enak deležu te skupnosti v celem mestu (segregacije ni). Vrednost 1,0 pa pomeni, da je delež katoličanov v okraju 100-%. Če je v okraju večji delež katoličanov od njihovega deleža v celem mestu, je vrednost SLQ manjša od 0,50, če pa jih je manj kot na mestnem nivoju, pa je vrednost koeficienta višja od 0,50 (Doherty, Poole, 1995).
P koeficient izolacije	<i>Isolation Index</i>	Ta kazalec se giblje med vrednostjo 0 in 1 in ga izračunamo za vsako skupnost posebej. Pove nam, kolikšna verjetnost je, da povprečen pripadnik določene skupnosti sreča pripadnika iste ali druge določene skupnosti na območju, na katerem živi. Poglejmo si primer. Vrednost katoliškega koeficienta izolacije za leto 1977 za Belfast je 0,69. To pomeni, da je povprečen katoličan v letu 1977 živel na območju, kjer je bilo 69 % katoličanov oziroma, da je takrat obstajala 69-% verjetnost, da bi katoličan v svojem območju srečal drugega katoličana (Doherty, Poole, 1995).

Viri podatkov: Jones, 1956; Doherty, Poole, 1995; McNair, 2006

Ker je bil cilj diplomske naloge tudi zbrati pomembnejše aktualne informacije in raziskovalna spoznanja, ki bi pomagali osvetliti socialno-geografske posledice prostorske segregacije v Belfastu, sem se odločil še za izvedbo poglobljenih in strukturiranih intervjujev z raziskovalci, s predstavniki nevladnega sektorja, predstavniki politike in s prebivalci izbranih segregiranih območij znotraj Belfasta. Pri raziskovanju etnične prostorske segregacije ne gre samo za kvantitativne, ampak predvsem za kvalitativne raziskave, zato so bile slednje v ospredju pri obeh tipih intervjujev. Vzroke za prostorsko segregacijo gre iskati predvsem v osebnih vzgibih posameznikov.

Poglobljene intervjuje sem opravil z naslednjimi osebami (ime, priimek, funkcija in datum intervjuja):

- Maurice Kinkead, vodja organizacije Landmark East, ki se ukvarja z obnovo poslopij, mdr. tudi v konfliktnih conah v Belfastu, in jih predaja v namen neprofitnim organizacijam (9. februar 2012),
- Gerrard McCann, predavatelj evropskih razvojnih politik na St Mary's University in poznavalec problematike prostorske segregacije v Belfastu (10. februar 2012),
- Sammy Douglas, poslanec v severnoirskem parlamentu, Democratic Unionist Party, in tajnik protestantske organizacije Ullans Academy (11. februar 2012),
- George Newell, član organizacije »The Base«, ki mdr. povezuje prebivalce obeh sprtih skupnosti v vzhodnem Belfastu, in član skupine Inner East Belfast (4. april 2012),
- Paul Carland, direktor organizacije za javna stanovanja (Northern Ireland Housing Executive) v okrožju Castlereight, Belfast (4. april 2012),
- Nicole Quinn, prebivalka v enem izmed mejnih območij v Belfastu (Newlodge), ki loči sprti strani (5. april 2012),
- Peter Shirlow, predavatelj na Queen's University Belfast in avtor številnih geografskih študij na temo prostorske segregacije v Belfastu (24. april 2012),
- Michael Copeland, poslanec v severnoirskem parlamentu, Ulster Unionist Party (25. april 2012) in
- Marion Weir, vodja projekta v okviru organizacije Shankill Women's Centre, ki povezuje prebivalce obeh sprtih skupnosti v zahodnem Belfastu (25. april 2012).

Strukturiran intervju je bil izveden v dveh korakih, in sicer:

- s pomočjo spletne aplikacije SurveyMonkey med 12. februarjem 2012 (prvi izpolnjen vprašalnik 14. 2. 2012) in 30. 4. 2012 (zadnji izpolnjen vprašalnik 29. 4. 2012) – vprašalnik je bil objavljen na spletni strani <http://www.surveymonkey.com/belfast2012> in
- z neposrednim terenskim pristopom, in sicer 23. aprila, 24. aprila, 13. julija in 18. julija.

Slika 1: Uvodna stran vprašalnika v okviru spletne aplikacije SurveyMonkey

Department of Geography
Faculty of Arts
University of Ljubljana

UCD
DUBLIN

University College Dublin
School of Geography, Planning and Environmental Policy
(EU Erasmus Exchange Programme)

Exit this survey (do not send the answers)

Questionnaire for residents of Greater Belfast

1. Introduction to the research of spatial segregation in Belfast

1 / 5 20%

This questionnaire is prepared by Peter Kumer, student of geography from University of Ljubljana, who is undertaking his graduate research about spatial segregation in Belfast. The study is supervised by Mr. Dr. Marko Krevs from University of Ljubljana and Ms. Dr. Veronica Crossa, a member of academic staff from University College Dublin. Your sincere answers to these questions would contribute a lot to the success of the study. Your answers to the questionnaire are completely anonymous and confidential and will be used for research purposes only.

Research institution:
Department of Geography
Faculty of Arts
University of Ljubljana

Host institution:
University College Dublin
School of Geography, Planning and Environmental Policy
(EU Erasmus Exchange Programme)

Vir: Questionnaire..., 2012

Pri strukturiranem intervjuju so sodelovali prebivalci katoliške in protestantske skupnosti znotraj območja Velikega Belfasta (angl. *Greater Belfast*). 4 vprašani niso prihajali iz teh skupnosti, zato so bili izvzeti iz tistih analiz, ki so zahtevali le tovrstni profil ljudi. Vse analize so bile prostorsko omejene na zgoraj omenjeno območje, zato sem tudi obseg vseh statističnih območij (npr. Super Output Areas ali Electoral Wards) prilagodil temu obsegu. Razen prostorskega ni bil določen noben drug kriterij kot pogoj za sodelovanje pri anketiranju.

K izpolnjevanju spletne aplikacije sem pozval študente St. Mary's College v Belfastu, povezavo do vprašalnika s prošnjo za sodelovanje pa sem po elektronski pošti poslal številnim organizacijam, ki pri svojih aktivnostih vključujejo pripadnike katoliške in/ali protestantske skupnosti. Z nekaterimi organizacijami sem prišel v stik tudi preko Facebooka in Twitterja.

Zaradi časovnih in finančnih omejitev je bilo končno število sodelujočih pri strukturiranem intervjuju 42. Ker vsi niso odgovorili na vsa vprašanja, je pri analizi posameznega vprašanja navedeno število ljudi, ki so bili vzeti v vzorec. Zaradi majhnega vzorca je bila analiza odgovorov opravljena kvalitativno, pogojno tudi kvantitativno, kjer so različni odgovori med seboj primerjani v odstotkih. Analiza je prinesla pričakovane odgovore, ki so se tudi ujemali s predhodnimi raziskavami. Kjer je bilo to mogoče in smiselno, sem v diplomskem delu rezultate strukturiranega intervjuja primerjal z rezultati podobnih raziskav. Te so zaradi večjih finančnih sredstev, s katerimi so raziskovalci lahko razpolagali, vključevale večji numerus.

Vprašalnik za strukturiran intervju je obsegal šestindvajset vprašanj, ki so bila tako odprtega kot zaprtega tipa, razdeljena na štiri različno dolge sklope. Vprašanja so se navezovala na kraj bivanja v povezavi z belfaškimi pregradami, stike s pripadniki nasprotne skupnosti in pogostost konfliktnih primerov ter odnos do pregrad in segregiranega prostora in socialnega življenja.

Del vprašalnika se je nanašal tudi na mnenje o priljubljenosti, nepriljubljenosti in varnosti posameznih sosesk v Belfastu z vidika udeležencev v strukturiranem intervjuju. Tu sem se poslužil metod, ki so bile uporabljene v raziskavi o topofiliji in topofobiji. Slednje omogočajo proučevanje kvalitativnega pojava na kvantitativen način in jih je uporabil Krevs (2004) na primeru Ljubljane. Omenjeni profesor od leta 2000 s pomočjo študentov Oddelka za geografijo Univerze v Ljubljani izvaja raziskavo, v kateri proučuje različna čustva (priljubljenost, odpor, strah), ki jih prebivalci Ljubljane povezujejo s posameznimi »mestnimi soseskami«. Tovrstna raziskava proučuje človeško dožemanje prostora in posledice tega dožemanja pri prostorskem vedenju. Krevs spremlja stopnjo in spreminjanje prostorskih zgostitev tovrstnih čustvenih vezi ter argumente, s katerimi anketirani utemeljujejo svoje odgovore. Namen te raziskave je predstaviti, opisati in prostorsko prikazati dožemanje priljubljenih, nepriljubljenih in varnih območij v Ljubljani ter osnovne vzroke za takšno dožemanje. Pri analizi se upoštevajo odgovori iz anketnih vprašalnikov, ki so izvedeni v izbranih soseskah.

Med merili, na podlagi katerih se prebivalcem zdijo mestne soseske v Ljubljani prijetne za bivanje, so predvsem njihova lastna bivanjska izkušnja, visoko vrednotenje zelenega in urejenega bivalnega okolja, ugodna socialno-ekonomska sestava prebivalstva, razmeroma visoka vrednost nepremičnin, urejen mestni promet, bližina storitev, službe, šole, sorodnikov, prijateljev in možnost za rekreacijo.

Najbolj nepriljubljene soseske so večinoma izbrane po kriteriju neprivlačnosti podobe bivališč ali kriteriju gradbene in infrastrukturne neurejenosti okolja. Na te odločitve vplivajo tudi predsodki anketirancev o prenaseljenosti izbranih sosesk s prebivalstvom tuje narodnosti, zaradi česar je po njihovem tam več kriminala in nasilja. Na neprivlačnost vplivajo tudi predsodki o neurejenosti in slabi podobi.

Krevs (2008) ugotavlja, da uvrščanje sosesk med nevarne temelji na negativnih stereotipih in negativnih informacijah iz medijev, le izjemoma pa na lastnih izkušnjah prebivalcev. Pred leti opravljena raziskava o dejansko storjenih kriminalnih dejanjih v Mestni občini Ljubljana namreč ni podprla stereotipa o drastičnem odstopanju območij, ki so jih anketiranci označili kot najbolj nevarna (Krevs, 2008: Topofilija in topofobija..., 2004; Žibret, 2010).

S podobno raziskavo, ki je bila opravljena na območju Belfasta v okviru strukturiranega intervjuja, nas je zanimalo, kako so odgovori o priljubljenosti, nepriljubljenosti in varnosti posameznih predelov povezani s tem, če vprašani prihaja iz katoliške ali protestantske skupnosti. Območja v Belfastu, med katerimi so lahko izbirali, so najmanjše enote, za katere so dostopni statistični podatki. Imenujejo se Super Output Areas (SOA) in imajo med 1300 in 2800 prebivalcev.

V zadnjem sklopu vprašalnika je anketiranec odgovoril na vprašanja o osnovnih osebnih podatkih (spol, starost, izobrazba, verska prepričanost, nacionalnost, ideologija, delovno mesto, letni prihodek).

Preglednica 2: Osnovne demografske značilnosti ljudi, ki so bili vključeni v strukturiranem intervjuju

Kategorija	Izbira	Delež vseh vprašanih
Spol	Moški	66
	Ženska	34
Starostna skupina	15-18	3
	18-24	8
	25-34	36
	35-44	17
	45-54	22
	55-64	8
	65 ali več	6
Dopolnjena izobrazba	osnovnošolska	8
	srednješolska	47
	visokošolska	45
Vera	katoličan	55
	protestant	28
	agnostik	6
	nereligiozen	11
Nacionalnost	Irec	47
	Britanec	36
	drugo	17
Politična opredelitev	republikanec	25
	nacionalist	36
	unionist	11
	lojalist	8
	drugo	20
Status	dijak	3
	študent	9
	nezaposlen	14
	zaposlen	74
Povprečni letni dohodek (£ - britanski funt)	manj kot 5.000	10
	5.000-10.000	26
	10.000-20.000	42
	20.000-30.000	13
	več kot 30.000	9

Vir podatkov: Kumer, 2012

V okviru terenskega dela sem kartografsko in fotografsko dokumentiral rabo tal v etnično segregiranih območjih v Belfastu, ločevalne pregrade, murale ter elemente teritorialnosti.

4 Političnogeografski oris severnoirskega vprašanja

4.1 Geografski oris in lega Severne Irske in Belfasta

Severna Irska leži v severovzhodnem delu irskega otoka in kot del britanskega otočja sodi v regijo zahodne Evrope. Na jugu in zahodu meji na Republiko Irsko. Politično sodi skupaj z Veliko Britanijo (ki vključuje Anglijo, Wales in Škotsko) in s 14 čezmorskimi ozemlji v Združeno kraljestvo. Vse štiri dežele, vključene v to državno tvorbo, imajo določeno stopnjo samouprave, močna so tudi gibanja za priznanje samostojnosti. S sporazumom na veliki petek (angl. *Good Friday Agreement*) leta 1998 je bila uvedena devolucija, s katero ima Severna Irska na področju političnega upravljanja velike pristojnosti, nanjo pa lahko delno vpliva tudi vlada Republike Irske. Parlamentarne stranke se sestajajo v prostorih severnoirskega parlamenta v Stormontu, ki leži v vzhodnem delu Belfasta. Prvi minister in njegov namestnik si delita izvršilno oblast na Severnem Irskem in tvorita t. i. diarhijo. Zastopati morata dve največji politični skupini, kar v praksi pomeni delitev oblasti med katoliki in protestanti.

Slika 2: Poslopje severnoirskega parlamenta v Stormontu

Avtor fotografije: P. Kumer, april 2012

Površina Severne Irske znaša 14.148 (irski otok 84.431 km², Republika Irska 70.283 km²) in zajema šest grofij: Londonderry, Antrim, Down, Armagh, Tyrone in Fermanagh. V različni literaturi (tudi strokovni) pogosto naletimo na enačenje Severne Irske s pojmom Ulster, kar pa ni točno. Ulster je zgolj ena od štirih (prvotno petih) historičnih provinc na otoku in poleg šestih grofij Severne Irske zavzema še 3 grofije (Managhan, Cavan, Donegal), ki pa vse od podpisa anglo-irske pogodbe leta 1921 sodijo pod jurisdikcijo Republike Irske. Severna Irska leži med 54 in 55 stopinjami severne geografske širine in med 5 in 8 stopinjami zahodne

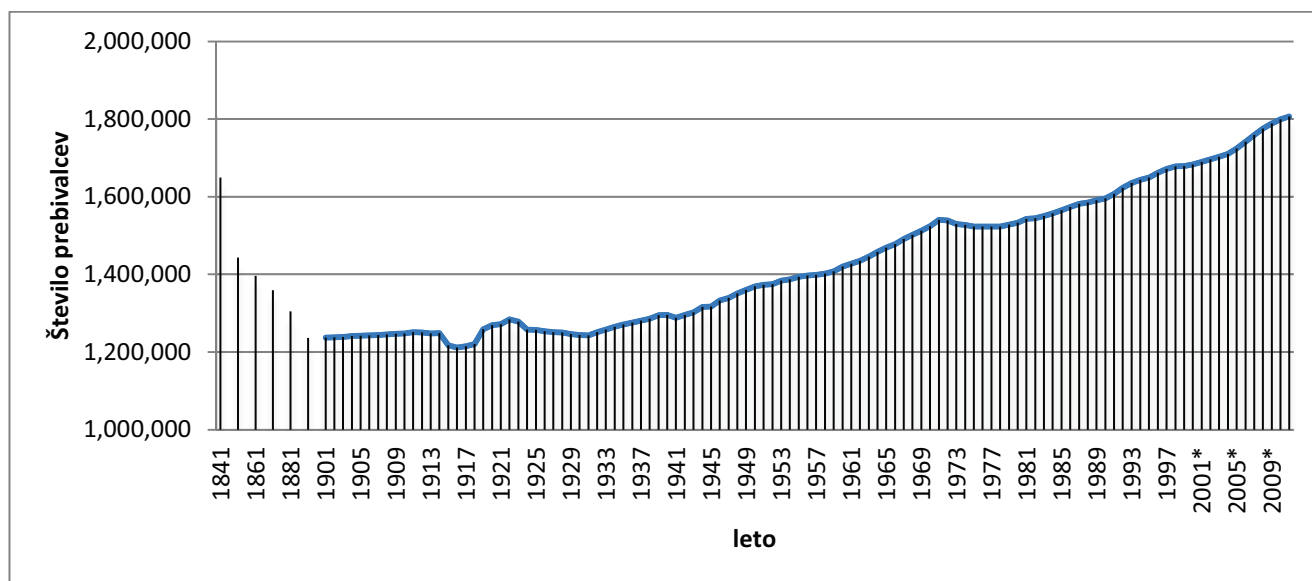
geografske dolžine. Od njenega najvzhodnejšega dela je Škotska oddaljena le 20 km – z njo je povezana z rednimi pomorskimi potniškimi in s tovornimi linijami z izhodiščem v Belfastu (Colin et al., 1997). To mesto ima poleg velikega prometnega pomena še vlogo političnega, kulturnega in izobraževalnega središča Severne Irske. Leži ob ustju reke Lagan, kjer se je ob majhnem zalivu razvilo pomembno pristanišče (Boyle, 2012).

Slika 3: Zemljevid Severne Irske z označenimi grofijami

Po podatkih popisa 2011 na Severnem Irskem živi 1.810.863 prebivalcev, kar je okoli 30 % otoškega prebivalstva in 3 % prebivalstva Združenega Kraljestva. V Belfastu živi 280.962 prebivalcev (NISRA, 2013). Vse od leta 1926 je število prebivalcev naraščalo, statistika beleži rahel padec zgolj v 70. letih 20. stoletja, kar je posledica negativnih neto migracij v tistem času (Registrar General Northern Ireland..., 2011).

Slika 4: Naraščanje števila prebivalcev na Severnem Irskem skozi 20. stoletje

Vir podatkov: Registrar General Northern Ireland..., 2011

Na Severnem Irskem je imela industrija vse od vzpona industrijske revolucije pomemben delež v gospodarstvu. Še posebej pomembno vlogo pri tej panogi so imeli ladjedelništvo, vrvarstvo in tekstilna industrija. V začetku 20. stoletja je bil Belfast največji proizvajalec lanenega platna na svetu, ponašal pa se je tudi s tedaj največjo svetovno ladjedelnico in z največjim suhim dokom, kjer so zgradili razvpito ladjo Titanic. Prestrukturiranje, postindustrializacija in etnični konflikti so močno vplivali na zaton težke industrije in s tem na ekonomske in socialne težave tamkajšnjih prebivalcev. V zadnjih 30 letih se je severnoirsko gospodarstvo usmerilo v storitvene dejavnosti. Pestijo ga številne težave, kot so periferna lega znotraj Velike Britanije, velik ruralni značaj regije in zapuščina večdesetletnega konflikta iz »»Obdobja težav«« (angl. *The Troubles*). Danes Severna Irska in Belfast stavita predvsem na velik potencial pri razvoju turističnega sektorja, saj po obdobju stagnacije v času državljanske vojne strmo narašča število mednarodnih turistov (samo med leti 2002 in 2005 se je število obiskovalcev na leto s 3,6 povzpelo na 6,4 milijone), kar ustvarja številna nova delovna mesta in ima po prihodku pomemben delež v gospodarstvu. Tržijo naravne atrakcije (razgibana pokrajina, zanimivi reliefni pojavi, kot so npr. Velikanove stopinje) in svojo tehnološko zapuščino (ladjedelništvo in prizorišče gradenj največjih ladij svojega časa, kot je bil denimo Titanic). Tako Belfast, kot tudi druga mesta (Londonderry, Armagh ...), v katerih se je odvijalo nasilje, pa v zadnjem času vlagajo celo v razvoj t. i. konfliktnega turizma (angl. *conflict tourism*). Turiste v razglednih avtobusih s prepričljivo zgodbo vodijo mimo etničnih sosesk in zidov, ki so povezani z nasiljem v preteklosti ali pa še vedno služijo kot bariera med sprtima skupnostma in preprečuje njune medsebojne (krvave) obračune. Zanimivo je, da so, predvsem v Belfastu, v to vključeni tudi bivši člani paravojaških skupin in nekdanji zaporniki, ki turiste v t. i. črnih taksijih vodijo mimo območij, ki so povezani z »Obdobjem težav« znotraj njihove skupnosti (Colin et al., 1997; Plöger, 2007).

Slika 5: Turistični dvonadstropni avtobus na svoji poti mimo t. i. mednarodnega zidu (angl. *International Wall*), enega izmed ločevalnih pregrad v Belfastu, kjer se nahajajo svetovno znani murali

Avtor fotografije: P. Kumer, februar 2012

4.2 Etnična sestava Severne Irske in Belfasta

Na popisu leta 2011 se je glede na nacionalno identiteto največ prebivalcev izreklo za Britance, takoj za njimi so sledili tisti, ki so se opredelili kot Irci in nato Severni Irci. V Belfastu je nekoliko večji delež Ircev kot na nivoju province, prav tako je več ljudi izbralo kategorijo »drugo«, saj je mesto glavna destinacija tujih priseljencev, ti pa imajo nacionalno identiteto, ki je popis ni beležil (NISRA, 2013).

Preglednica 3: Opredelitev prebivalcev Severne Irske in Belfasta po nacionalni identiteti, popis 2011

	% prebivalcev			
	Britanec	Irec	Severni Irec	Drugo
Severna Irska	48,41	28,35	29,44	5,04
Belfast	43,16	34,77	26,82	6,61

Vir podatkov: NISRA, 2013

Glede na popisno kategorijo »etnične skupine« je največ ljudi belcev. Pomemben delež ljudi, predvsem v Belfastu, je pripadnikov azijskih etničnih skupin (NISRA, 2013).

Preglednica 4: Opredelitev prebivalcev Severne Irske in Belfasta po etnični skupini, popis 2011

	% prebivalcev				
	»White«	»Irish Traveller«	Vse kategorije, ki sodijo pod »Asian«	Vse kategorije, ki sodijo pod »Black«	Ostalo
Severna Irska	98,21	0,07	1,06	0,2	0,46
Belfast	96,36	0,07	2,41	0,44	0,71

Vir podatkov: NISRA, 2013

Glede na veroizpoved se je največ ljudi opredelilo za katolike in protestante. V skupino protestantov so vključeni prezbiterijanci, Church of Ireland, metodisti in druga krščanska ali s krščanstvom povezana verstva. V Belfastu je število katoličanov več kot pripadnikov protestantskih verstev (NISRA, 2013).

Preglednica 5: Opredelitev prebivalcev Severne Irske in Belfasta po veroizpovedi, popis 2011

	% prebivalcev			
	katoličan	protestant	drugo	neveren, agnostik
Severna Irska	40,76	41,56	0,82	16,86
Belfast	41,90	34,14	1,52	22,71

Vir podatkov: NISRA, 2013

Temeljni razdor v družbi na Severnem Irskem obstaja med republikanci in nacionalisti na eni in unionisti ter lojalisti na drugi strani. Večina prebivalcev na Severnem Irskem se opredeljuje po eni izmed teh kategorij, pri čemer imata največ privrženecv skupini nacionalistov in unionistov.

Preglednica 6: Glavne politične skupine na Severnem Irskem in njihova ideologija

Politična skupina	Ideologija
republikanci	Prizadevajo si za to, da bi celoten otok pripadal Republiki Irski. Pogosto se poslužujejo oboroženih akcij za doseg svojih ciljev in imajo svoje paravojaške organizacije (npr. IRA (angl. Irish Republican Army) in njene frakcije).
nacionalisti	Prizadevajo si za močnejše vezi ali celo za unijo z Republiko Irsko. Redko se poslužujejo nasilja kot sredstva za doseg svojih ciljev, bolj so naklonjeni ustavnim spremembam.
lojalisti	Prizadevajo si, da Severna Irska ostane del Združenega kraljestva. V splošnem podpirajo nasilje kot sredstvo za doseg svojih ciljev. V večini menijo, da britanska vlada ni storila dovolj, da bi zatrla nasilje skupine IRA, zato ima svoja paravojaška krila (npr. Ulster Defence Association, Orange Volunteers itd).
unionisti	Prizadevajo si, da Severna Irska ostane del Združenega kraljestva. Ne podpirajo nasilja, z izjemo tistega, ki ga legitimno izvajata britanska vojska in policija.

Viri podatkov: Connolly, 1998; McNair, 2006; The Troubles..., 2013

Republikanci in nacionalisti se običajno opredeljujejo kot Irci in katoličani, lojalisti in unionisti pa kot Britanci in protestanti. Glede na podatke iz spodnje preglednice, ki prikazuje delež pripadnikov določene skupine, je to zgolj poenostavljena razlaga, saj obstajajo tudi pomembna odstopanja. Pomembno je še poudariti, da se po podatkih raziskave Life & Times (2010) večina (37%) nevernih ali agnostikov opredeljujejo kot Severni Irci. To je v preglednici predstavljeno v zadnjem stolpcu v skupini »drugo« (Devine, 2010).

Preglednica 7: Povezanost med religijo, politično ideologijo in nacionalno pripadnostjo med prebivalci Belfasta.

VERSKO PREPRIČANJE	POLITIČNO PREPRIČANJE		NACIONALNA IDENTITETA	
	strukturiran intervju (št. odgovorov)	strukturiran intervju (št. odgovorov)	Raziskava Life & Times odgovorov, velja za območje Severne Irske)	Life & (% Severne Irske)
katoličan	17 republikanec /nacionalist	13 Irec	58 Irec	
	0 lojalist/unionist	3 Britanec	8 Britanec	
	3 drugo	4 drugo	34 drugo	
protestant	6 lojalist/unionist	8 Britanec	61 Britanec	
	2 republikanec /nacionalist	1 Irec	4 Irec	
	2 drugo	1 drugo	35 drugo	
neveren, agnostik	3 republikanec /nacionalist	3 Irec	18 Irec	
	1 lojalist/unionist	2 Britanec	33 Britanec	
	2 drugo	1 drugo	50 drugo	

Vira podatkov: Devine, 2010, N = 1205; Kumer, 2012, N = 36

»Severni Irec« ima v zadnjem času v skupini nacionalne identitete vedno pomembnejši delež, saj velja za bolj nevtralno kategorijo. Po podatkih raziskave Life and Times (2010) je v najmlajši (v vzorec zajeti) starostni skupini (18-24 let) največ, kar 37 % tistih, ki se opredeljujejo kot Severni Irci (37 %, Devine, 2010).

Preglednica 8: Odgovor na vprašanje prebivalcev Severne Irske, katera od naštetih kategorij vas najbolj opiše - glede na njihovo versko prepričanje

	katoličan (%)	protestant (%)	brez religije (%)
Britanec	8	61	33
Irec	58	4	18
Ulster	1	5	5
Severni Irec	25	28	37
Drugo	8	2	8
Ne vem	0	0	0

Vir podatkov: Devine, 2010; N=1205

4.3 Zgodovinski pregled severnoirskega konflikta

Konflikta na Severnem Irskem, kot ga poznamo danes, ne bi bilo brez vpliva političnih predstavnikov Republike Irske ter Združenega kraljestva oz. predhodnikov teh političnih tvorb. Da bi razumeli današnja nesoglasja med etničnimi skupnostmi, ki so značilnost prebivalstva celotne Severne Irske, si moramo pogledati bistvene etape sosledja dogodkov v zgodovini celotnega irskega otoka.

4.3.1 Od prve britanske invazije do delitve otoka

Prva britanska invazija na irski otok, ki je bil v tistem času poseljen s keltskim¹ prebivalstvom, se je zgodila leta 1169. Takrat je tja s pomočjo angleškega kralja Henrika II. priplula anglonormanska vojska in osvojila večja irska mesta. S tem pa je prišlo do prvega srečanja dveh različnih kultur, ki sta si naslednja stoletja ves čas stali nasproti. V irskem parlamentu, ki se je prvič sestal leta 1366 ni bilo keltskih predstavnikov, kar priča o takratni angleški nadvladi. Istega leta so uvedli kilkenyjske statute, s katerimi so poskušali preprečiti stike Angležev s keltskim okoljem (Tavčar, 2010).

Angleži so svojo moč na irskem otoku utrdili v času reformacije s pomočjo njenega nosilca Henrika VIII. Ta se je med drugim razglasil za kralja Irske, razpustil samostane, z vojsko zavzel celotni otok in leta 1537 ustanovil protestantsko irsko cerkev. Večina irskega prebivalstva je ohranila katoliško vero in se upirala angleški nadvladi. Angleži so številne upore zadušili ter območje kolonizirali z angleškim in s škotskim prebivalstvom. V Ulstru, kjer so imeli Normani najmanjši vpliv, so s kolonizacijo pričeli leta 1606. Sprva so poselili polotok Ards, nato pa celotno provinco in ostali del otoka. Počasi se je na irskem ozemlju oblikovala protestantska skupnost, ki si je poleg veroizpovedi delila tudi drugačen način življenja, kulturo in jezik (Tavčar, 2010; Melaugh, 2013a).

V prvi polovici 17. stoletja je bilo zgolj 59 % otoka v lasti irskega prebivalstva. Da bi nazaj pridobili zasedeno ozemlje, so leta 1641 začeli oborožen upor, v katerem je bilo ubitih 12.000 protestantskih kolonizatorjev. Osem let kasneje je vojska Oliverja Cromwella ponovno prevzela nadzor nad ozemljem in brutalno obračunala z irskimi uporniki. Leta 1654 se je pričela cromwellska kolonizacija, katere posledica je bila, da si je konec stoletja katoliško prebivalstvo lastilo le še 22 % zemlje (Tavčar, 2010; Melaugh, 2013a).

Med pomembnejše mejnike pri odnosih med katoliki in protestanti sodi bitka pri reki Boyne leta 1690, kjer je protestantski kralj William III (William Oranski) premagal svojega tekmeca Jamesa II. Ta boj je pomenil vrhunec internacionalizacije irskega vprašanja, saj so se v času protestantske reformacije v razmere na otoku vse bolj vmešavale tudi tuje sile, kot sta Francija in Nizozemska. Z namenom obeležitve tega dogodka se red Oranžencev vsako leto 12. julija zbere na ulicah mest Severne Irske, kjer uprizorijo ulične parade, ki pa se pogosto končajo s fizičnim obračunavanjem med protestantsko in katoliško skupnostjo (Tavčar, 2010; Melaugh, 2013a).

¹ Skupina ljudstev, ki se je najprej pojavila v Italiji z imenom Galci, ter se do začetka rimskih osvajanj razširila na Britansko otočje. Irska in Škotska, ki nista bili del Rimskega cesarstva, sta iz keltskega mnogoboštva prestopili v krščanstvo šele v 5. st. po Kr. Pokristjanili so jo misijonarji iz Britanije, med katerimi je bil tudi sveti Patrik (Leksikon Cankarjeve založbe, 2000).

Slika 6: Prizora s parade reda Oranževcev skozi protestantsko območje Shankill v Belfastu 12. julija 2012

Avtor fotografij: P. Kumer, julij 2012

V 18. stoletju se je nadaljevala protestantska represija nad katoliško skupnostjo, zato so se ponavljali oboroženi odpori. Zahteve po večji neodvisnosti in priznanju irske narodnosti so bile vse glasnejše in močnejše. Britanci so na to sprva odgovorili z razpustom parlamenta in s še tesnejšim povezovanjem z njihovim ozemljem: leta 1801 je nastalo Združeno kraljestvo Velike Britanije in Irske (Colin et al., 1997; Tavčar, 2010, str. 24; Melaugh, 2013a).

Gibanje za dodelitev socialnih in političnih pravic katoliškemu prebivalstvu je v 19. stoletju sovpadalo z obdobjem velike lakote (1845-47), ko je pridelek krompirja uničila bolezen. Krompir je bil pomemben del prehrane kmečkega prebivalstva in tržni produkt, ki so ga izvažali v Veliko Britanijo, zato se je povečalo povpraševanje po drugih živilih, pri čemer so imeli Britanci prednost pred Irci. Statistike beležijo padec v številu prebivalcev na otoku, in sicer z osem na pet milijonov. To je bila posledica smrti zaradi lakote, posledično pa tudi množičnega izseljevanja. Čeprav so se tudi drugod po Evropi spopadali s podobnimi težavami, padca prebivalstva takšnih razsežnosti tedaj niso beležili nikjer drugje (Tavčar, 2010; Melaugh, 2013a).

V začetku 20. stoletja so na otoku beležili tako stopnjevanje irskega nacionalizma kot belfaškega unionizma. Prva svetovna vojna težave ni zamrznila, temveč so se zaradi sodelovanja številnih irskih prostovoljcev v britanski vojski zgolj še stopnjevale. Velikonočna vstaja (angl. *Easter Rising*) leta 1916 je bila prva v vrsti dogodkov, zaradi katerih so se ponovno pojavili strahovi unionistov. Na splošnih volitvah leta 1918 je veliko moč dobilo gibanje Sinn Fein², saj so zasedli 73 od skupno 105 poslanskih mest, ki so bila namenjena Ircem v westminstrskem parlamentu. Temu je leto kasneje sledila ustanovitev neuradnega irskega parlamenta. Ker ga britanska vlada ni priznala, je prišlo do upora in gverilskega vojskovanja. Westminstrski parlament je moral kmalu popustiti in leta 1920 sprejeti zakon o irski vladi, ki je Severni Irski določil avtonomijo znotraj Združenega kraljestva. Zakon je predvidel delitev otoka (angl. *Partition*) z ločenima parlamentoma za katoliško južno Irsko s 26 grofijami in Severno Irsko, ki bi vključevala 6 od skupno 9 grofij historične pokrajine Ulster. V času delitve otoka je bilo na Severnem Irskem približno 65 % protestantov in 35 % katoličanov (Colin et al., 1997, Darby, 2003, Tavčar, 2010).

² Irska nacionalistična stranka, ustanovljena leta 1905. Neuradno velja za politično krilo paravojaške skupine IRA (Melaugh, 2013a).

Leta 1921 so na Severnem Irskem potekale parlamentarne volitve. Zmagala je Ulstrska unionistična stranka (angl. *Ulster Unionist Party*). Svojo vodilno mesto v vladi je ohranila vse do leta 1972. V parlamentu Republike Irske je skoraj vse sedeže zasedla stranka Sinn Fein. Sredi septembra 1921 so se irski odposlanci udeležili mirovne konference v Londonu in nato konec leta podpisali angleško-irsko pogodbo (angl. *Anglo-Irish Treaty*), ki je predvidevala ustanovitev svobodne irske države – slednja je izključevala šest grofij na severu. Mnogi se s pogodbo niso strinjali, zato so izbruhnili nasilni spopadi in prvo »Obdobje težav« (angl. *The Troubles*). Zmagali so podporniki pogodbe, zato so leta 1922 ponovno volili predstavnike v parlament, ki pa so jih priznali tako nacionalisti kot britanska vlada (Colin et al., 1997; Tavčar, 2010).

4.3.2 Kratko obdobje miru

Unionistična stranka je na Severnem Irskem vse do 70. let 20. stoletja vodila politiko diskriminacije manjšinskega katoliškega prebivalstva. Omejevali so jim volilno pravico in prikrojevali volilna okrožja, da na lokalnem nivoju številčno niso predstavljali večine (v politični geografiji se za ta pojav uporablja angleški izraz *gerrymandering*). Poleg tega je bilo politične avtonomije malo, saj so o vseh pomembnejših severnoirskih vprašanjih odločali v westminstrski palači (Tavčar, 2010).

Katoliki so se na unionistično samovoljnost pogosto odzvali z bojkotom državnih institucij in volitev. Delavsko gibanje na Severnem Irskem ni bilo razvito, zato se je večina protestantov naslonila na red Oranževcev, katoliki pa na paravojaško skupino IRA (Tavčar, 2010).

Med drugo svetovno vojno je bil konflikt zamrznjen, gre pa omeniti ponudbo britanskega premiera Winstona Churchilla irskemu kolegu Eamonu de Valeri, da bi se v zameno za pomoč v vojni Republika Irska lahko združila s severnim delom otoka. Te ponudbe takratni irski premier ni sprejel (Tavčar, 2010).

4.3.3 Obdobje drugega kroga državljske vojne

Obdobje na Severnem Irskem med leti 1963 in 1969 imenujemo O'Neillova era po Terrencu O'Neillu, spravlјivem severnoirskem predsedniku vlade, ki se je med drugim kot prvi srečal z irskim ministrskim predsednikom. V tem obdobju so se za katolike izboljšali tudi izobraževalni pogoji in počasi se je oblikoval katoliški srednji razred. Ta je po zgledu gibanj drugod po svetu (npr. vseameriški protesti za pravice temnopoltih Američanov) organiziral gibanje za državljske pravice. Ena pomembnejših tovrstnih skupin je bila NICRA³, ki si je prizadevala za večjo vlogo v političnem odločanju, za zagotovitev univerzalne volilne pravice, za konec prikrojevanja volilnih okrožij, za več socialnih pravic ter za prenehanje diskriminacije nad katoliki pri dodeljevanju stanovanj in zaposlovanju (Darby, 2003; Tavčar, 2010).

³ Northern Ireland Civil Rights Association je bila organizacija, ki je konec 60. in začetek 70. let 20. stoletja vodila kampanjo za državljske pravice katoliške manjšine na Severnem Irskem (McKenna, 2013).

Oktobra 1968 je NICRA v Derryju⁴ organizirala pohod za državljanske pravice. Ko je bil pohod naznanjen, so lojalisti razglasili, da bodo na isti dan, ob istem času in na istem mestu organizirali njihovo vsakoletno parado, zato se je vlada v Stormontu odločila, da oba shoda prepove. Pohod, ki se je vseeno zgodil, je prekinila kraljeva ulstrska policija (angl. *Royal Ulster Constabulary*) in protestnike začela pretepati s pendreki. Ker so dogodek prebivalci lahko v živo spremljali preko televizije, se je bes republikancev bliskovito razširil po mestih Severne Irske. Mnogi raziskovalci so ta incident označili za začetek trideset let trajajočega krvavega etničnega konflikta – »»obdobja težav«« (angl. *The Troubles*), ki je terjal življenja tri tisoč ljudi (Tavčar, 2010; Melaugh, 2013c).

Konflikt je sprožil nove zaostritve varnostne situacije, protestna gibanja in ulične nemire. Sledili so številni diplomatski poskusi umiritve situacije, a se tedaj noben ukrep ni izkazal za učinkovitega, naraščalo je nezadovoljstvo. Spopadi med sprtima stranema so se razširili v preostala severnoirska mesta. Kljub prizadevanju severnoirske vlade za rešitev konflikta so se nemiri v naslednjih letih le še stopnjevali. Protagonisti so bili britanska vlada, ki so jo predstavljale vojska, lokalne čete in militarizirane policijske enote ter paravojaške enote republikancev in lojalistov. Število pripadnikov enot britanske vojske se je ves čas povečevalo (Tavčar, 2010; Melaugh, 2013c).

Slika 7: Večinsko katoliška četrt delavskega razreda, imenovana Bogside (leva slika), ki si deli ločevalno pregrado s protestantskim območjem Fountain. Free Derry Corner (desna slika) znotraj katoliške je bilo eno izmed prizorišč nasilne »Bitke za Bogside« leta 1969 in »»krvave nedelje«« leta 1972.

Avtor fotografij: P. Kumer, marec 2012

Po nizu racij na Severnem Irskem so avgusta 1971 aretirali kar 342 oseb in jih poslali v posebna taborišča. Tej internaciji je takoj sledil nov val nasilja, ki se je končal s posredovanjem britanske vojske in smrtnimi žrtvami predvsem na strani katolikov. Ta dogodek je sprožil bes med irsko skupnostjo, narasla je tudi podpora katoliški paravojaški skupini IRA. Nasilje se je nadaljevalo, veliko katoličanov je bilo prisiljenih zapustiti svoje domove in pobegniti v Republiko Irsko. Sledili so številni protiinternacijski shodi, največji je sledil konec januarja 1972 v Derryju. Nasilne protestnike z molotovkami je zaustavila britanska vojska, pohod pa se je končal z enim najbolj krvavih dejanj v severnoirski

⁴ Mesto je že vse od časa ulsterske kolonizacije v 17. stoletju preimenovano v Londonderry. Način poimenovanja je tudi sredstvo političnega opredeljevanja, saj ga unionisti večinoma imenujejo Londonderry, nacionalisti pa Derry.

polpretekli zgodovini, znanim kot »krvava nedelja« (angl. *Bloody Sunday*), kjer je umrlo 13 ljudi, 13 pa je bilo huje ranjenih. Sledila je intervencija vlade v Westminsteru in odvzem pristojnosti vlade na Severnem Irskem (angl. *Direct Rure*, Tavčar, 2010; Melaugh, 2013b).

»Obdobje težav« je prevzelo vse značilnosti državljanske vojne. V njej je svoje življenje izgubilo preko 3.600 ljudi, večinoma civilistov. Označujejo ga trije večji izbruhi nasilja in tri odmevnejše mirovne iniciative, s katerimi so želeli doseči konec državljanske vojne in politični dogovor med sprtima stranema. Prvi zaplet, ki se je začel z omenjenim gibanjem za državljanske pravice in konfrontacijo med nacionalisti in unionisti, se je končal s prvim britanskim predlogom mirovnega načrta Sunningdale leta 1973. Do drugega izbruha nasilja je prišlo zaradi nasprotovanja strogim britanskim ukrepom, ki so bili sprejeti zoper upornike, zaradi česar so se nekateri republikanski zaporniki odločili gladovno stavkati. Posledično je prišlo do Anglo-irskega sporazuma, ki sta ga podpisala tako britanska kot irska vlada, a se je izjalovil saj se je nasilje med republikanci in unionisti nadaljevalo. Tretji val nasilja pa označuje povečana dejavnost teroristične organizacije IRA med letoma 1990 in 1993. (Tavčar, 2010; Northern Ireland Profile, 2012).

Leta 1994 so paravojaške skupine razglasile premirje, sledila pa je tajna mirovna iniciativa, ki se je končala na veliki petek, 10. aprila 1998, s podpisom Severnoirskega mirovnega sporazuma, ki so ga poimenovali *Good Friday Agreement*. Podpisale so ga Velika Britanija, Irska in vse večje severnoirske stranke. Podpisu je sledil ločen referendum o ratifikaciji sporazuma, ki ga je podprlo 94 % volilnih upravičencev v Republiki Irski in 71 % na Severnem Irskem (Shirlow, Murtagh, 2006; Tavčar, 2010). Sporazumu je sledila devolucija (prenos velikega dela izvršne oblasti z vlade v Westminsteru na vlado v Stormontu). S podpisom sporazuma so tudi določili delitev oblasti med katoliško in protestantsko skupnostjo in vpliv Dublina v notranjih zadevah Severne Irske. Zagotovili so si tudi stalni dotok znatne finančne pomoči iz Londona za administrativne potrebe pri političnem upravljanju Severne Irske (Tavčar, 2010; McCann, 2012).

4.3.4 Umirjanje konflikta po letu 1998 in današnje zatečeno stanje

Čeprav je trajalo kar nekaj let, preden je sporazum na veliki petek stopil v veljavo (delitev oblasti so uspeli vzpostaviti šele po volitvah leta 2007), danes lahko govorimo o relativno mirnejšem obdobju, kot je bilo pred njegovim podpisom. IRA je leta 2005 uradno razglasila konec uporabe vojaške sile, čeprav so njene frakcije še danes aktivne. Nasilje se je zmanjšalo, čeprav še vedno obstaja, prav tako tudi veliko nezaupanje med skupnostma. Segregacija na vseh področjih življenja je še vedno zelo prisotna, o čemer podrobneje govorijo naslednja poglavja. Severna Irska in s tem Belfast zgolj počasi stopa v obdobje miru in blaginje z ambicioznimi poskusi razvoja turizma in storitvenih dejavnosti (Northern Ireland Profile, 2012). Vse od uradnega konca državljanske vojne leta 1994 se veliko vlaga v celovito obnovo mesta. Posebno pozornost se namenja preobrazbi mestnega središča in nekdanjega pristanišča. Tamkajšnje območje nastaja atraktivno muzejsko prizorišče, kjer je bila zgrajena slovita ladja Titanik, v okolici pa gradnjo še vrsto tamkajšnjih spremljajočih dejavnosti (McCann, 2012).

4.4 Od religioznega spora k teritorialnemu konfliktu

V naslednjem poglavju so obravnavani poglavitni razlogi za trajajoči konflikt na Severnem Irskem, povezava med identiteto in prostorom ter njegova simbolna označitev.

4.4.1 Razprava o poglavitem razlogu za trajajoči konflikt na Severnem Irskem

Kot posledica dogodkov v zgodovini tega dela otoka sta glavni verski skupini na Severnem Irskem protestantizem in katolištvo. Prva je razdeljena v več vej, med katerimi so na tem območju najpomembnejše irska cerkev (The Church of Ireland), prezbiterijanci, svobodni prezbiterijanci, metodisti, baptisti in skupina brethrenov, katoliška cerkev na Severnem Irskem, kot tudi drugod, pa je ves čas ostala enotna in ni priznavala ločin. Kar 82,3 odstotka ljudi je glede na popis leta 2011 pripadnikov ene od krščanskih veroizpovedi, kar je mnogo več kot 59,3 v Angliji in Walesu (Melaugh, Lynn, McKenna, 2013; NISRA, 2013).

Kljub temu mnogi raziskovalci menijo, da religija danes ni več poglavitni razlog za še vedno prisoten konflikt na Severnem Irskem in Belfastu, ki je poleg administrativnega središča tudi prestolnica nasilja, strahu in neenotnosti med skupnostma (Shirlow, Murtagh 2006). Religija ima zgolj vlogo, ki določa meje, do kamor segajo britanski oziroma irski vplivi. Nerešena vprašanja naj bi se, tako Jenkins, osredotočala na politiko in nacionalnost in ne na razlike v religiji (Jenkins, 1986; Shirlow, Murtagh, 2006, str. 15). Zato nekateri menijo, da gre za spor med etničnima skupnostma.

Etnična skupina je katera koli skupina ljudi, ki je določena na podlagi rase, veroizpovedi, jezika ali nacionalnosti ali na podlagi kombinacije omenjenih kategorij (Milton, 1964). Pripadnike etnične skupine običajno povezujejo skupne vrednote, običaji, navade. Med številnimi komponentami etničnosti na Severnem Irskem – vključujoč nacionalno identiteto, kulturno ozadje in zgodovinsko zavest – religija zagotovo ohranja vodilno mesto ter ključni položaj v javnih razpravah, akademskih raziskavah in pri oblikovanju politike (Doherty, Poole, 2002). Severna Irška pri uporabi religije kot ključne socialne oznake za etničnost seveda ni edina – podobne primere najdemo še denimo v Bosni, Libanonu in Pandžabu. Ne glede na to, da se prebivalci najpogosteje označujejo za katolike ali protestante, se pogosto pojavlja domneva, da je predvsem etničnost poglavitni razlog za nesoglasja na Severnem Irskem.

Razprave o tem, da delitev na Severnem Irskem temelji na etničnosti in ne zgolj na religiji, so se začele že v zgodnjih 70. letih 20. stoletja, ko sta Poole in Boal trdila, da katoliško-protestantsko dihotomijo na Severnem Irskem, ki je povezana s pomembno homogenostjo znotraj skupnosti in z očitnimi razlikami med skupnostma, lahko razumemo kot etnično dihotomijo. V kontekstu Severne Irske lahko razumemo katolike in protestante kot dve etnični skupini. Kakor koli, katoličani so skupina ali del skupine, ki si povečini prizadeva za združitev z Republiko Irsko, medtem ko si protestanti želijo ohraniti politično ločeno enoto od nje (Poole, Boal, 1973).

V akademskih razpravah pogosto naletimo na besedno zvezo etno-sektaški konflikt (angl. *ethno-sectarian conflict*), ki povezuje obe kategoriji, versko in etnično. Poleg slednjih ima pomembno vlogo pri konfliktu tudi vpliv že omenjenih političnih skupin in njihovih ideologij.

Kljub temu v tem diplomskem delu zagovarjam tezo, da danes poglavitni razlog za spor med skupnostma, ki še vedno traja, ne temelji niti na razlikovanju med verskim prepričanjem niti na podlagi razlik med etnijama. Kot kažejo trendi⁵, postajajo prebivalci Severne Irske in s tem Belfasta, ki je osrednje območje naše raziskave, vse manj religiozni, vse manj živijo življenje, kot ga zapoveduje njihova religija in vse manj se udeležujejo verskih obredov. Kot trdi Nicole Quinn, doktorska študentka sociologije na Univerzi Queens v Belfastu in prebivalka ene izmed katoliških skupnosti v Belfastu, prebivalci večinoma sploh niso seznanjeni glede temeljnih dogmatičnih razlik, ki delijo katolištvo in protestantizem (Quinn, 2012). Med skupnostma kot etničnima kategorijama pa je preveč podobnosti v kulturnih značilnostih in življenjskih navadah, da bi jih razumeli kot izvor za konflikt. Večji pomen imajo socialno-ekonomske razmere, saj je bilo po mnenju nekaterih prav slabše ekonomsko stanje katoličanov v primerjavi s protestanti ključni razlog za izbruh nasilja konec 60. let 20. stoletja. Te razlike so danes v manjši meri še prisotne in jih prepoznamo na primer v večji brezposelnosti znotraj katoliške skupnosti (Northern Ireland: work and religion, 2013). Drugačne razmere so ob ločevalnih pregradah, kjer se praviloma obe skupnosti soočata s slabimi socialno-ekonomskimi razmerami.

Preglednica 9: Število odgovorov glede izobrazbe in dohodka glede na etnično ozadje območja, iz katerega prihajajo vprašani prebivalci Belfasta. Izvzeti so tisti, ki ne živijo na etnično homogenem območju.

stran pregrade	varnostne	izobrazba	dohodek (brit. funt)
večinsko območje	katoliško	11 univerzitetna 10 srednješolska 1 osnovnošolska	2 manj kot 5.000 4 5.000 do 10.000 9 10.000 do 20.000 2 20.000 do 30.000 2 30.000 do 40.000
večinsko protestantsko območje		2 univerzitetna 6 srednješolska 2 osnovnošolska	1 manj kot 5.000 3 5.000 do 10.000 3 10.000 do 20.000 2 20.000 do 30.000

Vir podatkov: Kumer, 2012; N = 38

Po mnenju Petra Shirlowa, profesorja fakultete za pravo na Univerzi Queens v Belfastu, gre na Severnem Irskem za teritorialni in ne religiozni ali etnični konflikt (Shirlow, 2012). Pri tem gre poudariti, da ne gre več za vseirski problem, ne govori se več o problematiki razdeljene Irske, temveč o razdeljenem območju na britanski strani irske meje (Shirlow, Murtagh, 2006). Meje znotraj mest in vasi na Severnem Irskem odražajo ustavno mejo med političnima tvorbama. Konflikt in njegovo ponavljanje na mikro nivoju sta povezana s simbolnim pomenom razdeljenega otoka (Shirlow, Murtagh, 2006, str. 15). Trajajoči konflikt znotraj Severne Irske se brez dvoma napaja iz zapletenih sosledij dogodkov v zgodovini tega

⁵ Na popisu leta 1971 je 90 % prebivalstva Severne Irske odgovorilo na vprašanje o verskem prepričanju, pri čemer se jih je zgolj 0,11 % izreklo za ateiste ali agnostike. Zadnji popisi kažejo na to, da so se ljudje vse manj pripravljene versko opredeljevati. Na popisu leta 1991 je bilo 11,03 % takih brez religije ali takih, ki niso določili svoje verske skupine, leta 2001 je bilo takih 13,87 %, leta 2011 pa 16,9 %, čeprav je ozadje skupnosti, v kateri živijo, glede tega zelo natančno opredeljeno. Podatki kažejo, da je samo 3,11 % ljudi takih, ki ne izhajajo iz protestantske ali katoliške družine (McNair, 2006, str. 35; NISRA, 2013).

območja, a ves čas se je vse skupaj dogajalo v prostoru, zato ima konflikt predvsem prostorske dimenzije (Shirlow, Murtagh, 2006, str. 18). Prostor oziroma teritorij pa je osrednji predmet raziskovanja politične geografije in s tem te diplomske naloge.

Odnos med religijo, etničnostjo, politično identiteto in prostorom najbolje povzema David A. McNair v svoji doktorski dizertaciji o socialni in prostorski segregaciji v Belfastu. McNair pravi, da na Severnem Irskem tip religije označuje mejo etničnih skupin, ki sta v sporu glede lastništva nad določenim prostorom in za politični vpliv. Oznaki »katoličan« in »protestant« imata najpomembnejšo vlogo pri določevanju nacionalne identitete. Religija je torej v kontekstu Severne Irske zgolj sredstvo za razlikovanje, saj ju določata tudi razlike v kulturni in politični ideologiji (McNair, 2006).

Nicole Quinn na vprašanje, kako pomembno se je imeti za katolika, če živiš znotraj katoliške skupnosti, odgovarja:

»Da, to je pomembno. Vsi mi se imamo za katolike. Morda ne hodimo v cerkev, a pravimo, da smo katoliki. [...] Religiozno opredeljevanje ima v tej državi velik etničen pomen. Torej, nismo katoličani, ker smo religiozni katoličani, ampak smo katoliki, ker so naši starši katoliki. Mi smo etnični katoliki.« (Quinn, 2012).

4.4.2 Teritorij, identiteta in topofilija

»Beseda teritorij oziroma teritorialnost se v etimološkem smislu povezuje z latinskim izrazom *territorium*, pri čemer je *orioum* pripona, ki označuje kraj, mesto, lokacijo, sama osnova besede pa bi lahko imela tako samostalniški kot glagolski izvor. V samostalniški obliki *terra* označuje zemljišče, deželo, medtem ko glagolska oblika *terrere* označuje (pre)plašiti, z opozarjanjem/strašenjem odganjati. Že sama etimologija besede nam nakazuje določen, omejen prostor, ki ga posameznik ali skupina z neko dejavnostjo ščiti, nadzoruje in si ga na ta način pravzaprav »lasti« (pri tem ne smemo imeti v mislih le lastnino v sodobnem pravnem pomenu besede). Čeprav pomena besed seveda ne gre opredeljevati na podlagi njenega domnevnega izvora, je vendarle potrebno poudariti, da besedo teritorij od nekdaj uporabljamo zlasti v povezavi z neko obliko družbene organizacije (oz. človeške skupinskosti), ki nek prostor nadzira in ga v ta namen tudi bolj ali manj natančno omejuje in klasificira. Po logiki izvora in zlasti rabe besede bi torej ob teritorialnosti morali pomisliti na kakršen koli pojav, ko bo skupina ali posameznik (oziroma posameznik v imenu te) določen prostor nadzira in si ga na ta način prisvaja.« (Vranješ, 2007, str. 208)

Koncept teritorialnosti se v družbeni geografiji uporablja zlasti v kontekstu formalnih družbenih oz. političnih organiziranosti in delitev prostora (»meje«). Nekateri geografi takšno usmeritev utemeljujejo v ekološki antropologiji. Čeprav se kulturna teritorialnost v osnovi začneja z izvori kulturnega primata, pa doseže pomembno mesto v družbi šele z večanjem človeške družbe v obsegu in kompleksnosti oziroma s pojavom države. (Vranješ, 2007)

V nekaterih geografskih teoretskih razpravah je teritorialnost koncipirana kot splošen človeški fenomen, prisoten na različnih družbeno-prostorskih ravneh in kontekstih: od tako imenovanih tradicionalnih antropoloških ljudstev (npr. avstralskih staroselcev) do običajnih

domov in delovnih mest, stanovanjskih sosesk, urbanih getov in gangov, pa vse do nacionalnih in nadsionalnih političnih organizacij. (Vranješ, 2007)

Pojem teritorialnosti lahko razdelimo na materialni in simbolni del. Sack (1986) teritorialnost definira kot poskus posameznika ali skupine vplivati, učinkovati ali nadzirati ljudi, pojave in odnose z omejevanjem in izvrševanjem nadzora na nekem geografskem območju. Po Sacku so minimalni pogoji za opredelitev vedenja ali družbenega pojava kot teritorialnega naslednji: klasifikacija prostora, komunikacija oz. simbolna označitev posestva ali izključitve ter poskus uveljavitve nadzora nad določenim območjem. Avtor pri tem poudarja tudi pomen nematerialno družbeno-prostorsko interakcijo. Pri tem omenja vlogo specifičnih socialnih kontekstov, to je v smislu bolj ali manj utrjenih družbeno konstruiranih pomenov, vrednot in ideologij (Sack, 1986).

Ker se ljudje zlahka navežejo na prostor, je teritorij zanje izjemnega pomena in lahko služi za ključni del njihove identitete. Teritorij služi kot bistveni vezni člen med družbo in prostorom, ki ga zavzema, prvenstveno preko njegovega vpliva na družbeno povezanost in na razvoj skupinske prostorske identitete. Nekateri geografi, ki izhajajo iz humanistične tradicije, poudarjajo pomen prostora in človeške navezave ali celo ljubezni do prostora. Težnja po tem je zelo spremenljiva, vendar nedvoumno obstaja, v šibki ali močni obliki. Ta topofilija (angl. *sense of place*), kot se imenuje v geografski literaturi, je povezana s prostorom, ki ga imamo radi – kjer smo odraščali, preživeli nekaj časa, prostori, ki so povezani z lepimi spomini, prostori, ki jih povezujemo z ljubeznijo itd. Enako imajo lahko ljudje do določenega prostora negativno percepcijo. Tu gre za prostor, kjer so se zgodile slabe stvari, kjer so se zgodili tragični dogodki ali prostor, ki je povezan z ljudmi, ki jih ne maramo ali sovražimo. Obstaja torej čustvena navezanost med ljudmi in prostorom (Sack, 1986).

Teritorialnost je torej igrala odločilno vlogo v konfliktu, ki na Severnem Irskem traja še danes (Storey, 2001). Osrednji problem v Belfastu je torej povezava med teritorialnostjo in politično organizacijo prostora (Shirlow, Murtagh, 2006).

4.4.3 Simbolna označitev prostora v Belfastu

Lastitev prostora oziroma teritorialnost je deloma materialna deloma simbolna. Materialni del predstavlja ljudi, ki imajo nekakšen nadzor ali si vsaj delijo nadzor nad prostorom. Primer je prenos oblasti v nekaterih mestih v ZDA iz rok belcev v roke črncev kot posledica volitev v mestni svet. Toda simbolni del teritorialnosti je prav tako pomemben. Znaki, po katerih prepoznamo prebivalce določenega območja, so največkrat zastave ali grbi, lahko pa skupino, kateri pripadajo, določimo tudi drugače, na primer glede na poimenovanje ulice, v kateri živijo. Simbol torej ne zadeva zgolj vprašanj, kaj predstavlja, ampak tudi, kje ga najdemo (Cox, 2002).

Med elementi teritorialnosti na Severnem Irskem in v Belfastu najdemo naslednje primere:

1. Poimenovanje

Celo poimenovanje teritorialne enote je danes predmet politične opredeljenosti. Predstavniki republikancev Severno Irsko raje imenujejo kar »sever Irske« (angl. *The North of Ireland*) ali »šest grofij«, ki so po sprejetju angleško-irske pogodbe leta 1921 ostale v okviru Združenega kraljestva in s tem izražajo svoje nepriznavanje njene legitimnosti. Unionisti imajo raje izraz Ulster, domnevno zato, ker v imenu ni besede »Irska« in tako to daje vtis, da gre za prostor, ločen od preostalega otoka. Podobno se teritorialnost kaže pri označevanju imen ulic. Lahko so poimenovane po osebah ali dogodkih (npr. Victoria Street po angleški kraljici), ki jih povezujemo z eno ali drugo skupnostjo. Posebnost, ki sodi v to kategorijo, je četrt Gaeltacht (angl. *Gaeltacht Quarter*), ki obsega irsko govoreče območje večinoma v zahodnem Belfastu, vzdolž ulice Falls Road. Gre za kulturno območje, kjer živi večinoma katoliška skupnost, ki si prizadeva za večjo prepoznavnost keltskega jezika in turističnih zanimivosti, ki so z njim povezane. Zavzema dvojezične vrtce, osnovne in srednje šole, irsko govoreče restavracije in kulturni center, kjer ima svoje prostore Raidió Fáilte (edina radijska postaja na Severnem Irskem, kjer ves čas predvajajo vsebine izključno v irskem jeziku). V četrt sodi tudi St. Mary's University College Belfast, ki je katoliška enota Univerze Queen's. V njej delno poučujejo tudi v keltskem jeziku, tam pa deluje tudi oddelek, kjer prevajajo in izdajajo dela v irščini za uporabo v šolah in drugih organizacijah na Irskem. Eden izmed vidnih simbolov, ki zaznamujejo to četrt, so oznake ulic v keltskem jeziku (Storey, 2001, Carden, 2011, Our Quarters, 2013, Gaeltacht Quarter, 2013).

Slika 8: Četrť Gaeltacht: dvojezični napis in portret Bobbyja Sandsa na muralu. Sands je bil poslanec v britanskem parlamentu ter član začasne IRE, ki je umrl za posledicami gladovne stavke v zaporu Maze leta 1981.

Avtor fotografij: P. Kumer, 2012

2. Simbolni pomen prostora

Bitka ob reki Boyne in lokacije drugih bitk imajo pomemben simbolni pomen tako za katolike kot protestante. Vzdlóž Royal Avenue v Belfastu so se leta 1813 pojavili tudi prvi sektaški nemiri, zato ima tudi to območje poseben pomen za obe skupnosti.

3. Parade

pripadniki reda Oranževcev na svojih paradah nosijo prapore s sliko kralja Williama in z uprizoritvijo bitke ob reki Boyne. Ta protestantska organizacija izvaja pohode vsako poletje (vrhunec 12. julija, ki ga v angleščini imenujejo *The Twelfth*) po vaseh in mestih po Severni Irski. Po mnenju Oranževcev s pohodi obujajo severnoirsko protestantsko tradicijo in promovirajo njeno kulturo, a katoličani jih razumejo predvsem kot manifestacijo lastništva nad prostorom. Njihovi letni pohodi pogosto vodijo do nemirov. Pohode skozi ulice red zagovarja kot eno osnovnih človekovih pravic, zagotovljenih z ustavo, a problemi nastanejo takrat, ko se red sprehodi skozi katoliške soseske. Katoličani se tam počutijo ogroženi, zato to pogosto privede do spopadov. Parade, ki jih sicer organizirajo tudi katoliške organizacije, mnogi razumejo kot izražanje teritorialnosti (Parades Comission..., 2013).

Slika 9: Zgoraj levo: varnostna vrata na Workman Avenue, ki jih policija odpre dvakrat letno, da lahko gre skozenj sprevid reda Oranževcev v času praznovanja njihovega praznika 12. julija. Desno zgoraj: parada se iz katoliškega območja Springfield vrača na protestantsko stran Shankill. Levo spodaj: sprevid Oranževcev skozi katoliški Ardoyne, ki ga spremlja posebna enota severnoirske policije. Desno spodaj: posebna enota severnoirske policije je na območju Ardoyne je naredila neprebojno linijo z oklepnimi vozili, da bi preprečila stik med katoličani in izvajalci pohoda reda Oranževcev

Avtorja fotografije: zgornji dve in leva spodaj – E. Wainwright, julij 2012; spodaj desno: P. Kumer, julij 2012

4. Ulični simboli

Robniki pločnikov ali stebri za ulične svetilke ali prometne znake v barvah rdeče, bele in modre barve prav tako izražajo teritorialnost, in sicer predvsem na območju z večinskim protestantskim prebivalstvom, saj so to barve britanske zastave (glej spodnjo sliko). Barva, ki jo tudi pogosto enačimo s protestanti, je oranžna. Nasprotno predstavniki katoliške skupnosti uporabljajo zeleno, ki je nacionalna barva Ircev. Posamezniki tudi izobešajo zastave različnih organizacij na pročelja svojih hiš ali na trakove nad ulico - s tem izražajo svoje politično prepričanje oz. pripadnost določenemu krogu somišljenikov znotraj svoje skupnosti.

Slika 10: Prometni znak in ulična svetilka v barvah britanske zastave

Avtor fotografije: P. Kumer, 2012

Preglednica 10: Zastave, ki so prisotne na območju katoliške in protestantske skupnosti v Belfastu in njihov pomen

zastave prisotne na območju katoliške skupnosti	pomen	zastave prisotne na območju protestantske skupnosti	pomen
	irska nacionalna zastava (trobojnica)		zastava britanske unije
	zastava province Leinster (Naval Jack)		zastava province Ulster (devet grofij)
	zastava štirih irskih provinc		zastava vlade Severne Irske oz. zastava Ulstra (šest grofij)
	zastava konstelacije velikega voza		alternativna zastava Ulstra
	zastava sončevega izbruha		zastava reda Oranževcev
			zastava reda Oranževcev – alternativna verzija
			škrlatna zastava oz. zastava vajencev iz Londonderryja
			zastava svobodnega Ulstra oz. nacionalna zastava Ulstra
			zastava ulstrske prostovoljne enote (Ulster Volunteer Force)
			križ svetega Gregorja
			križ svetega Andreja
			križ svetega Patrika

Vir podatkov: Mulhern, 2013

5. Neprehodne ločevalne pregrade

Sem uvrščamo tiste elemente, ki prebivalcem preprečujejo gibanje in so imele sprva varnostno funkcijo. Od vseh elementov teritorialnosti te barriere najbolj jasno označujejo obseg teritorija določene skupnosti oziroma njegove meje. Po podatkih organizacije Belfast Interface Project je takšnih barier v Belfastu 99 in jih po vrsti uporabljenega materiala in načinu gradnje ločimo na (O'Halloran, 2012):

- kovinske ograje,
- masivne zidove, nad katerimi se dviguje kovinska ograja,
- kombinacijo ograj in rastlinja, ki deluje kot tamponska cona,
- masivne zidove iz opečnatega, betonskega ali armiranobetonskega materiala in
- kovinska varnostna vrata, ki občasno preprečujejo prehod.
-

Slika 11: Ločevalna pregrada, ki deli Alexandra Park v severnem Belfastu (pogled z obeh strani)

Avtor fotografij: P. Kumer, april 2012

6. Prehodni ločevalni elementi

Elementi, ki povsem jasno razmejujejo območje dveh skupnosti, so lahko tudi neopazne naključnemu obiskovalcu. Tak primer je cesta, ki deluje kot tamponska cona med območji, na katerih živijo katoliki oz. protestanti in je lahko zaprta za motoriziran promet. Na območju Crumlin Road, kjer pogosto prihaja do izbruhov nasilja, je očiten ločevalni element tamkajšnje krožno križišče (angl. *Crumlin Road Roundabout*). Dve strani lahko ločuje tudi degradirano ozemlje (angl. *brownfield land*), avtobusna postaja ali preprosta ulična svetilka, katere pomen je lokalnim prebivalcem dobro poznan. V severnem Belfastu tamponsko cono označuje niz zapuščenih zgradb ob aveniji Skegoneill, zastave na tem območju pa označujejo konec katoliškega predela in začetek protestantskega teritorija (Murtagh, 2002; Shirlow, Murtagh, 2006).

7. Varnostne kamere (angl. *CCTV*), preko katerih policija nadzoruje dogajanje, so tudi pokazatelj predelov, ki naj bi se jih izogibalo (angl. *no-go area*). Večinoma so prisotne prav ob ločevalnih pregradah ali varnostnih vratih.

Slika 12: Varnostna kamera, nameščena na varnostna vrata na meji protestantskega območja Tiger's Bay med Syringa Street in Duncairn Gardens

Avtor fotografije: P. Kumer, februar, 2012

8. Murali (angl. *wall murals*)

Z muralov, ki so tako rekoč zaščitni znak Belfasta in temelj t. i. konfliktnega turizma, je pogosto možno nedvoumno razbrati, na območju katere skupnosti se nahajamo. Njihova vsebina pa je lahko različna, saj lahko prikazujejo nasilje (na primer z motivom zamaskiranih in oboroženih članov skupine IRA), težavno preteklost (npr. prizori iz obdobja krompirjeve lakote ali gladovne stavke političnih zapornikov v 80. letih 20. stoletja), skupno prihodnost (angl. *shared future*), ki si jo delita katoliška in protestantska skupnost ali sporočila s trenutnih kriznih območij po svetu (npr. irsko simpatiziranje s Palestino, težnja po osvoboditvi političnih zapornikov na Kubi) in trenutnih težavah, ki pestijo svet (klimatske spremembe, brezposelnost in revščina). Želja različnih skupin vladnih in nevladnih institucij je, da bi murale, ki promovirajo nasilje, zamenjali s vsebino s pozitivnim sporočilom (Carland, 2012). Pestrost vsebin muralov zajema spodnji izbor nekaterih primerov (od leve proti desni in od zgoraj navzdol): povezovanje otrok na obeh straneh pregrade (Duncairn Gardens); lakota v času krompirjeve plesni (Newlodge); protestniki za izpustitev političnih zapornikov – International Wall (Divis Street); sektaška vsebina – na sliki pripadnika protestantske paravojaške skupine Ulster Volunteer Force (Newtonards Road); sporočilo za izpustitev protestantskih zapornikov (Templemore Avenue); idealizirana podoba ulice na drugi strani pregrade (Madrid Street).

Slika 13: Nekaj muralov v soseskah v Belfastu z različno vsebino

Avtor fotografij: P. Kumer, 2012

5 Prostorska segregacija v Belfastu

Prostorska segregacija ima v Belfastu že dolgo zgodovino. V naslednjem poglavju so predstavljeni ključni dogodki, ki so pripeljali do današnjega stanja prostorske segregacije, nekateri poskusi kvantifikacije prostorske segregacije, podrobneje pa so obravnavana tudi območja ob ločevalnih pregradah.

5.1 Kronološki pregled prostorske segregacije v Belfastu

Prva večja kolonizacija angleškega in škotskega prebivalstva se je zgodila leta 1603 in šele od takrat naprej lahko govorimo o začetku razvoja mesta Belfast. Fevdalec Sir Arthur Chicester, lastnik belfaških posesti in baron Belfasta, je lahko samovoljno imenoval predstavnike v mestni parlament, vključno z odposlanci irskega parlamenta, ki so bili protestanti. Protestantska večina je bila tako vselej zagotovljena. Segregacijske politične odločitve so bile torej prisotne celo v času oblikovanja mesta. Na zemljevidu Belfasta iz leta 1685 avtorja Phillipsa so razvidne hiše, ki ležijo izven mestnega obzidja in so manjše ter grajene iz slabšega materiala kot tiste znotraj mesta. Jones (1956, str. 167) meni, da so bila to območja irske skupnosti. Virov o številu in razporeditvi irskega prebivalstva v Belfastu v 17. stoletju je malo. Leta 1659 viri navajajo 366 angleških prebivalcev in 223 Ircev. Leta 1757 je število prebivalcev naraslo na 8549, od katerih je bilo 6,5 % katoličanov. Prebivalstvo je ves čas naraščalo, le njihov manjši delež so predstavljali Irci. V teh zgodnjih časih razvoja mesta se zdi, da so bili odnosi med skupnostma dobri in ni dokazov o prostorski segregaciji, razen na zahodnem delu mesta, kjer se je oblikoval katoliški sektor (Doherty, Poole, 1995).

Zgodovino mesta lahko razdelimo na pet obdobj: obdobje od konca 18. stoletja do sredine 19. stoletja, od sredine 19. stoletja do leta 1935, od leta 1935 do 1968, od leta 1968 do 1994 (Hepburn, 1994) in od leta 1994 do danes.

5.1.1 Obdobje od konca 18. stoletja do sredine 19. stoletja: naraščanje deleža katoliškega prebivalstva v mestu

Leta 1780 je bil delež katolikov v mestu še vedno nizek, le približno pet % od takratnih 13.000 prebivalcev. Belfast je slovelo kot protestantsko trgovsko središče, še vedno majhno v primerjavi s številom prebivalcev širše regije. Delovna sila, potrebna za razvoj industrijskega mesta, je prihajala iz ruralnih predelov. Ker je tam večino predstavljalo katoliško prebivalstvo, sta njihovo absolutno število in delež ves čas naraščala, kljub temu, da se je s podeželja selilo tudi protestantsko prebivalstvo. Do popisa leta 1861 so katoličani predstavljali že 34 % od skupno 121.000 prebivalcev (Doherty, Poole, 1995; Boal, 2002).

Belfast je kmalu postal drugi največji urbani center na irskem otoku, takoj za Dublinom. Katoličani niso več prebivali le zunaj mestnih zidov, ampak so že živeli znotraj prostorsko razširjenega mesta. Statistični podatki iz 19. stoletja niso dovolj popolni, da bi dovoljevali analize s področja prostorske segregacije. Kljub temu je nekaj jasnih znakov, da je bila segregacija značilnost mesta. Zgodili so se prvi medetnični konflikti (Doherty, Poole, 1995; Boal, 2002).

12. julija 1813 je spreved, ki ga je organiziral red Oranževcev, krenil skozi Hercules Street (danes Royal Avenue), ki je bilo takrat katoliško območje. To je vodilo v prve sektaške nemire (angl. *Sectarian riots*) v zgodovini Belfasta, v katerem sta dva protestantska očitavca izgubila življenje. Ta incident je vodil v niz številnih nemirov, ki so občasno veljali za stalnico v življenju meščanov, izbor poti za pohode različnih skupin pa je sporno vprašanje vse do danes. Dogodek je bil dobro dokumentiran, zato predstavlja prve dokaze o prostorski segregaciji in o spremljajočem nasilju (Doherty, Poole, 1995; Boal, 2002).

Do sredine 19. stoletja je naraslo število segregiranih četrti v obliki šestih katoliških enklav znotraj večinsko protestantskega mesta. Takrat so se oblikovala tudi prva izključno protestantska območja, kot je npr. Sandy Row ob južnem robu mestnega središča. Mnogo območij v mestu je veljalo za etnično mešanih (Doherty, Poole, 1995; Boal, 2002).

Nemiri so postali vse pogostejši, najsilovitejši pa v letih 1832 (na območju Hercules Street pri Point Fields) in 1833 (na božični dan na območjih Millfield in Peter's Hill). Skoraj vsako leto so se odvijali na 12. julij - spremljali so sprevede v organizaciji reda Oranževcev. V vseh teh primerih so bili nemiri neznatni v primerjavi s tistimi, ki so se dogajali v naslednjih obdobjih (Doherty, Poole, 1995; Boal, 2002).

5.1.2 Obdobje od sredine 19. stoletja do 1896: čas pogostih nemirov

Od sredine 19. stoletja so se zaradi vzpona industrializacije zgodili veliki premiki v demografski sliki Belfasta. Predvsem na račun priseljevanja s podeželskega obrobja (angl. *rural hinterland*) v industrializirano mesto je število prebivalcev strmo naraslo. Med leti 1861 in 1901 se je njihovo število skoraj potrojilo. Velik del 19. stoletja je bil Belfast celo najhitreje rastoče mesto v Veliki Britaniji (Doherty, Poole, 1995).

Ta rast pa ni bila enakovredno porazdeljena med obe skupini: rast števila protestantov je bila močnejša od rasti števila katolikov, zato je delež katolikov v mestu med leti 1861 in 1926 ves čas padal: s 34 % na 23. Hepburn (1992; cv: Doherty, Poole, 1995) navaja tri razloge za padec deleža katolikov. Prvič, stopnja katoliškega doseljevanja je padala, medtem ko je protestantska naraščala: manj katolikov se je raje kot za Belfast za cilj svojih migracij odločilo za Veliko Britanijo ali Severno Ameriko. Drugič, odvijala se je sezonska ali stalna emigracija katoličanov iz mesta. Selili so se predvsem odrasli moški. Tretjič, stopnja rodnosti med katoličani je bila v poznih letih 19. stoletja nižja kot pri protestantih. Ti dejavniki so vplivali na to, da so protestanti predstavljali večinsko prebivalstvo. Večino nemirov tega obdobja se je torej dogajalo v ozadju hitro rastočega števila prebivalstva, pri čemer je številna premoč ene skupine naraščala (Doherty, Poole, 1995).

Obeležitev praznika 12. julija 1857 je bila ponovno prilika za začetek večjih nemirov. Konflikt je izbruhnil med verskim obredom reda Oranževcev v Kristusovi cerkvi, ki leži na meji med katoliškim območjem Pound in protestantskim območjem Sandy Row. Obred je obiskala skupina katoličanov in začeli so se obračuni s policijo. To je sprožilo vrsto spopadov med skupnostma na tem območju, čemur je sledilo obdobje desetdnevni nenehni nemirov v mestu. Ti so dosegli vrhunec 18. julija, toda nemirno stanje se je s prekinitvami nadaljevalo še ves avgust in september, pri čemer sta obe frakciji z granitnimi kockami napadali policijo, pridigarje in pripadnike nasprotne skupnosti. Občasno so uporabljali celo strelno orožje (Doherty, Poole, 1995).

Prostorska sklenjenost katoliškega prebivalstva, ki je že obstajala v zahodnem delu mesta, je postala motiv za izgrede, ki so se dogajali na mejnem območju med obema skupnostma.

Nemiri in razdor znotraj ene skupnosti so vodili v odhod pripadnikov manjšine na območje, kjer so lahko varno živeli med ljudmi istega prepričanja. K odhodu so bili prisiljeni ali pa so dom zaradi nevarnosti zapustili prostovoljno. Ta vzorec selitev prebivalstva znotraj mesta se je ponavljal še kasneje v zgodovini. S tem se je povečevala prostorska segregacija. Čeprav so se takšna gibanja dogajala že v preteklosti, so bili nemiri leta 1857 tako nasilni, da so prvič nastala območja, kjer so živeli izključno pripadniki ene veroizpovedi. Izbruhi nasilja skupaj z nastankom teh območij so se zgodili v času, ko je mesto doživljalo hitro prebivalstveno rast in se je ustvarjal značilen prostorski vzorec. Gradnja novih stavb je bila usmerjena v razvoj etnične izključenosti in v širitev katoliškega sektorja Falls Road. Temu so sledili nadaljnji nemiri v letu 1872, ki so jih spremljale razlastitve, kar je še bolj utrdilo versko ločnico. Nemiri so se občasno še naprej nadaljevali vse do prvega »Obdobja težav« (angl. *the Troubles*), ki je nastopilo med leti 1920-22. To je bilo obdobje hudih medsebojnih obračunavanj. Kar 453 žrtev je med nemiri podleglo, in sicer tako na katoliški kot protestantski strani. Med leti 1920 in 1924 je bila uvedena policijska ura, prostorska posledica konflikta pa je bila še večja prostorska segregacija. Ta se je povečevala sočasno z občasnimi izbruhi nasilja, ki so se stopnjevali, čeprav so jih prekinile tudi kratkotrajne epizode miru. Območja so se navzela sektaških identitet, ki so se ohranila do danes (Doherty, Poole, 1995).

Med razlogi za nastanek prostorske segregacije naj omenimo naslednje: vase zaprte in zaščitniške skupnosti (prostovoljni apartheid), izogibanje pripadnikom nasprotne skupnosti, ohranjanje lastne identitete in fizično nadzorovanje meja skupnosti (Boal, 1981). Hepburn (1992, cv: Doherty, Poole, 1995) meni, da je bilo te funkcije opaziti po vseh segregiranih enklavah v Belfastu. Katoliške in protestantske četrti v mestu so v osnovi nastale kot posledica konflikta in niso bile vzrok tega (Boal, 1981; Doherty, Poole, 1995).

Od leta 1871 so bili statistični podatki dovolj natančni, da je bilo mogoče izračunati stopnjo segregacije in s tem tudi statistično spremljati etnični konflikt v mestu. Iz popisov leta 1871, 1881 in 1891 lahko najdemo podatke o verskih skupinah za 5 mestnih okrajev (angl. *ward*), ki so bili takrat najmanjše statistične enote v Belfastu. Prostorska členitev je bila sicer manj ustrezna (mestnih okrajev je premalo za primerjavo in so preveliki za statistično analizo, saj je povprečna velikost ene enote leta 1891 štela 51.190 prebivalcev), vendar nam kljub temu omogoča vsaj približen vpogled v obseg takratne segregacije. Jones (1956, str. 171) je bil prvi, ki je analiziral popisne podatke tako, da je uporabil lokacijski koeficient (Jones, 1956; Doherty, Poole, 1995).

Preglednica 11: Lokacijski koeficient (LQ), koeficient neenakomerne prostorske porazdelitve in delež katolikov v Belfastu v popisnih letih 1871, 1881, 1891

Mestni okraj (ward)	Lokacijski koeficient (LQ)		
	1871	1881	1891
Cromac	0,76	0,72	0,70
Dock	1,08	1,08	1,10
St Anne's	0,84	0,74	0,65
St. George's	1,15	1,34	1,50
Smithfield	1,31	1,20	1,30
% katolikov v Belfastu	31,80	28,80	26,30
ID	13,20	18,30	21,60

Vir podatkov: Jones, 1956; Hepburn, 1992, cv: Doherty, Poole, 1995, str. 23

Okraj Cromac je obsegal območje vzhodno od reke Lagan vključujoč Ormeau Road. Nizka vrednost koeficienta kaže na to, da je šlo za večinsko protestantsko območje, poleg tega se je protestantski značaj tega okraja med leti 1871 in 1891 še povečal. Preostali okraji so prav tako zavzemali večji sektor Belfasta: na jugozahodu St. George's, na zahodu Smithfield, na severozahodu St. Anne's, na severu Dock. Medtem ko je delež katolikov v mestu ves čas padal, je v St George's lokacijski kvocient opazno narasel. To območje je zajemalo večino katoliškega območja Falls (Dohery, Poole, 1995).

Tri od teh okrajev imajo vrednosti LQ nad 1: St. George's, Smithfield in Dock. To nam pove, da je to območje poseljevalo vedno več katoličanov, čeprav je protestantsko območje Sandy Row sodilo v isti okraj. Mestni okraj Smithfield je pokrival preostanek območja Falls, pa tudi velik del protestantskega območja Shankill Road, zato je v izbranih letih opaziti visoko in dokaj konstantno vrednost kazalca. Dock je obsegal območje okoli ulice York in različne teritorije obeh skupnosti, vendar je vključeval območja s številčno katoliško manjšino, tako da je vrednost ostajala nad 1. Mestni okraj St Anne's je vključeval večino hitrorastočega območja Shankill Road, čeprav skupaj s katoliškimi žepi, kot je Carrick Hill. Prav zato je bila vrednost koeficienta pod 1 in je do leta 1891 še padala. To kaže na večjo prisotnost protestantov, kot je bilo razmerje na ravni celotnega mesta (Dohery, Poole, 1995).

Hepburn (1992; cv: Dohery, Poole, 1995) je za to obdobje izračunal tudi koeficient neenakomerne prostorske porazdelitve. Vrednosti so nizke, saj je bilo število enot majhno, vendar je viden trend naraščanja segregacije, saj se ID (izražen v deležu) povečuje s 13,2 na 21,6 v zajetem obdobju 20 letih.

5.1.3 Obdobje od 1896 do 1935: pot v prvi krog državljanske vojne

Do 1896 se je mesto že toliko prostorsko razširilo, da so mestne oblasti morale razširiti statistične meje mesta in spremeniti popisna območja. Vpeljali so 15 popisnih območij, ki so jih obdržali še naslednjih 70 let. Pri nastajanju teh naj bi imela pomembno vlogo tudi etnična razporeditev prebivalstva. Popisna območja Falls in Smithfield so razmejili tako, da bi omogočili stalno prisotnost katoliške večine, v ostalih pa naj bi imeli pomemben vpliv. Te določbe je izsilil odbor za katoliško prebivalstvo, potem ko je *Select Committee of the House of Common* izvajal velik pritisk na *Belfast Corporation*. Meje novih mestnih okrajev so torej dokaj sovpadale z mejami etničnih območij na terenu (Dohery, Poole, 1995).

Prvič v zgodovini mesta so izvedli podrobno analizo segregacije na ravni ulic s tem, da so upoštevali popisne podatke za leto 1901. Tega leta je skoraj 60 % mestnih prebivalcev prebivalo na območju, ki bi ga lahko označili za segregiranega (tam je živelo več kot 90 % prebivalcev, ki so bili ali samo katoličani ali samo protestanti). Vrednost koeficienta ID leta 1901 za Belfast je bila 66,7, kar avtorji primerjajo z vrednostjo 70,9 za isto območje na nivoju ulic v letu 1969 (Poole, Boal, 1973). Mesto so razdelili na 40 enot, imenovanih *District Electoral Districts (DEDs)*, da bi raziskali stopnjo segregacije na lokalnem nivoju. ID vrednosti so se za to obdobje gibale med 91 za predel spodnji Falls in 24 za območje Windsor. Med devetimi najbolj segregiranimi DED-i jih je bilo 7 v zahodnem delu mesta, eden v bližnjem severozahodnem (Ardoyne) in eden na vzhodu (Short Strand). Šest od devetih območij, vključujoč 5 z najvišjo vrednostjo, je bilo večinsko katoliških. Z eno izjemo viri pričajo o tem, da so bile vse večinsko katoliške soseske tudi izključno katoliške. Večina protestantskih sosesk izven zahodnega Belfasta je vključevala katoliško manjšino, ki pa se je razlikovala glede na število in delež v razmerju do večine (Dohery, Poole, 1995, str. 27).

To prikazuje tudi karta porazdelitve katoliškega prebivalstva v letu 1911, ki jo je izdelal Boal (1982, str. 254). Na njej so razvidna visoko segregirana, pa tudi etnično mešana območja. Ta se nahajajo severno od mestnega središča (ob Antrim Road) ter južno od Malone ter Ormeau Road (Boal 1982, str. 255). Glede na analizo podatkov iz popisa leta 1911 vidimo, da je bila vrednost ID za mestno središče 66, za Holywood pa 22 (Boal, 1982; Dohery, Poole, 1995, str. 27). To območje danes uvrščamo v urbano regijo Belfasta.

Jones in Hepburn sta napravila analizo popisov med 1901 in 1937 za izbrane mestne okraje. Njune izračune vidimo v spodnji tabeli (cv: Dohery, Poole, 1995, str. 27). Doherty in Poole (1995) sta njune podatke preračunala na skupno lestvico (uporabila sta standardiziran lokacijski kvocient), da jih je mogoče primerjati med različnimi leti.

Preglednica 12: Standardizirani lokacijski koeficient preračunan za katoliško manjšino v izbranih mestnih okrajih v Belfastu po izbranih popisnih letih.

mestni okraj	standardiziran lokacijski koeficient (SLQ)			
	1901	1911	1926	1937
Clifton	0,07	0,07	0,03	0,08
Court	0,23	0,04	0,00	0,01
Cromac	0,09	0,10	0,11	0,10
Dock	0,16	0,19	0,24	0,28
Duncairn	0,28	0,28	0,57	0,57
Ormeau	0,43	0,40	0,70	0,65
Pottinger	0,27	0,30	0,37	0,42
St. Anne's	0,14	0,12	0,20	0,18
St. George's	0,60	0,61	0,80	0,82
Shankill	0,69	0,71	0,80	0,79
Victoria	0,61	0,63	0,76	0,80
Windsor	0,38	0,38	0,28	0,37
Woodvale	0,56	0,59	0,79	0,81
Povprečen SLQ	0,40	0,40	0,49	0,51
% katolikov v Belfastu	24,3	24,1	23,0	23,8
ID	39,3	39,3	49,4	49,7

Vir podatkov: Jones, 1956; Hepburn, 1992; cv: Dohery, Poole, 1995, str. 29

Vrednosti ID so bile leta 1901 in 1911 enake, leta 1926 pa te številke narastejo za 10 odstotnih točk in ostanejo na tem nivoju do naslednjega popisa leta 1937. Dvig med leti 1911 in 1926 gre pripisati prvemu valu »Obdobja težav« (*The Troubles*), ki se je odvijal med leti 1920 in 1922. Prostorska segregacija se je povečala v prvem obdobju državljanske vojne. To je razvidno tudi pri povprečnem SLQ, ki je iz enake vrednosti leta 1901 in 1911 narasel leta 1926. Statistika še beleži rahel porast do leta 1937 (Dohery, Poole, 1995).

Uvedba številčnejših mestnih okrajev nam prvič razodene zapletenost segregacije v Belfastu, ki jo prejšnja preprostejša prostorska razdelitev še ni kazala. V 36 letih, kolikor jih pokriva obdobje štirih popisov, se je delež katolikov v mestu spremenil zgolj za 1,3 odstotne točke, medtem ko se je porazdelitev populacije znotraj mesta spremenila bolj drastično. Okraja, kot sta Dock, ki se nahaja med CBD-jem in pristaniškim območjem, in St Anne's, ki obsega južni rob sektorja Falls, sta imela v danem obdobju LQ večji, kot je bil ta izračunan za celotno

mesto. To kaže na začetek oblikovanja katoliškega osrčja (angl. *catholic hearland*) v razvoju Belfasta v 20. stoletju (Dohery, Poole, 1995, str. 30).

Prav tako kot močno katoliški okrajji obstajajo tudi okrajji, kjer je bila prisotna močna protestantska populacija. Okrajji, kot so St George's (neposredno jugozahodno od CBD), Shankill (v zahodnem sektorju), Woodvale (severno od območja Falls) in Victoria (v vzhodnem Belfastu) imajo vrednost manjšo od 0,5 v danem obdobju. V teh protestantskih območjih je razviden dvig SLQ v danem obdobju, še posebej med 1911 in 1926. Porast je razviden tudi na območjih Duncairn (sever), Ormeau (jug) in Pottinger (vzhod, Dohery, Poole, 1995, str. 30).

Porast v stopnji segregacije v nekaterih delih mesta gre pripisati dejstvu, da so prav v času teh popisov (natančneje med 1920 in 1923) izbruhnili nemiri, katerim so sledile policijske ure, prepoved javnih sprevodov in izražanje osebnega prepričanja s pomočjo simbolov (Jones, 1956, str. 174; Dohery, Poole, 1995, str. 30).

Vrednosti SLQ so pri nekaterih okrajjih nizke. To so na primer Clifton in Court (severozahodni del mesta) ter Cromac na jugu. To pomeni, da je delež katoličanov isti kot delež protestantov na teh območjih. To je mogoče bodisi zato, ker je okraj etnično mešan, bodisi zato, ker so znotraj okraja segregirana katoliška in protestantska območja. V našem primeru obstajajo v danih okrajjih etnično mešana območja, pa tudi območja s pomembno prostorsko segregacijo. Na primer Clofton, Court in Cromac, ki vključujejo katoliška območja Ardoyne, Carrick Hill in večino območja The Markets (Dohery, Poole, 1995).

Zgoraj opisana slika prostorske segregacije Belfasta, izmerjena iz podatkov popisa leta 1926, je v večini še vedno aktualna tudi danes.

Najjasnejša črta med območjema, kjer katoliki predstavljajo 90-% večino in 5-% manjšino, teče zahodno od mestnega središča. Pri tem katoliški sektor vpliva na delitev protestantskega Belfasta na dva dela: prvi je zahodni in severni del, drugi pa južni in vzhodni del (Evans 1944, str. 25-29; Dohery, Poole, 1995, str. 31).

Obdobje se je končalo z večjim izbruhom nasilja leta 1935. Na 12. julij tega leta so se razvneli nemiri, ki so se začeli, ko se je red Oranževcev vračal domov s parade po Lancaster Street. Nasilje se je nadaljevalo še celoten mesec in se končalo s 13 smrtnimi žrtvami. Dogodki tega leta so še vedno močno prisotni v zavesti prebivalcev mesta. Končali so obdobje hudega sektaškega nasilja, ki sta ga spremljala rast in razvoj segregiranega mesta (Doherty, Poole, 1995, str. 32).

5.1.4 1935 do 1968: obdobje brez večjih konfliktov

Leta 1937 je bilo v mestu 23,8 % katoličanov. Do leta 1971 je ta delež narasel na 31,5 %. Po vojni se je mesto prostorsko razširilo in se pričelo gospodarsko razvijati. Rast v deležu katoličanov je med drugim tudi posledica njihove višje stopnje rodnosti (Doherty, Poole, 1995).

Za to obdobje je značilna odsotnost večjih izbruhov nemirov. Razlog gre morda iskati v tem, da so prebivalci Belfasta prvič dobili skupnega sovražnika, ki ga je prinesla 2. svetovna vojna. Po zračnih napadih leta 1941 so prešteli skoraj 1.000 smrtnih žrtev, 56.000 močno poškodovanih in 3.200 uničenih hiš. 100.000 ljudi je ostalo brez strehe nad glavo, 49.000 pa so jih uradno evakuirali (Farrel, 1980, str.159, cv: Doherty, Poole, 1995, str. 33).

V začetku leta 1939 je IRA razglasila vojno z Veliko Britanijo in izvajala bombne napade. Ta kratkotrajen konflikt se je končal, ko se je Velika Britanija v septembru vključila v vojno proti Nemčiji. IRA je sicer še naprej delovala v obliki raztresenih celic, a vsesplošno pomanjkanje je medsebojna obračunavanja pustilo ob strani. Pozornost ljudi je bila preusmerjena na pomembnejše stvari, kot je bilo vprašanje preživetja. Po kapitulaciji Nemčije so bili prebivalci preveč zaposleni s povojno obnovo, tako da tudi takrat do večjih etničnih konfliktov ni prihajalo. IRA se je umaknila iz Belfasta, saj je bil njen program med leti 1956-62 usmerjen na izvajanje akcij ob južni meji z Republiko Irsko (Dohery, Poole, 1995).

V septembru 1964 je severnoirska policijska enota *Royal Ulster Constabulary*, ki so jo katoličani obtoževali pristranskosti in sodelovanja s protestantskimi paravojaškimi organizacijami, nameravala odstraniti irsko trobojnico z okna glavne pisarne republikanske stranke na Divis Street, ki pripada sektroju Falls, v bližini mestnega središča in prizorišča prejšnjih nemirov. Preko 2.000 republikanskih podpornikov se je na tem mestu zbralo, da bi preprečilo to dejanje. Policija je zastavo lahko odstranila samo z uporabo armiranih vozil. Dva dni kasneje so se pričeli novi nemiri in takrat so gledalci britanske televizije lahko prvič spremljali etnični konflikt na svojih domačih zaslonih. Nemiri so se hitro končali, a brez epiloga. Zadnje leto brez nasilja je Belfast videl leta 1967 (Dohery, Poole, 1995).

Za to obdobje so v spodnji tabeli prikazani koeficienti neenakomernosti prostorske porazdelitve. Popis iz leta 1966 je izpuščen, ker je bil edini, ki ni spraševal po verskem prepričanju (Dohery, Poole, 1995).

Preglednica 13: SLQ za katoliško populacijo po mestnih okrajih v Belfastu med leti 1937-1971

mestni okraj	standardiziran lokacijski koeficient (SLQ)			
	1937	1951	1961	1971
Clifton	0,08	0,11	0,13	0,13
Court	0,01	0,05	0,05	0,09
Cromac	0,10	0,08	0,03	0,01
Dock	0,28	0,33	0,37	0,49
Duncairn	0,57	0,50	0,36	0,32
Falls	0,89	0,90	0,87	0,73
Ormeau	0,65	0,62	0,54	0,41
Pottinger	0,42	0,44	0,53	0,55
St Anne's	0,18	0,20	0,22	0,18
St George's	0,82	0,83	0,85	0,84
Shankill	0,79	0,75	0,67	0,69
Smithfield	0,88	0,88	0,86	0,66
Victoria	0,80	0,80	0,81	0,84
Windsor	0,37	0,40	0,39	0,35
Woodvale	0,81	0,69	0,64	0,39
% rimokatoličanov v Belfastu	23,8	25,9	27,5	25,6
povprečje SLQ	0,51	0,51	0,49	0,45
ID	49,7	49,3	48,2	44,9

Vir podatkov: Jones, 1956; Hepburn, 1992; cv: Dohery, Poole, 1995, str. 36

Vrednosti ID ostajajo podobni vse od popisa leta 1926, a kažejo majhen padec med leti 1937-61 in malo večji padec med leti 1961-71. Ta padec se zrcali tudi v povprečnem SLQ. Tako ID kot povprečen SLQ za leto 1971 sta najnižji vrednosti vse od 1911 in predstavljata najmanj intenzivno stopnjo segregacije vse od »Obdobja težav« 1920-22 (Doherty, Poole, 1995, str.34).

Segregacija v 5 okrajih se je povečala, 7 pa jih je beležilo pomemben padec. Med okraji, ki beležijo porast, je le Victoria tak, ki bi ga lahko označili za visoko segregiranega. Dock in Pottinger sta bila zmerno segregirana, Clifton in Court pa ostajata na precej nizki ravni. Med 7 okraji, ki so beležili padec, so bili trije visoko segregirani: Falls, Shankill, Smithfield (Doherty, Poole, 1995).

Na nivoju okrajev se je največja sprememba zgodila med leti 1961 in 1971, kar kaže na to, da so se, medtem ko se je obdobje miru podaljševalo, ljudje počutili bolj varno živeti tam, kjer so bili v manjšini. Stopnja segregacije se je torej pričela spuščati po daljšem obdobju miru (Doherty, Poole, 1995).

Ker je bil obseg okrajev še vedno precej velik za natančnejšo etnično analizo na lokalnem nivoju, je verjetnost napačne interpretacije še vedno visoka. Na primer: pomemben padec stopnje segregacije v Woodvale med leti 1961 in 1971 se je zgodil zaradi razširitve območja, na katerem živijo katoliki v enem delu okraja in ne zato, ker bi okraj postajal bolj etnično mešan (Doherty, Poole, 1995).

Edino študijo na mikronivoju glede na podatke iz tega obdobja je naredil Jones (1956, str. 175) na podlagi podatkov na ravni območij, imenovanih *Enumeration District Data*. Izračunal je stopnjo segregacije za vsakega od teh enot v Belfastu in to predstavil na karti. Ta je pokazala, da obstajajo odstopanja v stopnji segregacije v omenjenem kraju. Najbolj segregirana katoliška območja so bila Falls, the Markets (jugozahodno obrobje centra mesta), območje York Street (severno od centra) in bolj oddaljen Ardoyne na severozahodu. Protestantska območja so ležala na industrijskem zahodnem delu mesta: Shankill Road ter pretežno povsod na vzhodnem delu izvzemši Short Strand. Območja srednjega razreda (Antrim, Malone Road) so bila večinsko protestantska (Doherty, Poole, 1995).

Obdobje med 1935 in 1968 je bilo torej mirna epizoda v turbolentni zgodovini Belfasta. To je bilo zatišje pred nevihto, ki je kasneje zajela Severno Irsko in je imela svoje oko v Belfastu. Delež katoličanov je ves čas naraščal, mir, ki je vladal med skupnostma, pa je omogočal mehčanje segregacije, ki je močno narasla v 20. letih 20. stoletja. Obdobje miru ni trajalo dovolj dolgo, da bi prišlo do znatnejše stopnje »anti«-segregacije. Izbruh nemirov leta 1969 je vodil le še v nadaljnje zviševanje stopnje segregiranega življenja (Doherty, Poole, 1995, str.37).

5.1.5 Obdobje od 1968 do podpisa prvih mirovni sporazumov

V začetku tega obdobja so mestne oblasti na novo določile obseg mesta in mestnih okrajev. To je vplivalo na diskontinuiteto pri analizi podatkov, in to prav v tistem trenutku v zgodovini, ki je močno zaznamoval mesto, pa tudi širšo regijo (Doherty, Poole, 1995).

Zaradi majhnih gospodinjestev in suburbanizacije je mesto v tem obdobju beležilo upad števila prebivalcev. Delež katoličanov v mestu je naraščal in je ob popisu 1991 znašal skoraj 40 %, kar je vplivalo tudi na njihovo politično moč: njihove stranke so si zagotovile večji delež

sedežev v mestnem parlamentu. Zaradi naraščajočega število katoličanov se je med protestantsko populacijo širil strah, da jih bodo katoličani v bližnji prihodnosti prekašali v številu. Protestantska populacija je videla naraščajoče število katolikov v Belfastu v luči demografske časovne bombe, ki bo vplivala na izgubo njihove politične moči in posledično na odcepitev Severne Irske od Združenega kraljestva. Posledica porasta števila katoličanov je bilo povečano stanje napetosti med skupnostma v okoliščinah, ko so bile te napetosti že precej na visoki ravni (Doherty, Poole, 1995).

Čeprav je statistično to obdobje težko primerjati z obdobjem takoj pred izbruhom »Obdobja težav«, je Boalova raziskava o teritorialnosti na območju Shankilla in Fallsa v letih 1967-68 (tik pred izbruhom državljanske vojne) dobro orisala takratno prostorsko segregacijo in njene posledice v dveh sosednjih skupnostih delavskega razreda (Boal, 1969). Med katoliško in protestantsko skupnostjo je namreč sprva potekalo tamponsko območje po Cupar Street. Na območju Shankill je živel 99 % protestantov, na območju Falls pa 98 % katolikov, Cupar Street pa je pokrivalo območje, kjer je živel 66 % protestantov. Boal je torej odkril dve svojstveni etnični območji, ločeni z mejo, kjer je bilo nekaj etničnega mešanja. Leta 1976, po izbruhu konflikta, je Boal v novi raziskavi odkril, da je meja postala bolj očitna. Zaradi pojava nasilja konec poletja leta 1969 se je več kot 60 gospodinjstev odločilo, da se preselijo z etnično mešanega območja Cupar Street. Preselili so se z območja, ki so ga dojeli kot cono nevarnosti, in sicer v območje etničnega osrčja, kjer so se počutili varne (Boal, 1969; Boal, 1976; Doherty, Poole, 1995, str. 40).

Nasilna obračunavanja so se odvijala na Cupar Street, kar je vodilo v nastanek črte miru (angl. *Peace line*), oziroma v gradnjo ločevalne pregrade med katoliškim in protestantskim območjem. Cona prehajanja, ki je do tedaj obstajala skoraj 100 let oziroma tamponsko območje, se je leta 1969 prelevila v jasno ločnico (Boal, 1978, str. 71-73).

Povod za izbruh nemirov, ki so vodili v gradnjo črte miru (angl. *Peacelines*) oz. ločevalnih pregrad (angl. *Interface barriers*) med katoliško in protestantsko skupnostjo, se je zgodil stran od Belfasta, v Derryju, 5. oktobra 1968, med pohodom za državljanske pravice. Po seriji dogodkov se je nasilje začelo odvijati tudi v Belfastu. Ker so bile v medsebojnih obračunavanjih uporabljene tudi molotovke, pištole in ker je bilo veliko mrtvih, ranjenih ter uničenih veliko hiš in druge infrastrukture, so vpoklicali vojsko, strani pa ločili z začasnimi barikadami. Preko 1.800 družin je zapustilo svoje domove, od tega več kot 1.500 tistih s katoliškim poreklom. To je znašalo več kot 3 % vseh gospodinjstev v mestu v tistem času. Kljub prihodu vojske in gradnji črte miru se je nasilje odvijalo še naprej. V vojno je vstopila tudi paravojaška skupina Začasna IRA (angl. *Provisional IRA*). Odstopil je premier, uvedli so internacijo za številne nasilneže. To je vodilo v nastanek nasilja širših razsežnosti. Katoličani so bežali iz svojih domov v okolici območja Crumlin Road, protestanti so bežali iz območja Ardoyne. V vojaške tabore ob meji na irski strani se je zateklo preko 7.000 belfaških beguncev (Doherty, Poole, 1995, str. 41).

Na udaru so bila tudi etnično mešana območja. Protestanti so se v velikem številu selili v nova stanovanjska območja na mestnem obrobju, katoličani pa so se zgrinjali v segregirana območja Falls in Andersonstown ter starejša bivanjska območja na severu Belfasta (Doherty, Poole, 1995, str. 41).

Kot posledica zastraševanja naj bi med leti 1969 in 1973 prišlo tudi do prisilnih izselitev med 8.000 in 15.000 družin v Belfastu. To je predstavljalo med 6,6 in 11,8 % prebivalcev Belfasta. Nekateri viri celo navajajo, da je šlo v tem primeru za največjo prisilno izselitev v zahodni Evropi vse od konca 2. svetovne vojne. Etnično mešana območja so se hitro preobrazala v segregirana območja (Doherty, Poole, 1995).

Državljska vojna je trajala vse do leta 1994, ko so IRA in lojalisti razglasili premirje. Število izbruhov nasilja in smrtnih primerov zaradi etničnega konflikta je bilo manjše kot v začetku 70. let 20. stoletja. Tudi število ljudi, ki so zaradi nasilja ostali brez strehe nad glavo, se je zmanjšalo (Doherty, Poole, 1995).

Poole in Boal (1973; cv: Doherty, Poole, 1995, str. 42) sta primerjala takratno stopnjo segregacije na manjših enotah v Belfastu s podobnimi študijami v ZDA in britanskih mestih. Ugotovila sta, da prostorska segregacija v Belfastu ni bila nič večja, kot je veljala za temnopolte emigrante v angleškem mestu v razmerju do belega prebivalstva. Tudi številne druge etnične manjšine so bile vsaj toliko segregirane kot katoličani v Belfastu. Ugotovila sta tudi, da je stopnja segregacije skupnosti Afroameričanov v ZDA veliko večja kot v belfaškem primeru.

Poole in Boal (1976; cv: Doherty, Poole, 1995, str. 43) sta izvedla še eno študijo o segregaciji v mestu, in sicer sta analizirala leto 1972. Število prebivalcev sosesk sta razdelila na razrede tako, da sta določila katoliško območje kot tisto z več kot 90 % tam živečih katoličanov, protestantsko območje pa kot tisto z manj kot 10 % katoličanov. V mešanem območju naj bi živelo med 10 in 90 % katoličanov. Ta koncept je meril dominantnost etničnih skupnosti in se je razlikoval od koncepta, ki je vključeval ID kazalec, saj je ta meril neenakost poselitve.

Ista študija je tudi pokazala, da 70 % katoličanov in protestantov živi v visoko segregiranih območjih, torej tistih, kjer je več kot 90 % pripadnikov ene izmed skupnosti. Leta 1911 je ta odstotek znašal 59, leta 1969 pa 67. Na območju, kjer je živel delavski razred, je bila segregacija višja. Prostorska polarizacija se je povečala, saj se je med leti 1969 in 1972 zmanjšalo število ljudi, živečih v mešanih območjih in povečalo število ljudi, živečih v segregiranih območjih. 15 % gospodinjstev je doživelo etnične spremembe svojega območja, 23 % gospodinjstev v Belfastu se je med 1969-72 odselilo, 21 % jih je trdilo, da je bil razlog za selitev etničen konflikt. Tudi nove hiše so se gradile znotraj obstoječega segregiranega prostora. Na to je vplivala prisotnost nasilja in strahu, čutili pa so ga predvsem predstavniki delavskega razreda (Doherty, Poole, 1995, str. 43).

Preglednica 14: Koefficient izolacije P za Belfast za leti 1969 in 1977

	1969	1977
cPc (katolik sreča katolika)	0,62	0,69
cPp (katolik sreča protestanta)	0,37	0,31
pPc (protestant sreča katolika)	0,11	0,09
pPp (protestant sreča protestanta)	0,89	0,90
ID	66,70	79,90
% katoličanov	23,00	24,10
% protestantov	77,00	75,90

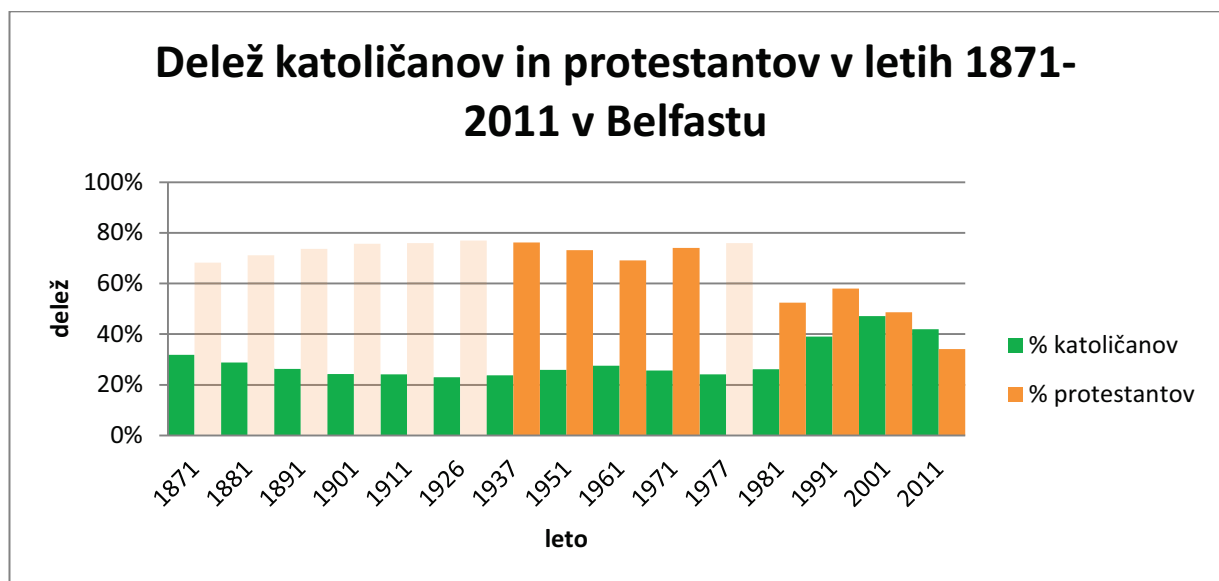
Vir podatkov: Keane, 1990; cv: Doherty, Poole, 1995, str. 45

Tabela kaže, da je bil v razmeroma kratkem obdobju osmih let pomemben porast v prostorski segregaciji na nivoju sosesk. Vrednost ID je narasla kar za 13 %. Vrednosti P kažejo trend povečanja izolacije katoličanov in protestantov. Povečala se je verjetnost za stik znotraj iste

etnične skupine in zmanjšala verjetnost za stik med predstavniki različnih skupnosti. Ta sprememba je bila bolj očitna za katoličane kot protestante.

Keane je tako povzel svoja spoznanja: »Prvič, segregiran prostor za katoličane in protestante se je še bolj »očistil« manjšin. Drugič, katoliški prostor se je povečal na račun prostorov, ki so pred tem veljali še za etnično mešane. Tretjič, etnične meje so postale bolj jasne in ponekod demarkirane. Posledično je vzhod mesta postal območje protestantskih ulic. Na zahodu se nizajo katoliške cone ena za drugo. Na jugu so se kljub povečanju etnično mešanih prostorov oblikovala protestantska območja,. Najbolj se je spremenil sever: protestantska območja so se zmanjšala po številu pripadnikov, vendar so postala še bolj etnično segregirana. Katoliška območja so se povečala.« (Keane, 1990, str.92, cv: Doherty, Poole, 1995, str.47)

Slika 14: Delež katoličanov in protestantov v letih 1871-2011 v Belfastu

Viri podatkov: Za deleže katoličanov: med leti 1871-1977: Jones, 1956; Hepburn, 1992; Keane, 1990; cv: Doherty, Poole, 1995; med leti 1981-2001: Compton, Power, 1986; cv: McNair, 2006, str. 146; leto 2011: NISRA, 2013. Za deleže protestantov: leta 1951, 1961, 1971, 1981, 2001, 2011: NISRA, 2013 (združene vse kategorije protestantske veroizpovedi: presbiterijanci, Church of Ireland, metodisti in druga krščanska ali s krščanstvom povezana verstva); leto 1991: Compton, 1995; za leta 1871-1926 in 1977 so zaradi nedostopnosti popisnih podatkov izračunani deleži nekatoličanov glede na delež katoličanov: cv: Doherty, Poole, 1995. Med nekatoličani je le zanemarljiv delež neprotestantov v izbranih letih.

Iz zgornjega grafikona lahko vidimo, da je bilo razmerje med deležem protestantov in katolikov vse od prvega popisa leta 1871, ko so prvič spraševali po veroizpovedi, ves čas v prid protestantom. Delež katoličanov prične naraščati šele s popisom leta 1991. Popis leta 2011 prvič beleži večji delež katolikov kot protestantov, predvsem zaradi večje stopnje rodnosti katoličank od protestantk. Številčni premoči katoličanov pred protestanti v Belfastu gre najverjetneje pripisati tudi zmago katoliške stranke Sinn Fein na volitvah v mestni parlament leta 2011. Potrebno je omeniti, da se delež obeh skupnosti zmanjšuje na račun ljudi drugih veroizpovedi, oziroma tistih, ki so se opredelili kot neverni ali agnostiki. Pri interpretaciji je potrebna določena previdnost, saj se je obseg statistično zajetega območja Belfast tekom zajetega obdobja nekoliko spreminjal, vendar ne toliko, da bi bistveno ogrozil verodostojnost podatkov (McNair, 2006, NISRA, 2013).

Trend naraščanja segregacije v Belfastu lahko spremljamo vse od popisa leta 1871. Dvig v vrednosti koeficienta neenakomernosti prostorske porazdelitve med leti 1911 in 1926 gre

pripisati prvemu valu »Obdobja težav« (*The Troubles*), ki se je odvijal med leti 1920 in 1922. Sledil je rahel padec, saj je bil v obdobju med leti 1935 in 1968 etnični konflikt v luči 2. svetovne vojne in povojne obnove potisnjen v ozadje. Velik skok v vrednosti koeficienta beležimo leta 1977, saj je bil Belfast takrat na vrhuncu drugega vala »Obdobja težav«. Pri interpretaciji koeficienta za to leto je vseeno potrebna določena previdnost, saj so bile pri izračunu uporabljene drugačne metodologije in manjše prostorske enote.

Med letoma 1981 in 2001 je vrednost koeficienta ID rahlo naraščal, kar potrjujejo tudi podatki organizacije Northern Ireland Housing Executive, ki razpolaga z vsemi javnimi stanovanji na območju Belfasta. Pravico do javnih stanovanj dobi predvsem socialno prikrajšan razred prebivalstva. Zemljišča, ki jih je ta organizacija definirala kot segregirana, so tista, kjer živi več kot 80 % prebivalcev iste skupnosti oziroma manj kot 20 % pripadnikov druge skupnosti. Leta 2001 je bilo etnično segregiranih 91 % zemljišč na bivanjskih območjih. Njihov sklep je bil, da se je delež segregacije na območju zemljišč, ki jih imajo v lasti, zvišal (Shirlow, Murtagh, 2006, str. 60).

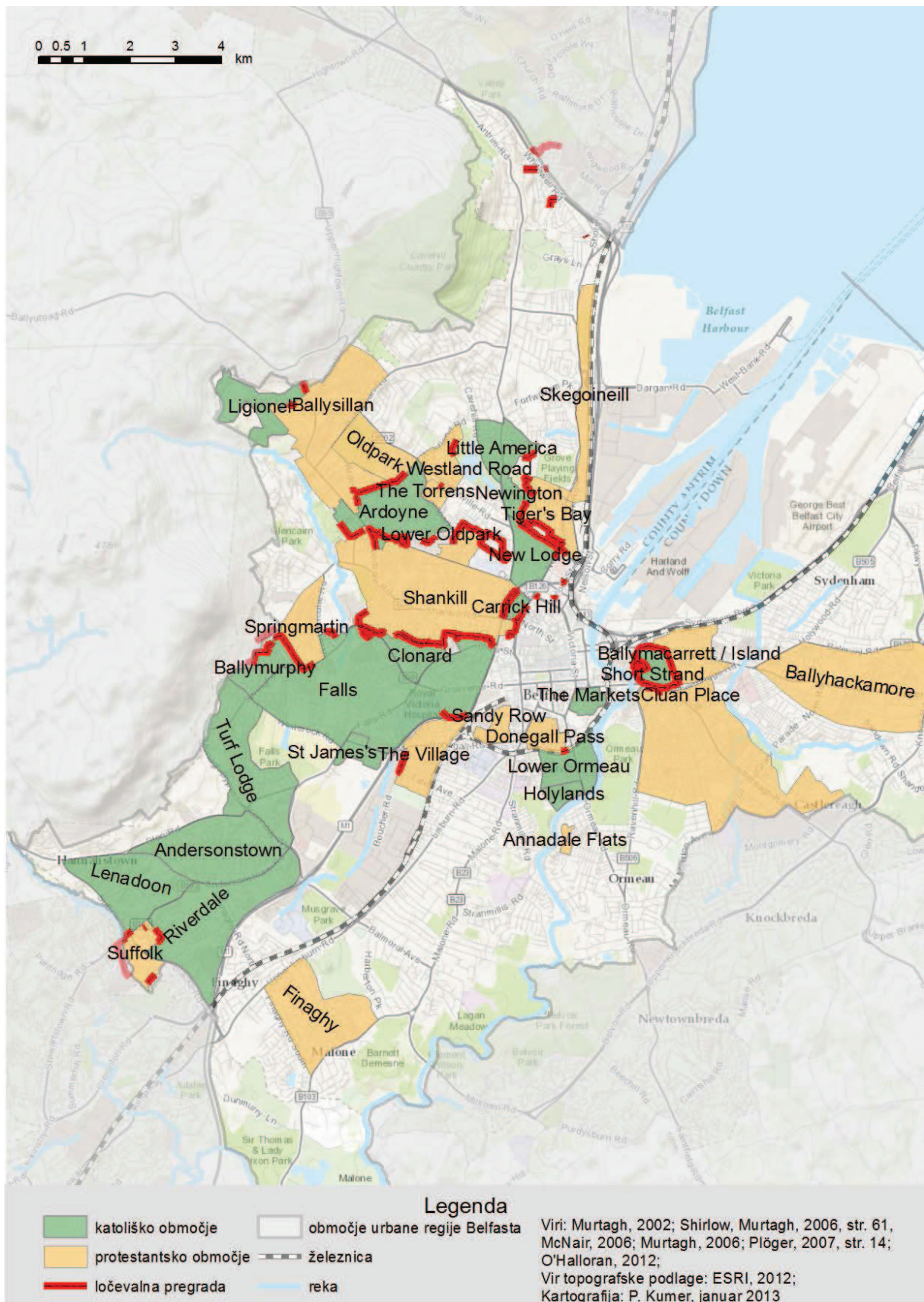
Padec v vrednosti koeficienta ID se je zgodil šele v obdobju med popisnima letoma 2001 in 2011. To kaže na stabilizacijo političnih razmer v Belfastu in posledično na večjo pristnost etničnega mešanja ter na izogibanje bivanjski segregaciji.

Slika 15: Gibanje koeficient neenakomernosti prostorske razporeditve za katoličane v Belfastu v letih 1871-2011

Viri podatkov: Za obdobje 1871-1891: Jones, 1956; Hepburn, 1992; cv: Doherty, Poole, 1995 (za 5 takratnih mestnih okrajev); za obdobje 1901-1971: Jones, 1956; Hepburn, 1992; Keane, 1990; cv: Doherty, Poole, 1995 (15 takratnih mestnih okrajev); za leto 1977: Jones, 1956; Hepburn, 1992; Keane, 1990; cv: Doherty, Poole, 1995, str. 45 (na ravni ulic); za obdobje 1981-1991: Doherty, Poole, 1997 (za območja 1x1km); za obdobje 2001-2011: izračunano iz popisnih podatkov po formuli $\frac{1}{2} \sum_{i=1}^N \left| \frac{k_i}{K} - \frac{o_i}{O} \right|$, pri čemer je k številu katolikov v okraju i, K številu katolikov v celotnem mestu, o številu nekatolikov v okraju i in O številu nekatolikov v celotnem mestu. To je izračunano za 51 mestnih okrajev.

Slika 16: Potek ločevalnih pregrad in razporeditev katoliških in protestantskih etničnih sosesk v Belfastu

5.2 Območja ob ločevalnih pregradah v Belfastu

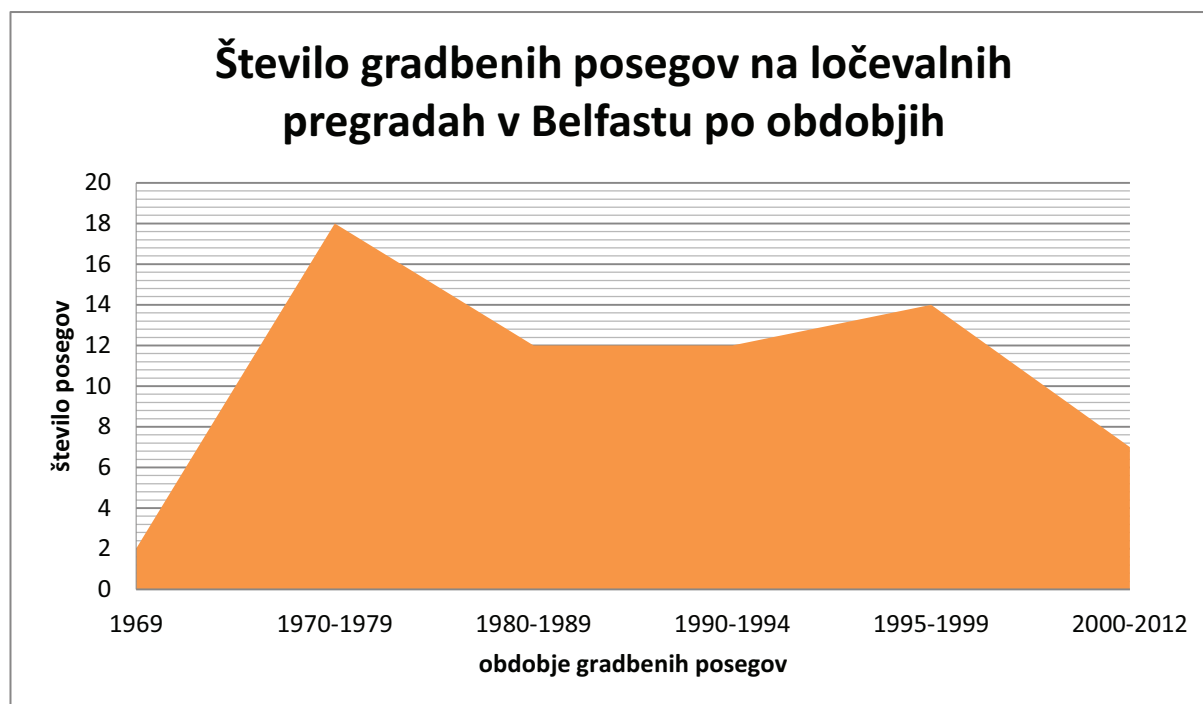
Logična posledica prostorske segregacije katoličanov in protestantov v Belfastu je bil nastanek jasne mejne črte med skupnostma. Z nastopom »Obdobja težav« konec 60. let 20. stoletja so na teh črtah postavili ločevalne pregrade, da bi (začasno) onemogočili njun neposreden stik in morebitno medsebojno nasilno obračunavanje. Kot je razvidno s slike 18, je sistem segregiranega prostora v mestu zapleten, saj mesto ni razdeljeno zgolj na zahodni, pretežno katoliški in vzhodni, pretežno protestantski del. V mestu so številna območja, kjer sta skupnosti neposredni sosedi. Med temi območji pa so tudi območja z etnično mešano sestavo prebivalcev, območja z industrijo, s storitvenimi dejavnostmi, območja, kjer leži obsežna prometna infrastruktura, območja zelenja ali degradirana območja. Zato ločevalne pregrade niso postavljene zvezno, ampak le na črti konfrontacije oz. črti miru (angl. *peace line*), ki občasno preide v širši pas različnih obrambnih objektov, ki ga imenujemo tamponsko območje (angl. *buffer zone*, Boal, 2002; Shirlow, Murtagh, 2006, str. 60).

Po podatkih organizacije Belfast Interface Project (BIP) so ločevalne pregrade in druge obrambne konstrukcije danes prisotne na kar 99 lokacijah po mestu in ločujejo območja, kjer prebivata katoliška in protestantska skupnost (O'Halloran, 2012).

Od 19. stoletja dalje, ko se je v mestu začel razvoj prostorske segregacije, kot jo poznamo danes, so se med območji, ki so jih naseljevale etnično homogene skupnosti, v obdobjih relativnega miru in politične stabilnosti razvile cone, ki so bile več ali manj etnično mešane. Vsak dvig politične napetosti ali sektaškega nasilja, kot tisti v 20. in 30. letih 20. stoletja ter izbruhi nemirov v 70. letih 20. stoletja, so se končali tako, da so te mešane cone postale središče nemirov in nasilja ter prizorišča intenzivnega razmejevanja. Zaradi nasilja v »Obdobju težav« (angl. *the Troubles*), ki se je začelo v poznih 60. letih 20. stoletja, so se mešane stanovanjske cone spremenile v nenaseljena mejna območja. Povečanje procesa segregacije od 60. let 20. stoletja je spodbudilo vrsto razmejevanj, ki so povečala pomen in važnost prejšnjih etno-sektaških delitev. Kot meni Feldman (1991), je urbano razmejevanje naraščalo sorazmerno z vzorcem širitve sektaških bivanjskih območij (Feldman, 1991, str. 28; Shirlow, Murtagh, 2006, str. 57)

Po podatkih organizacije BIP se gradnja novih ločevalnih pregrad vse od leta 1969 tako rekoč ni ustavila. Večina jih je bila pravzaprav zgrajenih prav v zadnjih dveh desetletjih (med leti 1990 in 2012 so zgradili kar 33 novih, od tega so jih v enakem obdobju 21 razširili oziroma na novo utrdili), in sicer pretežno v zahodnem in severnem delu mesta. Od razglasitve premirja leta 1994 je bilo zgrajenih kar 21 novih ločevalnih barier. Od vseh 99 organizaciji BIP štiriintridesetim objektom ni uspelo določiti starosti (O'Halloran, 2012).

Slika 17: Število novogradenj ločevalnih pregrad, njihovih obnov ali razširitev v Belfastu od leta 1969 do 2012 (34 objektom ni bilo mogoče določiti starosti)

Vir podatkov: O'Halloran, 2012

Lastnikov teh objektov je več, največ pa jih ima v lasti irsko ministrstvo za pravosodje (angl. *Department of Justice*), ki jih je podedovalo od Urada za Severno Irsko (angl. *Northern Ireland Office*) po devoluciji na področju varnostnih in pravosodnih organov leta 2007. 19 ločevalnih pregrad je v lasti NIHE, 7 jih je v privatni lasti, s 3 pa upravlja ministrstvo za regionalni razvoj (angl. *Department for Regional Development*). Štirim objektom ni bilo mogoče določiti lastnika (O'Halloran, 2012).

Ista študija poleg tega navaja kar 58 lokacij degradiranega zemljišča v neposredni bližini varnostnih pregrad, ki jih BIP imenuje *blighted land*, večina strokovne literature pa *brownfield land*. 32 od teh lokacij ostaja zapuščenih in brez pripadajoče funkcije, 6 takšnih območij pa trenutno koristijo za parkirišča (O'Halloran, 2012). Ta območja imajo funkcijo tamponske cone (angl. *buffer zone*), saj so pogosto tudi zaradi nevarnosti zagrajena in onemogočajo gibanje oziroma neposredne stike med sptimi lastniki oziroma najemniki bližnjih stanovanj.

Eno takšnih tamponskih con lahko prepoznamo na naslednji sliki. Gre za degradirano območje, ki pripada protestantskemu delu Shankill Road v zahodnem Belfastu. V ozadju na sliki je ulica Cupar Way in ob njej najdaljša varnostna pregrada v Belfastu. Za njo je katoliško območje Conway Street na območju Clonard/Falls. Stanovanjska območja na katoliški strani so grajena veliko bolj na gosto z nekaj vmesnimi zelenimi conami. Zaradi naraščajočega prebivalstva je potreba katoliškega prebivalstva po stanovanjih večja kot pri protestantih. Iz tega vzroka protestanti bolj vztrajajo pri nadaljevanju obstoja ločevalnih barrier, da bi s tem ohranili svoj obseg teritorija kljub padcu števila prebivalcev v svojih območjih (Quinn, 2012; Wainwrigh, 2012).

Slika 18: V ospredju degradirano območje, ki pripada protestantskemu delu Shankill Road v zahodnem Belfastu.

Avtor fotografije: R. Wainwright, 2012.

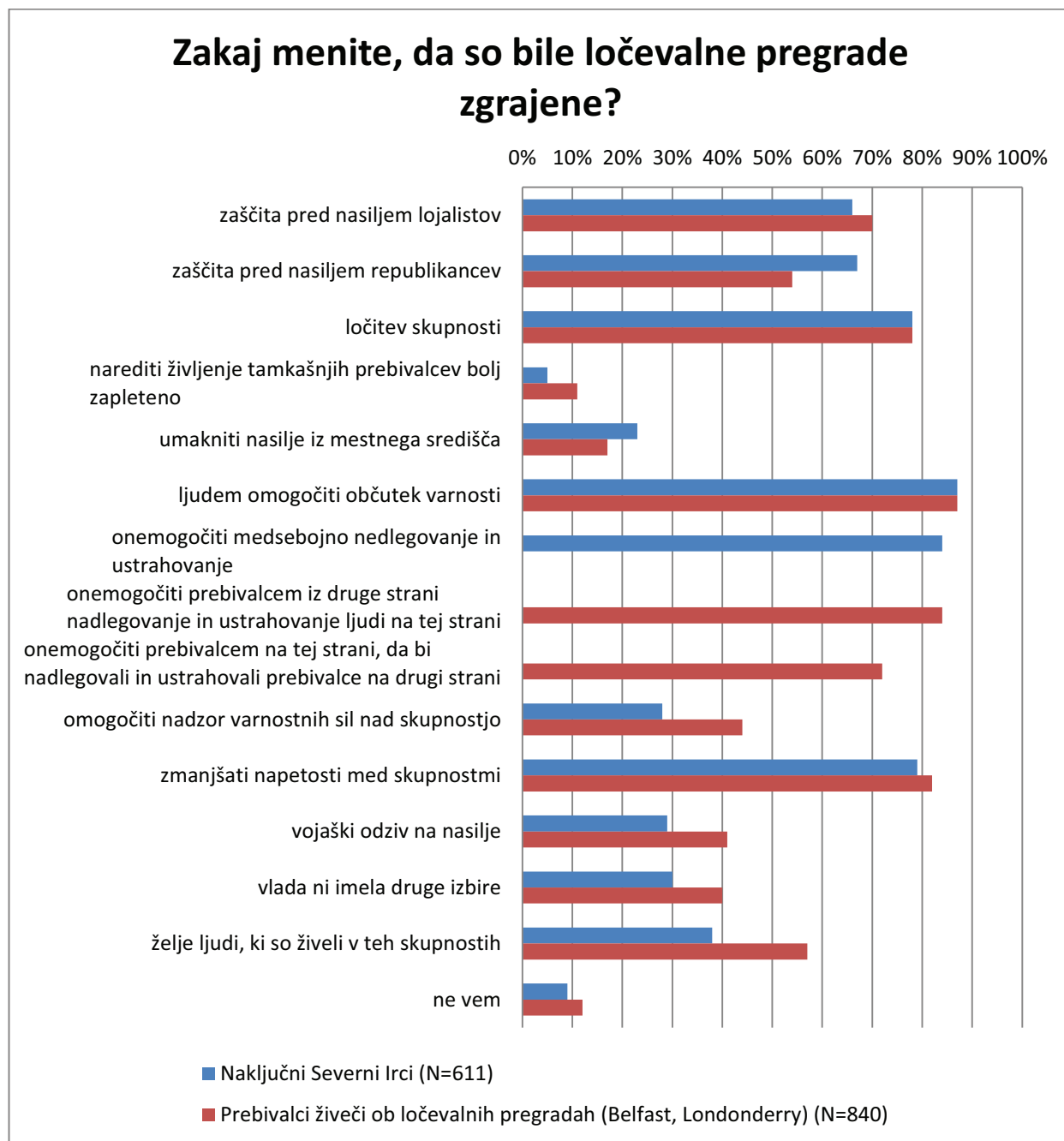
Prve ločevalne bariere je zgradila britanska vojska kot odziv na sektaško nasilje, ki je spremljalo neredne leta 1969. Vse odtlej je bila politična oblast odgovorna za njihovo gradnjo in vzdrževanje, pomen pa je bil usmerjen izključno v zagotavljanje varnosti in preprečevanje nasilja (Byrne et al, 2012). Toda prebivalci, živeči v njihovih bližinah, so vlogo barrier razumeli na različne načine. Med drugim so postali pomemben člen pri nastanku povezave med identiteto tamkajšnjih ljudi in prostorom, v katerem so živeli. Za nekatere ljudi namreč ti objekti pomenijo preprečevanje stikov z drugačno kulturo, ki jo imajo za stilno, politično in socialno neprimerno. Ločevalne pregrade v Belfastu torej služijo razmejevanju dveh segregiranih prostorov in s tem tudi dveh ideologij. To neposredno spreminja pomen ločevalnih barrier, ki so se od sredstva za preprečevanje fizičnih stikov na lokalnem nivoju spremenile v simbolno vlogo kulturnega in političnega razlikovanja (Shirlow, Murtagh, 2006).

Zagotovo pa so ločevalne pregrade tudi prizorišča izmenjave nasilja in sovražne nastrojenosti med skupnostma, ki živita ob njej. Prizorišča potencialnega nasilja spodbujajo demarkacijo in znotraj teh meja širjenje enakega prepričanja. Območja ob pregradah zato nimajo samo bivanjske funkcije, ampak so postala tako rekoč sveta območja, ki jih ustvarja skupek zapletenih notranjih in zunanjih sil. »Uprostorjanje« strahu, nasilnega upora in želje po spodbujanju razprave o notranji enotnosti so logično vodili v razvoj močne prostorske identitete (Shirlow, Murtagh, 2006, str.58).

Glede na študijo Attitudes to Peace Walls, ki so jo spomladi 2012 opravili raziskovalci z Univerze Ulster v Belfastu (Byrne et al, 2012; N=840), je med skupnostmi, ki živijo ob ločevalnih pregradah v Belfastu in Londonderryju, zgolj 29 % vprašanih bilo prepričanih, da

je bila gradnja varnostnih pregrad vojaški odziv na nasilje. Večina, kar 87 % je menilo, da so bile zgrajene, da bi pripomogle k večjemu občutku varnosti tamkajšnjih skupnosti, 84 %, da bi preprečile dejanja medsebojnega ustrahovanja, 79 % vprašanih pa se je strinjalo, da je bil razlog za njihovo gradnjo zmanjšanje napetosti med skupnostmi. Zgolj 5 % jih je menilo, da so bile zgrajene zato, da bi zapletle življenje tamkajšnjim prebivalcem, čeprav so bariere močno prispevale k oteženemu dostopu do zdravstvenih, socialnih in drugih storitev lokalnih prebivalcev (Murtagh, 2002). Čeprav so opazna podobna stališča pri primerjavi odgovorov naključnih Severnih Ircev in odgovorov prebivalcev ob pregradah v Belfastu in Londonderryju, dva podatka izstopata. 41 % tistih, ki živijo ob pregradi, menijo, da so bile te zgrajene kot vojaški odziv na nasilje, za razliko od 29 % vsega prebivalstva. Poleg tega jih 44 % prvih meni, da so bile bariere zgrajene, da bi s tem varnostne sile lažje nadzorovale tam živeče skupnosti, za razliko od 28 % vseh vprašanih. To kaže na to, da so lokalni prebivalci bolj nagnjeni k temu, da vidijo probleme tako, kot jih varnostni in vojaški aparat, saj je ta dominanten v njihovi fizični pokrajini. Glede na etnično ozadje so predstavniki katoliške skupnosti, živeče ob pregradah, bolj prepričani, da so bile bariere zgrajene, da bi jih varnostne sile lažje nadzorovale (51 %), kot pa njihovi protestantski sosede (35 %). Prav tako so bili katoličani ob pregradah veliko manj kot tamkajšnji protestanti prepričani, da so bile pregrade zgrajene, ker vlada ni imela druge možnosti. Iz tega lahko sklepamo, da so bili katoličani prepričani, da bi lahko oblast uporabila tudi drugačna sredstva, vendar o njih niso razmišljali (Byrne et al, 2012).

Slika 19: Odgovori prebivalcev Severne Irske in prebivalcev, živečih ob ločevalnih pregradah v Derryju in Londonderrju, na vprašanje, zakaj menijo, da so bile ločevalne pregrade sprva zgrajene (predstavljen je delež tistih, ki so odgovorili »se strinjam« ali »se močno strinjam« od celotnega vzorca)

Vir podatkov: Byrne et al., 2012

Pregrade imajo torej številne in nasprotujoče si funkcije: medtem ko so nastale kot posledica spora, ga znova ustvarjajo (Shirlow, Murtagh, str. 58). Zagotovo pa se razlikujejo glede na namen, prepustnost, spremenljivost, gradbeni material, težavnost prehoda ter glede na njihov simbolni pomen. Medtem ko pregrade ločujejo eno območje od drugega, tudi povezujejo in združujejo. To oblasti dosežejo tako, da jim pripojijo uvozišče (z vrati, angl. *interface gates*), prehode in mostove ter s tem določijo območja prehajanja in stikališča, kot so srečevališča, otroška igrišča, skupne dejavnosti in skupna doživetja (Throgmorton, 2004). Primer so dvojna vrata kot del varnostnih elementov ob pregradi, ki deli katoliški Falls in protestantski Shankill – ta so odprta od ponedeljka do petka med 6.30 in 18.30, od leta 2011 pa so odprta tudi v

nedeljo med 10.00 in 15.00 uro. Poleg nočnih ur ta vrata na Northumberland Street preko računalniško vodenega sistema zaprejo ob vsakršni grožnji spopadov med sprtima skupinama (City interface gates..., 2011).

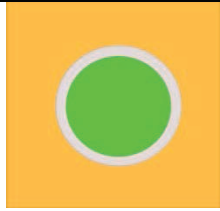
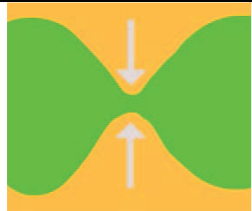
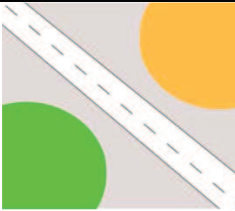

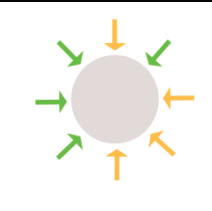
Slika 20: Dvojna vrata kot del varnostnih elementov ob pregradi, ki deli katoliški Falls in protestantski Shankill

Avtor fotografije: P. Kumer, 2012

Stike med katoliško in protestantsko skupnostjo je mogoče razdeliti na 5 tipov. »Trdnjava« opredeljuje sklenjeno območje neke skupnosti, ki je z vseh strani fizično ločena od druge skupnosti. »Pot skozi« je tisto območje, kjer morajo pripadniki ene skupnosti v določenih primerih prečkati območje druge skupnosti (npr. zato, ker tam skozi vodi vpadnica do mestnega središča), zato tam pogosto prihaja do konfliktov. »Neprehodno tamponsko območje« je širše območje, ki loči teritorija dveh skupnosti; navadno s prometnico, z industrijskim ali degradiranim območjem. »Neprehodna ločevalna pregrada« je neprehoden objekt, ki sledi črti miru. »Srečevališče« pa je območje, kjer predstavniki obeh skupnosti prihajajo v stik, vendar je verjetnost konfliktov majhna. To so npr. mestno središče, nakupovalni centri, univerzitetni kampus.

Slika 21: Tipologija stikov med homogeno katoliško in homogeno protestantsko skupnostjo v Belfastu, shema posameznih tipov (zelena – katoliško območje, oranžna – protestantsko območje) in primer takšnega območja v mestu

Trdnjava	Pot skozi	Neprehodno tamponsko območje	Neprehodna ločevalna pregrada	Srečevališče
				
Short Strand	Ballysillan-Ardoyne-Shankill	Duncairn Gardens (cesta, industrijsko območje)	Springmartin - Ballymurphy	Mestno središče, univerzitetni okoliš

Avtor: P. Kumer, 2013

5.2.1 Nasilje ob ločevalnih pregradah

Ena od bistvenih značilnosti območij ob ločevalnih pregradah in nenehna izkušnja tamkajšnjih prebivalcev so prisotnost nemirov, kriminalnih dejanj in nasilnih napadov na posameznike ali skupine. Kljub temu, da je pojavnost nasilja splošno znana, je bilo ta pojav težko meriti, saj je pred letom 2004 policija o tem vodila slabo evidenco, poleg tega so bili podatki skopo dostopni. Raziskava, ki jo je leta 2006 izvedla organizacija BIP (Jarman, 2006), je pokazala, da je območja ob pregrah moč tipizirati glede na problem, ki se tam odvija. Napetosti in nasilje so običajno povezani z določenim dogodkom, aktivnostjo ali s tipom družbene skupine, ki jih izvaja. Kriminalna dejanja na teh območjih se dogajajo bodisi ob določenem času v letu bodisi je njihovo pojavljanje prisotno preko celega leta. Poglavitni dogodki, ki ustvarjajo napetost in nered, so (Jones, 2006):

- parade (npr. parada reda Oranževcev 12. julija ali parada reda Hibernian na dan svetega Patricka 17. marca),
- nogometne tekme (npr. med katoliško ekipo Celtics in protestantsko ekipo Rangers),
- kresovi (npr. na predvečer 12. julija),
- noč čarovnic (Halloween).

Poglavitne dejavnosti pa (Jones, 2006):

- pijančevanje (zaradi bližin trgovin z alkoholno pijačo, angl. *off-licence bars*), ki vodi v nepremišljena, pogosto nasilna dejanja,
- nočna ekonomija (angl. *night time economy*), kot so lokali s hitro prehrano, kamor pridejo ljudje iz obeh skupnosti, je njihovo srečevališče in lahko pride do izmenjave nasilja,
- izobešanje zastav (angl. *the flying of flags*) neposredno ob pregradah, kar vodi v tekmovanje med nasprotujočimi si simboli,
- metanje petard okoli noči čarovnic.

Nasilna dejanja, ki se odvijajo ob ločevalnih pregradah, se je v preteklosti povezovalo z razlikami v politični ideologiji ali sektaštvom. Danes se nasilje odvija večinoma v luči »običajnih« kriminalnih dejanj (angl. *anti-social behavior*) in izvajanja »rekreacijskih nemirov« (angl. *recreational rioting*, (Jones, 2006).

Tisti, ki so večinoma vključeni v te oblike obnašanja, so (Jones, 2006):

- mladostniki: pogosto se zadržujejo ob pregradah zaradi pomanjkanja nadzora njihovih staršev in uporabljajo prostor ob pregradah za preživljanje prostega časa

V tem smislu razmišlja tudi Marion Weir:

»Mislim, da se večina mladih ne spominja državljanske vojne v 70. letih. Kar počnejo, je zelo rekreacijsko. V času napetosti se mladi iste skupnosti zberejo skupaj tako, da si pošiljajo tekstovna sporočila ali se vabijo preko socialnih omrežij. To so tisti, ki si mečejo kamne med seboj. To ni tisti konflikt, v katerem sem odraščala jaz.« (Weir, 2012).

- osebe z anti-socialnimi motnjami: posamezniki, ki so slabo vključeni v širšo skupnost ali v organizacije, ki povezujejo skupnost (angl. *community based organisations*) in ki povzročajo težave ob pregradah zaradi fanatizma in sovražne nastrojenosti proti nasprotni skupnosti,
- ljudje, ki ne pripadajo skupnosti ob pregradah: v nekaterih območjih težave povzročajo ljudje, ki ne živijo znotraj skupnosti, ampak pridejo od druge zaradi zabave in razburljivosti

V preteklosti je bilo nasilje ob ločevalnih pregradah povezano s širšim političnim konfliktom, opaža pa se, da je pomemben del nasilja, ki se odvija danes, predmet navadnih kriminalnih dejanj (angl. *anti-social behavior*) in nima političnih motivov ali vzgibov (Jones, 2006).

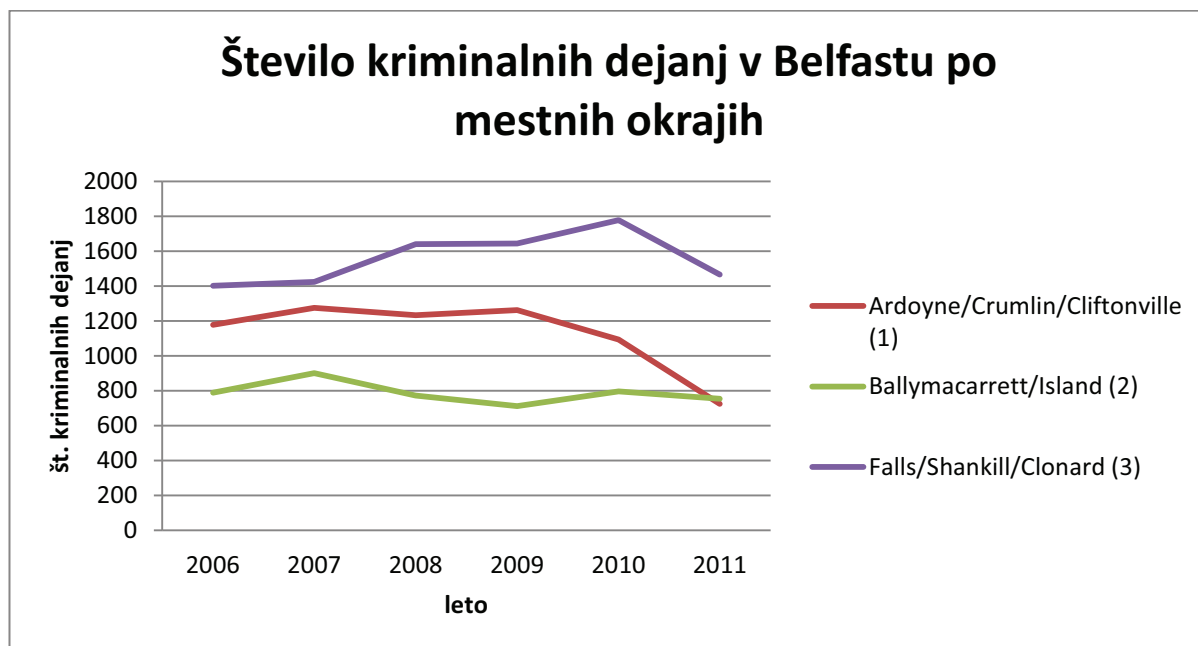
Nasilje, ki se ga povezuje s paradami in protesti proti paradam, je eden redkih problemov, ki se odvijajo ob pregradah in ki imajo politično in kulturno ozadje. Večina neredov je povezanih z relativno majhnim številom ljudi, neukrotljivimi mladostniki in ljudmi pod vplivom alkohola (Jones, 2006).

Obstaja podobnost med kriminalnimi dejanji, ki se odvijajo ob pregradah s tistimi, ki se odvijajo znotraj ene skupnosti. Glavna razlika je zgolj v tem, da imajo lahko incidenti ob pregradah velik vpliv na odnose med skupnostma, medtem ko kriminal znotraj ene skupnosti prizadane le odnose znotraj nje (Jones, 2006).

Število kriminalnih dejanj po statističnih območjih (mestni okraji, angl. *electoral wards*), ki jih beleži PSNI, se vse od leta 2009 zmanjšuje, čeprav še vedno ostaja visoko.

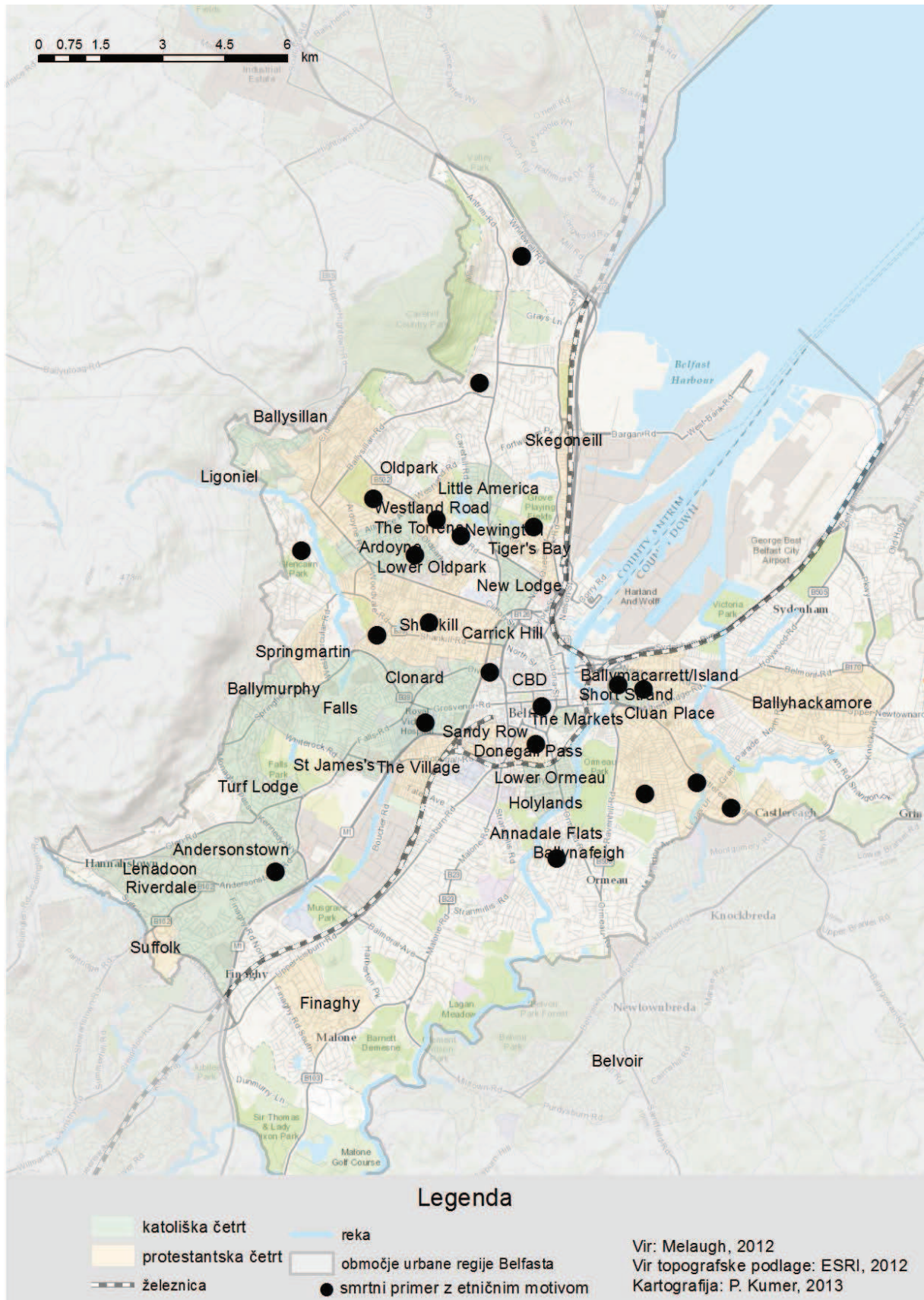
Kar ena tretjina žrtev politično motiviranega nasilja je bila umorjena na območju do 250 metrov od ločevalne pregrade, okoli 70 % smrti se je zgodilo 500 metrov od meja segregiranega prostora. Da gre za območja, kjer se najpogosteje odvija nasilje, dokazuje tudi podatek, da se več kot 80 % smrti zgodi znotraj območja, kjer živi vsaj 80 % protestantov ali katolikov (Shirlow, Murtagh, 2006, str. 72). Število etnično motiviranih umorov se je v zadnjih letih sicer občutno zmanjšalo (Melaugh, 2012; NINIS, 2013).

Slika 22: Število kriminalnih dejanj (angl .*anti-social behaviour incidents*) po mestnih okrajih. Območje (1) obsega območja Ardoyne, The Torrens, Lower Oldpark in Shankill, območje (2) Short Strand, Ballymacarrett in Island, območje (3) pa Falls ter Shankill. Mestni okraji in območja etnično homogenih skupnosti se popolnoma ne ujemajo.

Vir podatkov: NINIS, 2013

Slika 23: Lokacije umorov, povezanih s konfliktom med leti 2002-2012

Slika 24: Število etnično motiviranih umorov med leti 2002-2012

Vir podatkov: Melaugh, 2012

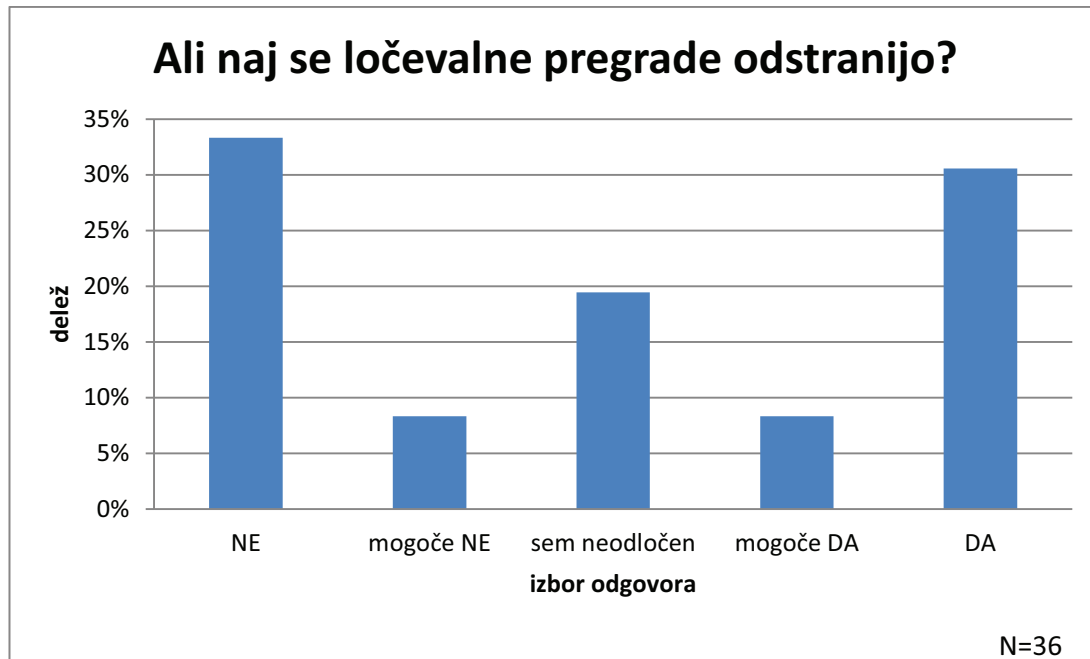
Na vprašanje, če so konflikti ob varnostnih pregradah vse od leta 1998 kaj manj nasilni, Nicole Quinn, prebivalka katoliškega območja New Lodge, odgovarja:

»Ponekod so, ponekod ne. Varnostne pregrade so se vse od Velikonočnega sporazuma pomnožile. Dejansko fizično nasilje med obema stranema ni izginilo. Še vedno je moč najti lokacije, kjer se zgodi veliko incidentov. Predvsem moja ulica je bila zelo nasilna med sezono parad (angl. *marching season*) – še posebej, ko se približuje 12. julij. Verjetno obstaja kar nekaj posnetkov na strani YouTube, ki prikazujejo nemire na Limestone Road iz leta 2004. Bilo je kot v peklu.« (Quinn, 2012)

5.2.2 Mnenje glede odstranitve pregrad

Prebivalci etnično homogenih skupnosti, živečih ob varnostnih pregradah, so glede vprašanja odstranitve ločevalnih pregrad razdeljeni. Od 36 oseb, ki so odgovorile na to vprašanje, jih 12 meni, da jih zagotovo ne bi smeli odstraniti, 11 pa, da bi jih zagotovo morali. 13 jih je bilo neodločenih.

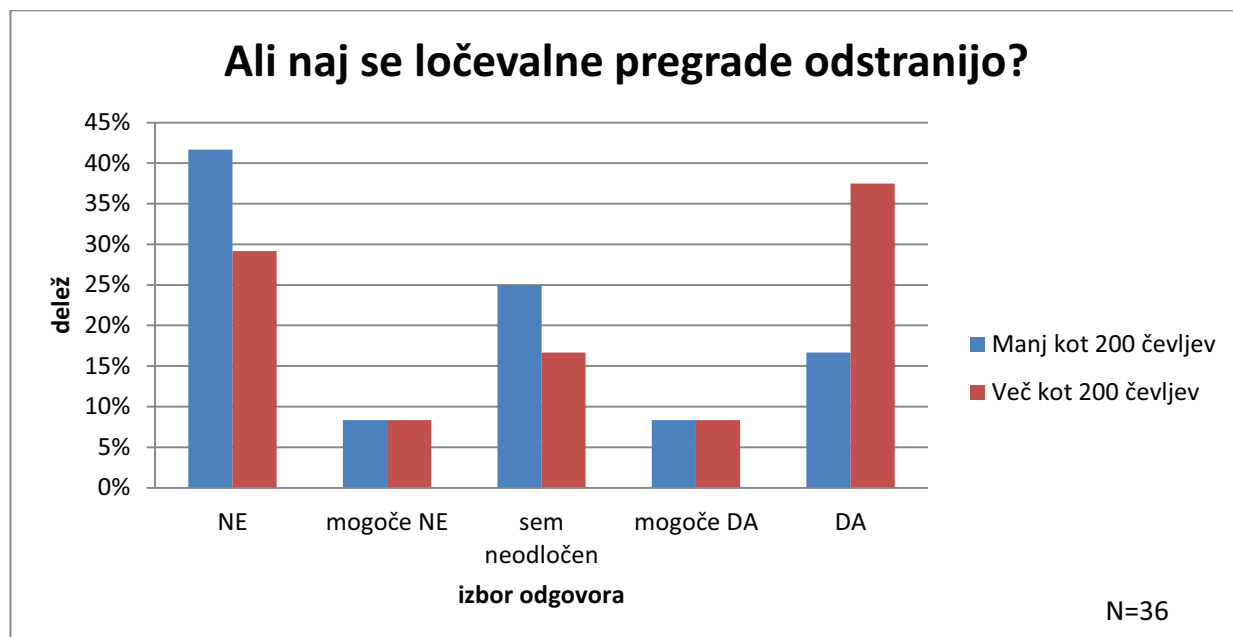
Slika 25: Odgovori prebivalcev etnično homogenih območij na vprašanje, ali naj se ločevalne pregrade odstranijo

Vir podatkov: Kumer, 2012

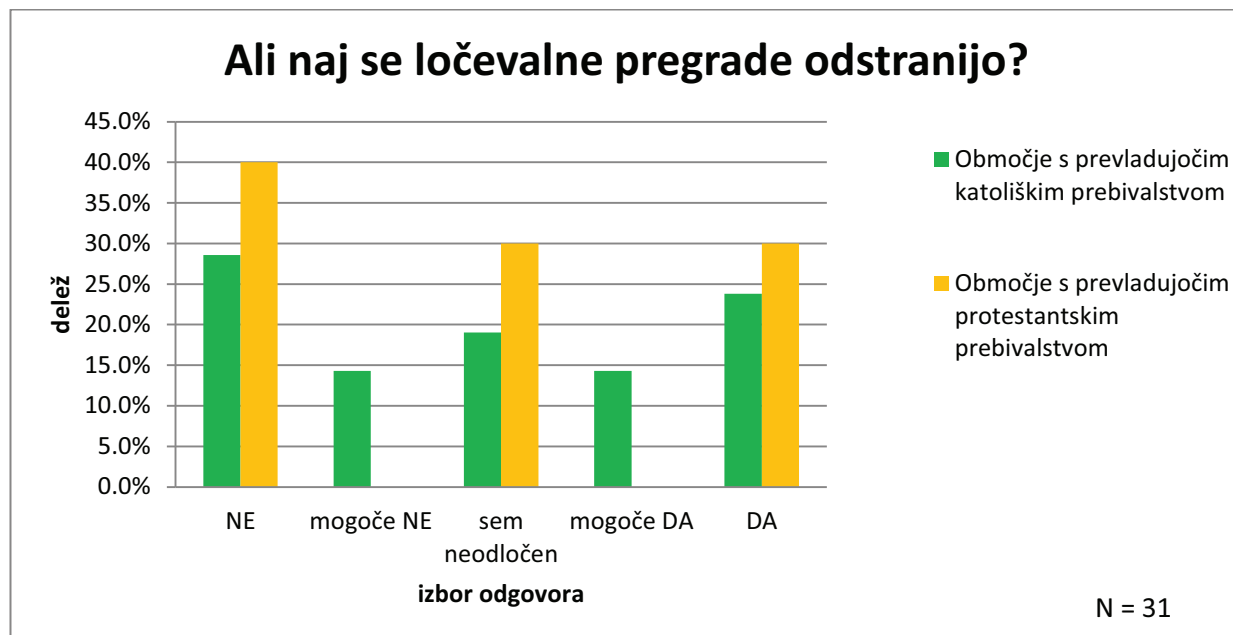
Rahlo odstopanje je opazno, ko njihove odgovore primerjamo glede na oddaljenost njihovega bivališča od varnostnih barier. Tu opazimo, da med vprašanimi nekoliko več tistih, ki živijo v neposredni bližini ločevalnih barier (do 200 čevljev), ne podpira njihove odstranitve (42 %), medtem ko je med prebivalci, ki živijo dlje kot 200 čevljev od ločevalnih barier, nekoliko več tistih, ki podpirajo njihovo odstranitev (37,5 %). Glede na to, ali vprašani živijo na večinsko katoliškem ali večinsko protestantskem območju, razlike v strukturi njihovih odgovorov ni.

Slika 26: Odgovori prebivalcev etnično homogenih območij glede na njihovo oddaljenost od varnostnih barier (200 čevljev je približno 61 m) na vprašanje, ali naj se varnostne bariere odstranijo

Vir podatkov: Kumer, 2012

Slika 27: Odgovori prebivalcev etnično homogenih območij glede na območje, v katerem živijo, na vprašanje, ali naj se varnostne bariere odstranijo

Vir podatkov: Kumer, 2012

Podobno raziskavo je leta 2008 izvedla Ameriško-irska zveza (angl. *US-Ireland Alliance*). Med 1037 vprašanimi iz območij Falls/Shankill, Newlodge/Tigers Bay, Short

Strand/Ballymacarrett jih je 81 % odgovorilo, da si želijo, da se ločevalne pregrade odstranijo, vendar jih je od tega 60 % menilo, da ne takoj, vendar takrat, ko bo za to zagotovljeno dovolj varnosti. Zgolj 21 % je podprlo takojšnje podrtje barier, 16 % pa je bilo vseeno, če pregrad sploh nikoli ne bi odstranili. Katoliško prebivalstvo se je nekoliko bolj zavzelo za odstranitev barier kot protestantsko. Medtem ko jih je 76 % nasprotovalo takojšnji odstranitvi barie, jih je le 10 % izjavilo, da bi se ob morebitni zrušitvi barier preselili (Towards Sustainable Security, 2007; Vargo, 2008).

Preglednica 15: Izbor komentarjev glede na mnenje, ali naj se ločevalne pregrade v Belfastu odstranijo

NE, mogoče NE	Sem neodločen	DA, mogoče DA
Odvisno od lokacije, v našem območju te ideje ne podpiram. (ženska, 45 let, Newington)	Odvisno od tega, kje živiš. Edini čas, ko so težave, je <i>The Twelfth</i> (12. julij). Otroci se obmetavajo s kamni med poletnimi počitnicami, saj takrat nimajo nič drugega za početi. (moški, 63 let, Newlodge)	Veliko časa bo trajalo, preden se to zgodi, najbrž se še ne bo v času mojega življenja. Za kaj takega so se pripravljene boriti zgolj predstavniki delavskega razreda, srednji razred namreč za razliko od njih lahko veliko več izgubi. (moški, 35 let, Falls Road)
Zagotovo bi morali varnostne pregrade obdržati. Najstniki in otroci iz obeh območij se namreč ne razumejo dobro med seboj. (ženska, 32 let, Tiger's Bay)	Še vedno obstajajo težave v času napetosti, kot so parade ob raznih obletnicah. (ženska, 52 let, Ballymacarrett).	Tega si želim, a mislim, da v mojem življenju tega še ne bom doživela. (ženska, 41 let, Short Strand)
Če jih bodo odstranili, se bodo zgodili novi umori. (moški, 30 let, mestno središče)		Živeti bi morali bolj povezovalno. Vsak si želi napredovati v življenju in pustiti preteklost z bombami in streljanjem za seboj. (moški, 45 let, Tiger's Bay)
		Zaradi prisotnosti varnostnih pregrad se ljudje počutijo, kot da konflikt še vedno traja. Zaradi tega veliko skupin prejme denar Evropske unije, ki pa ga zapravijo brez da bi [v smislu sprave] kar koli počeli. (ženska, 30 let, Newington)

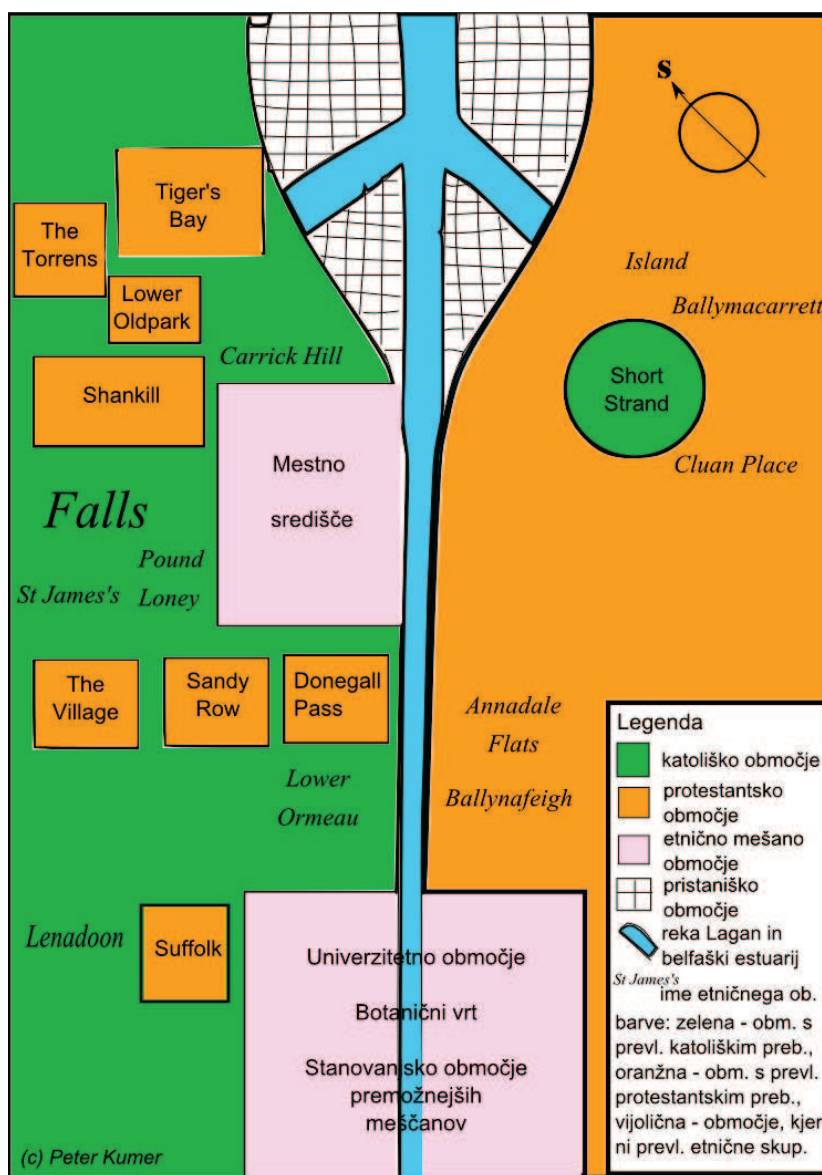
Vir podatkov: Kumer, 2012

6 Socialno-geografski oris Belfasta

6.1 Etnično homogene in segregirane skupnosti

Kot prikazuje shematičen zemljevid etnične delitve Belfasta, mesto ni razdeljeno zgolj na protestantski vzhodni in katoliški zahodni del. Prostorsko razmerje med segregiranimi enotami je bolj zapleteno. Zahodni in severni del poseljujeta delavski in srednji razred katoliškega porekla, vendar ga prekrivajo tudi protestantski žepi z močno notranjo povezanostjo. Vzhodni del je sicer pretežno poseljen s protestantskim srednjim razredom, a tam je tudi nekaj katoliških enklav, med katerimi je najbolj znana Short Strand. Središčni in južni del mesta slovita kot etnično mešano območje srednjega in višjega razreda (McCann, 2012).

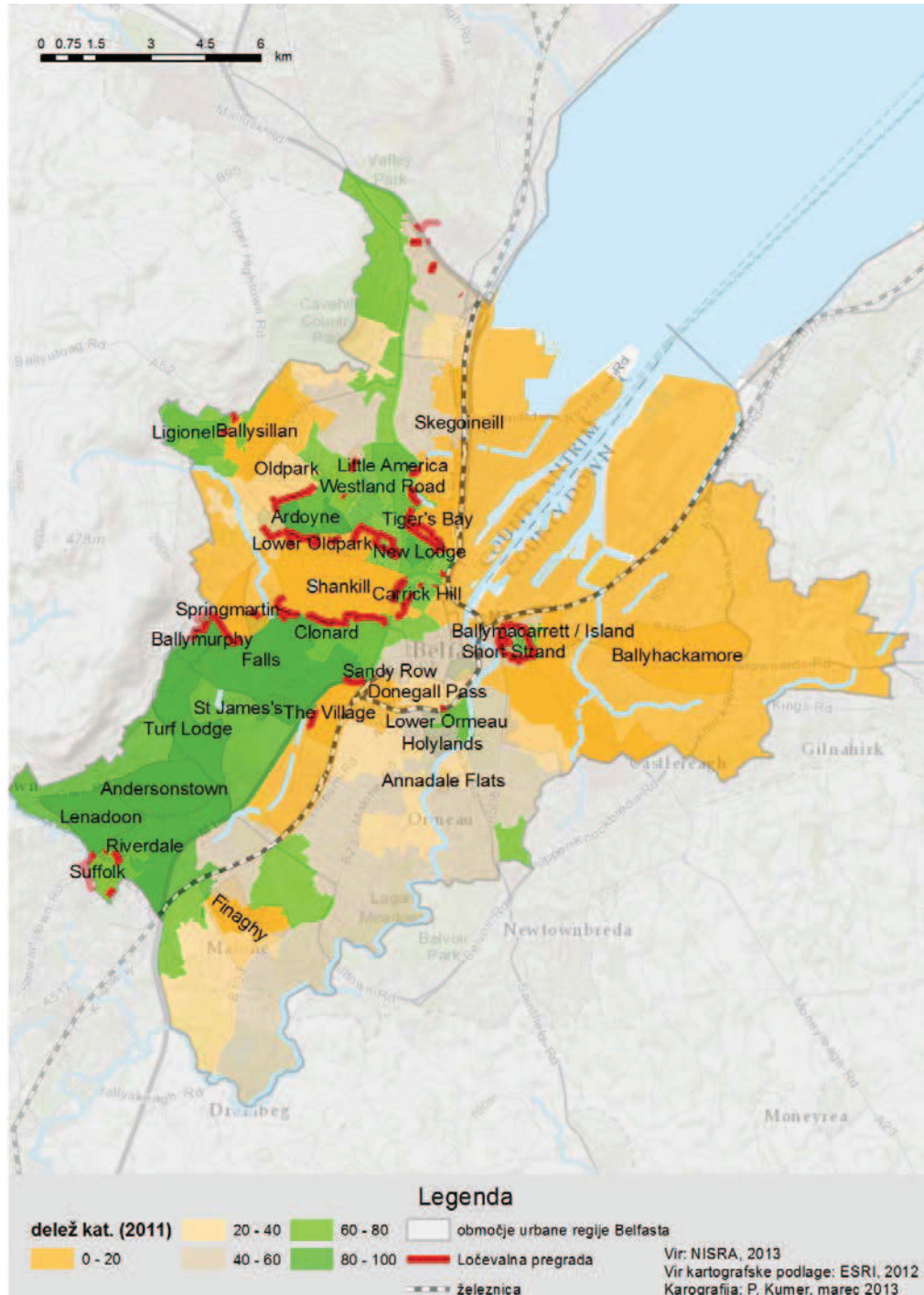
Slika 28: Shematičen zemljevid etnične delitve Belfasta

Viri podatkov: Murtagh, 2002; Shirlow, Murtagh, 2006, str. 61, McNair, 2006; Murtagh, 2006; Plöger, 2007, str. 14; O'Halloran, 2012

Takšno razmerje nam dokazujejo tudi statistični podatki z zadnjega popisa leta 2011. Podatki za delež katolikov v Belfastu (slika 31) so narejeni na najmanjših statističnih enotah, imenovanih *Super Output Areas*, ki pa se ne držijo etničnih meja, zato niso primerni za interpretacijo etnične sestave na mikro nivoju.

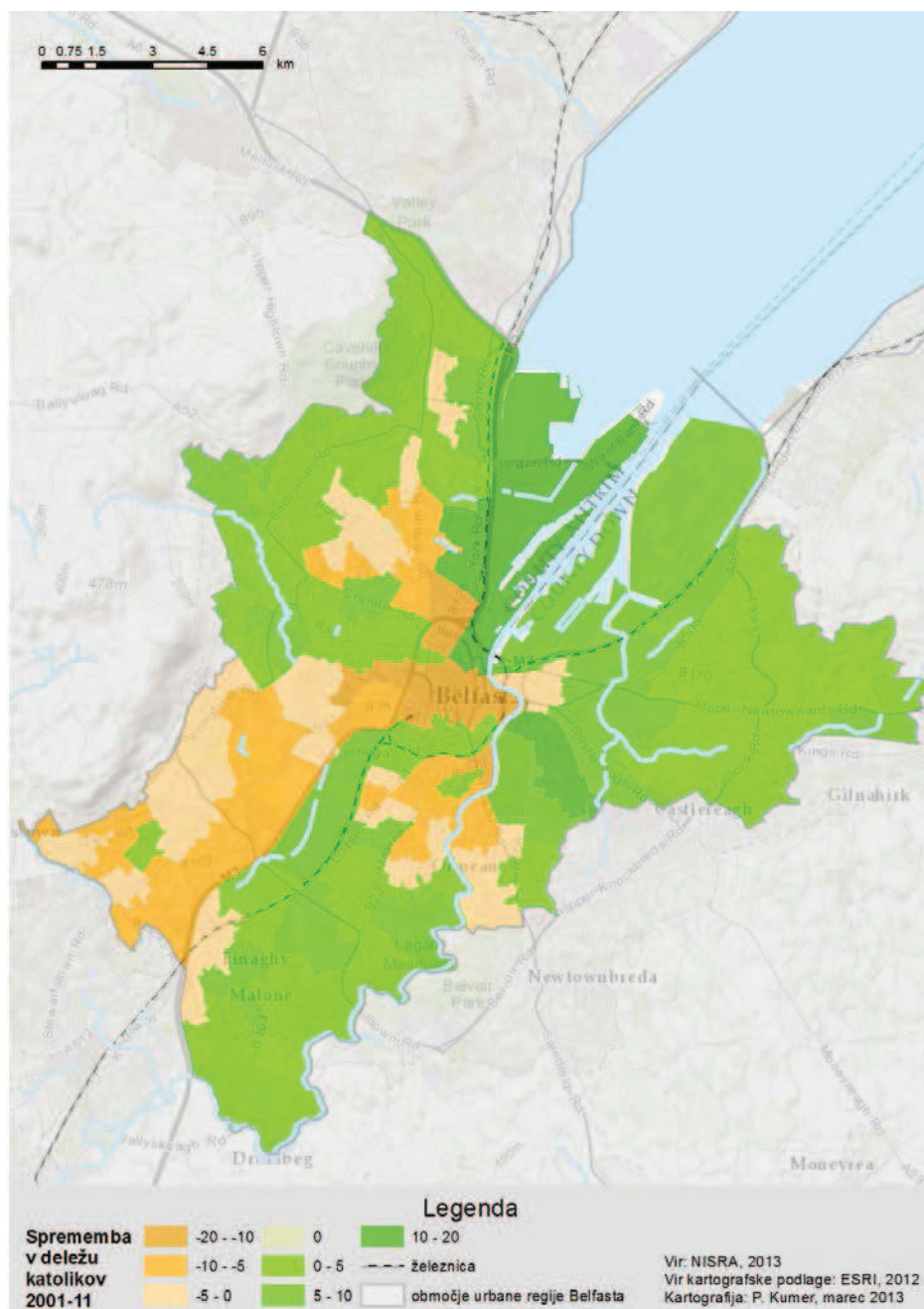
Slika 29: Delež katolikov po statističnih enotah »Super Output Areas« na popisu leta 2011

Zanimiva je primerjava med deležem katolikov po SOA enotah v letu 2001 in 2011 (karta 5). Opazimo, da se je delež katolikov v severnem, vzhodnem in južnem delu mesta povečal, kar spremlja njihovo relativno rast v primerjavi s protestanti. Obenem se je njihov delež zmanjšal v tradicionalnem katoliškem zahodnem in jugozahodnem delu. Iz tega lahko sklepamo, da se je v zadnjem desetletju zgodil proces etničnega mešanja, verjetno zaradi boljših varnostnih

razmer in manjše stopnje nasilja. Obenem pa ima pomembno vlogo tudi zmanjšan delež katoliškega in protestantskega prebivalstva na račun nevernih, agnostikov in pripadnikov drugih veroizpovedi. To je morda vplivalo predvsem na zmanjšanje števila katolikov v zahodnem sektorju. V južnem sektorju, kjer živi srednji in višji razred, je zmanjšanje stopnje katoliškega prebivalstva verjetno posledica vzpenjanja po družbeni lestvici, saj so prebivalci višjega socialno-ekonomskega razreda navadno manj religiozni.

Slika 30: Sprememba v deležu katolikov po statističnih enotah »Super Output Areas« med leti 2001 in 2011

6.1.1 Short Strand – primer etnično segregirane skupnosti v vzhodnem Belfastu

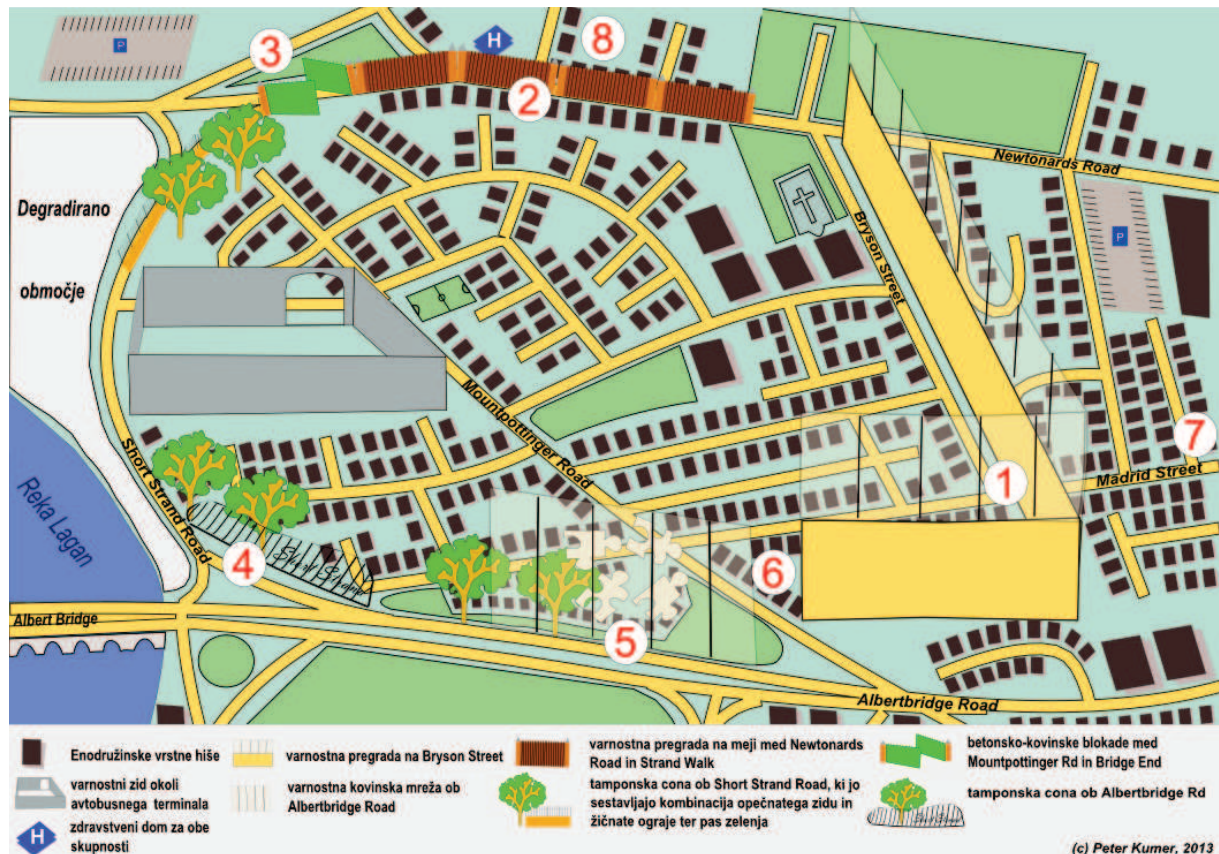
Short Strand je primer katoliške enklave v vzhodnem Belfastu, ki je z vseh strani obdana s homogeno protestantsko skupnostjo: na severu leži Island, na vzhodu Ballymacarrett, na jugovzhodu Cluan Place in na jugu preko štiripasovnice Albertbridge Road še Woodstock Place. Skupno celotnemu območju je tam živeči delavski razred. Zanimivo je, da na območju Ballymacarrett zaradi nizkih najemnih cen stanovanj prebiva tudi majhna poljska skupnost s svojo trgovsko verigo, ki pa je občasno tudi žrtev ksenofobije, kar se kaže na primer z zažiganjem poljske zastave na predvečer parade reda Oranževcev 12. julija. Območje lahko razumemo kot mikrokozmos medetničnega konflikta v mestu. Tu se je odvijalo že veliko nemirov, ki so se pogosto končali tudi s smrtnimi žrtvami (Newell, 2012).

Zanimiv je tudi vzorec mobilnosti in dostopa do storitev na tem območju. V lokalni lekarni so poročali, da so jim lojalisti že zapovedovali, da ne smejo prodajati svojih storitev katoličanom. Prav zato je bilo pomembno, da se je zdravstveni dom nahajal na meji med obema skupnostma, na Bryson Street, tako da so se pripadniki obeh skupnosti počutili dovolj varno, da so skozi ločene vhode vstopili v to ustanovo. Zdravstveni dom so nato preselili na novo lokacijo na Newtonards Road, ki pa je manj primerna, saj je slabše dostopna s katoliške strani (Shirlow, Murtagh, 2006; Kinkead, 2012).

Že Shirlow in Murtagh (2006) sta v svoji raziskavi o stopnji prostorske interakcije, ki sta jo leta 2004 opravila med člani katoliške in protestantske skupnosti, živeče ob ločevalni pregradi, ugotovila, da katoličani iz območja Short Strand raje nakupujejo na svojem ozemlju in se izogibajo trgovskemu središču Connswater, ki se nahaja na protestantski strani, ali trgovinic na Newtonards Road med območjema Island in Ballymacarrett. Obstaja splošna težnja med katoličani v Short Strandu, da odhajajo po nakupih v mestno središče (etnično mešano) ali zunaj mestnega obroča. Posledično prebivalci tega območja opravijo veliko daljšo pot od doma do določene storitve kot pa prebivalci Ballymacarretta. Njim najbližja knjižnica se nahaja v protestantskem teritoriju le pol kilometra stran, a vprašani v povprečju prepotujejo kar 2,17 km, da bi obiskali knjižnico na drugem ozemlju (Shirlow, Murtagh, 2006).

Short Strand je z vseh strani obdan z ločevalno pregrado, nekoliko manj utrjeno le na zahodnem delu, saj se prostor tam nadaljuje v obsežno degradirano območje in obrečni del, kar deluje kot tamponska cona, ki zmanjša stopnjo konfrontacije. Slika 25 je poenostavljen model enklave Short Strand, ki je opremljena s fotografijami ključnih elementov tega prostora.

Slika 31: Geografski model katoliške enklave Short Strand v vzhodnem Belfastu

Viri podatkov: O'Halloran, 2012; Avtor: P. Kumer, januar 2013

Ločevalna pregrada, ki poteka vzdolž Bryson Street, ločuje večinsko katoliško in nacionalistično usmerjeno območje Short Strand od večinsko protestantskega in lojalističnega območja Ballymacarrett. Pregrada je kombinacija opečnatega zidu in kovinske mreže (dolžina 275 m, višina 7,5) in se vije med ulicama Lower Newtonards Road in Madrid Street, ki je ena redkih fizično ločenih ulic v mestu (O'Halloran, 2012).

Slika 32: Ločevalna pregrada, ki poteka vzdolž Bryson Street

Avtor fotografije: Peter Kumer, 2012

Ločevalna pregrada na meji med Newtonards Road in Strand Walk je zgrajena iz kombinacije opečnatega zidu in kovinske stene. Za njo je pas gostega in visokega grmovja (dolžina 200 m, višina 3 m). Vzdolž Strand Walk so okna enodružinskih vrstnih hiš zaščitena s kovinsko mrežo in protipožarno streho (O'Halloran,2005).

Slika 33: Ločevalna pregrada na meji med Newtonards Road in Strand Walk

Vir: O'Halloran,2005

Med Mountpottinger Road in Bridge End so postavljene betonsko-kovinske blokade oz. varnostna vrata (angl. *Interface Gates*), ki preprečujejo motorizoran prehod.

Slika 34: Betonsko-kovinske blokade oz. varnostna vrata (angl. *Interface Gates*) ob severozahodnem robu območja Short Strand

Avtor fotografije: P. Kumer, 2012

Slika 35: Začetek tamponske cone ob Albertbridge Rd, ki jo sestavljajo pešpot, pas zelenja in še ena pešpot

Avtor fotografije: P. Kumer, 2012

Na meji med odprtim javnim prostorom (The Green) in Albertbridge Road (višina 5 m) je nameščena varnostna kovinska mreža. Na njej je na ogled umetniško delo umetniškega in kulturnega centra Ballymacarrett z nazivom »To-morrows Faces«

Slika 36: Varnostna kovinska mreža na meji med odprtim javnim prostorom (zadaj Mountpottinger Road) in Albertbridge Road (višina 5 m).

Avtor fotografije: P. Kumer, 2012

Slika 37: Z mrežo zaščiteni okna in protipožarna streha na eni od družinskih vrstnih hiš ob križišču Mountpottinger Rd z Albertbridge Rd (zadaj večinsko protestantsko in lojalistično območje Cluan Place)

Avtor fotografije: P. Kumer, 2012

Slika 38: Martin Street v protestantskem območju Ballymacarrett. Na levi strani mural z lojalističnimi simboli

Avtor fotografije: P. Kumer, 2012

V protestantskem območju Island je moč najti številne elemente teritorialnosti. Tak primer sta oviri za dvoosni motorizirani promet v barvah britanske zastave. Od tam že seže pogled na velika rumena žerjava, ki sta poimenovana po svetopisemskih junakih, Samsonu in Goljatu. Postala sta simbol protestantske delovne etike in belfaškega ladjedelniškega uspeha.

Slika 39: Oviri za dvoosni motorizirani promet v pretežno protestantskem območju Island (v ozadju eden od žerjavov Samson in Goljat)

Avtor fotografije: P. Kumer, 2012

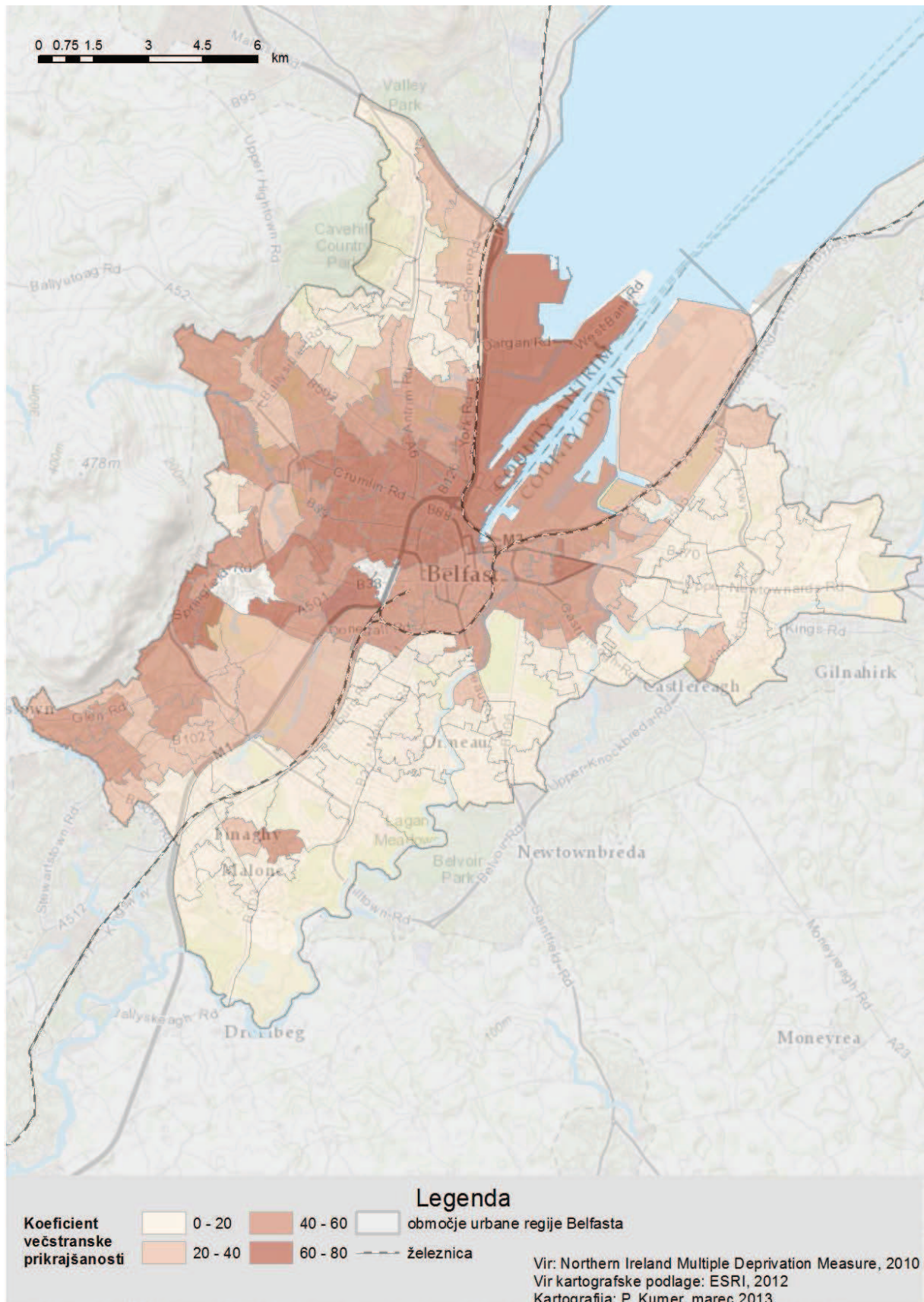
6.1.2 Povezava med socialno-ekonomskimi razmerami in stopnjo segregacije

Povezavo med socialno-ekonomskim razredom in etnično prostorsko segregacijo sta raziskovala že Hepburn in Collins (1981; cv: Doherty, Poole, 1995, str. 31). Pri analizi popisnih podatkov med leti 1901-1971 sta za mestni okraj Windsor, ki se je nahajal v jugozahodnem delu Belfasta, ugotovila, da je vrednost lokacijskega kvocienta razmeroma nizka. Domnevala sta, da je to verjetno zato, ker je bil tam prisoten večji delež prebivalcev srednjega razreda. Višji socialno-ekonomski razred sta povezovala z nižjo dovzetnotjo takšne populacije do prostovoljnega apartheida oziroma zapiranje v etnično segregirane otoke. Ugotovila sta, da je to značilnost delavskega razreda. Pri tej povezavi med etnično segregacijo in socialno-ekonomskim razredom velja še omeniti, da obstaja večja povezanost med socialno-ekonomskim razredom in katoliško populacijo (nižji, kot je razred posameznika, večja je verjetnost, da bo ta živel v katoliškem območju), kot pa če je vključena protestantska populacija. To pa je bila verjetno posledica višjega socialno-ekonomskega statusa protestantske populacije.

Povezavo med socio-ekonomskim razredom in segregacijo je proučeval tudi Jones (1956). Ugotovil je, da v splošnem lahko rečemo, da stopnja segregacije pada z dvigom socio-ekonomskega položaja. Po analizi popisnih podatkov do leta 1971 je ugotovil, da je najvišja stopnja segregacije prav tam, kjer je bil slab socio-ekonomski položaj prebivalstva. Kakor koli, razlike v stopnji segregacije med območji ne moremo povezati zgolj s socialno-ekonomskimi značilnostmi. Te namreč odražajo tudi tip razvoja določenega dela mesta in prostorski odnos, ki ga ima ta del z drugimi (Jones, 1956, str.186-7; Doherty, Poole, 1995, str. 37).

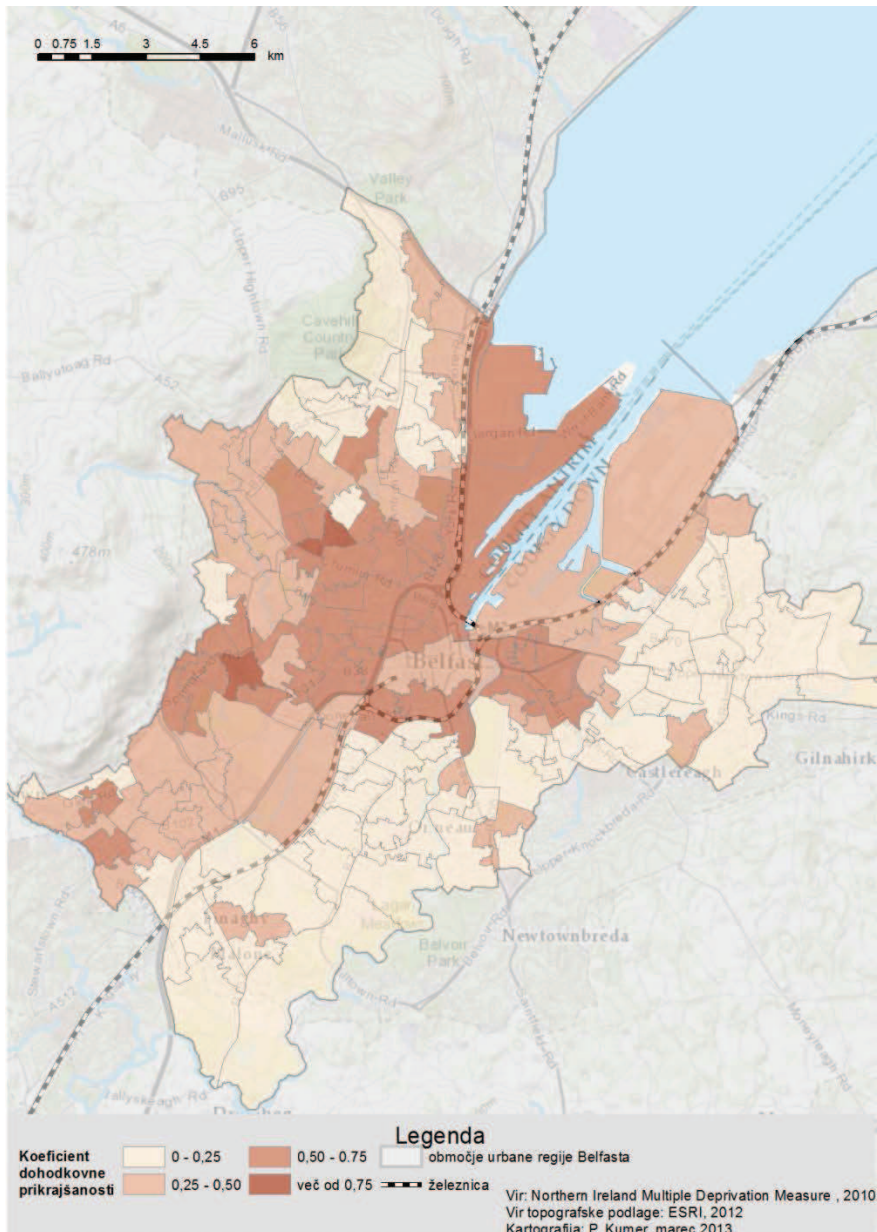
Povezave med socialno-ekonomskim razredom prebivalstva in prostorsko segregacijo v Belfastu, o katerih so pisali že Jones (1956) in Hepburn in Collins (1981; cv: Doherty, Poole, 1995), je mogoče ugotoviti tudi danes. To nam dokazuje karta 6, na kateri je za vsako statistično enoto SOA izračunan koeficient večstranske prikrajšanosti (angl. *multiple deprivation measure*) za leto 2010. Koeficient, ki se giblje med vrednostma 0 (najmanj prikrajšana enota) in 1 (najbolj prikrajšana enota), je sestavljen iz sedmih kazalcev z naslednjo obtežitvijo: 25 % - dohodek, 25 % - zaposlenost, 15 % - zdravstveno stanje in invalidnost, 5 % - kriminal in nered, 5 % - bivanjsko okolje, 15 % izobraževanje, 10 % dostopnost do storitev. Ugotovimo lahko, da imajo najvišji koeficient prav etnično segregirana območja v mestu oziroma območja z najvišjo stopnjo segregacije (Northern Ireland Multiple Deprivation Measure, 2010).

Slika 40: Koefficient večstranske prikrajšanosti (angl. *multiple deprivation measure*) za leto 2010 po območjih SOA v Belfastu

Podobno situacijo lahko razberemo s karte, ki prikazuje koeficient dohodkovne prikrajšanosti za leto 2010 po območjih SOA. Največjega prikrajšanja so deležni prav živeči na območju etnično segregiranih skupnosti. Koeficient, ki se giblje med vrednostma 0 (najmnj prikrajšan) in 1 (najbolj prikrajšan), pomeni delež ljudi znotraj SOA, ki živijo v gospodinjstvih, ki imajo bruto letni dohodek manjši kot je 60 % mediane bruto letnega gospodinjanskega dohodka v celotnem Združenem Kraljestvu.

Slika 41: Koeficient dohodkovne prikrajšanosti (angl. *income deprivation measure*) za leto 2010 po območjih SOA v Belfastu

6.1.3 Socialni odnosi med pripadniki segregirane skupnosti

Osnovna značilnost segregiranih skupnosti v Belfastu je močna notranja povezanost in pomanjkanje ali odsotnost družbenih vezi z nasprotno skupnostjo.

Pregrade dodatno pripomorejo k medsebojni povezanosti neke skupnosti. Te ovire tamkaj živeče prebivalstvo s svojo prisotnostjo (varnostna pregrada vzdolž Cupar Way je visoka kar 13,5 m in dolga 800 m) ves čas opominjajo na krivico, ki so jo (bili) deležni, in nevarnost, ki so ji (bili) izpostavljeni. Njihova prisotnost »stiska« skupnost v omejen prostor, zato bariere predstavljajo obseg močno povezane skupnosti. Varnostne bariere tako po eni strani prekinjajo, po drugi pa vzdržujejo močne vezi med prebivalci. Odsotnot vezi z nasprotno skupnostjo in medsebojno nepoznavanje pa pogosto ob občasnih stikih vodi v nesporazume in konflikte (Shirlow, Murtagh, 2006, str. 58).

Odnose znotraj segregirane skupnosti v Belfastu je prvi še pred izbruhom državljanske vojne konec 60. let 20. stoletja raziskoval Boal (1969). Posvetil se je vplivu teritorialnosti na vsakdanje življenje prebivalcev, živečih ob varnostnih pregradah, ki ločujejo katoliški Falls in protestantski Shankill. Ugotovil je, da je proučevano območje močno segregirano in da ima teritorialnost velik vpliv na opravljanje njihovih vsakodnevnih poti. Navedel je primer, ki je enako aktualen še danes: velika večina iz obeh skupin je raje uporabljala avtobusno postajo znotraj njihovega teritorija, čeprav so zaradi tega morali prehoditi daljšo razdaljo, kot če bi se namenili k bližnji postaji, sicer znotraj ali v bližini nasprotne skupnosti. Podoben vzorec je opazil, ko je proučeval vsakodnevne nakupovalne navade. Ugotovil je, da povezav in stikov med skupinama skoraj ni (Boal, 1969).

Nicole Quinn je takole komentirala izogibanje protestantskemu območju med njeno dnevno potjo do bolnišnice:

»Ko grem na obisk k zdravniku, moram prečkati protestantsko območje. Še posebej takrat, ko je nujno. To počnem ves čas, tudi poleti. Ko se vračam, grem po drugi poti [pokaže njeno daljšo pot okoli protestantskega območja na zemljevidu]. Hodim vzdolž Duncairn Gardens, Antrim Road in nazaj na Atlantic Avenue, skozi Newington Avenue do svojega doma, ki je na Newington Street. Ta pot je mnogo daljša. Ko zapustim svojo hišo, sosedje vidijo, kam grem. Če grem levo, potem prečkam vrata na katoliško stran, če grem desno, hodim proti protestantskemu območju Tiger's Bay. Če me sosedje vidijo, da grem desno, je to v redu. Če pa pridem s te strani, to ni več v redu. Jaz se ne bojim prečkati protestantske strani. To je bolj zaradi sosedov. Sploh tistim, ki tam že dolgo živijo. Otroci nanje še vedno mečejo kamne.« (Quinn, 2012)

Odnose med dvema segregiranimi skupnostima v Belfastu je z antropološkimi metodami prvi raziskoval Burton (1978). Osredotočil se je na eno izmed katoliških enklav v zahodnem Belfastu s prevladujočim delavskim razredom, ki je bila s treh strani obdana s prav tako homogeno protestantsko skupnostjo delavskega razreda. To območje, ki ga je poimenoval Anro, je bilo močno družbeno povezano in prepleteno s sorodstvenimi vezmi. Burton je proučeval pomen prepoznavanja (angl. *Telling*) etničnega porekla nepoznanih posameznikov glede na njihova različna kulturna znamenja. Ti so vključevali vrsto oblačila, način izgovorjave določenih črk ali besed in fizični izgled (McNair, 2006). Prepoznavanju sledi poskus prostorskega uvrščanja.

Preglednica 16: Načini določevanja etničnega ozadja naključnega prebivalca v Belfastu na podlagi stereotipnih predstav

	katoličan	protestant
Ime	irsko, keltsko	angleško, škotsko
Obrazni izraz	oči, polt	ličnice
Oblačilo	razvlečeno	predrzno
Vedenje	nesamozavestno	oblastno, prevzetno
Območje bivanja	Z, SZ del mesta	J, S, V, središče mesta
angleško poimenovanje črke h ⁶	[hertʃ] h	[ertʃ] h
izražanje vere	javno izražanje vere	odsotnost javnega izražanja vere
Simboli	religiozni, irski, zeleni	britanski, oranžni

Vir podatkov: Burton, 1979, str. 78; cv: McNair, 2006

Prostorsko segregacijo je torej mogoče prepoznati tudi po znakih skupnostne identitete in po strategijah izogibanja stikom z ljudmi nasprotne etnične skupnosti. Strah, medsebojno nezaupanje in izogibanje izhajajo iz teritorialnosti ter etno-sektaških trenj, s tem pa lažje razumemo, zakaj prihaja do specifičnosti pri potrošnji, prostemu času in delu ljudi iz omenjenih skupnosti. Občutek nevarnosti in strahu pred vstopom v skupnost, v kateri bo posameznik del nezaščitene manjšine, vpliva na manjšo mobilnost med skupnostma. Mejna območja so pogosto zaznamovana s paravojaškimi murali, kot je protikatoliško nastrojeni KAT - Kill all Taigs proti protestansko nastrojeni KAH - Kill all Huns. Prebivalci teh območij se torej počutijo varne znotraj svoje skupnosti ali na nevtralnih oz. etnično mešanih območjih. Omejevanje prostora mobilnosti je torej mogoče razumeti kot racionalna dejanja in obnašanja, čeprav so takšne odločitve pogosto neupravičene (Shirlow, Murtagh, 2006).

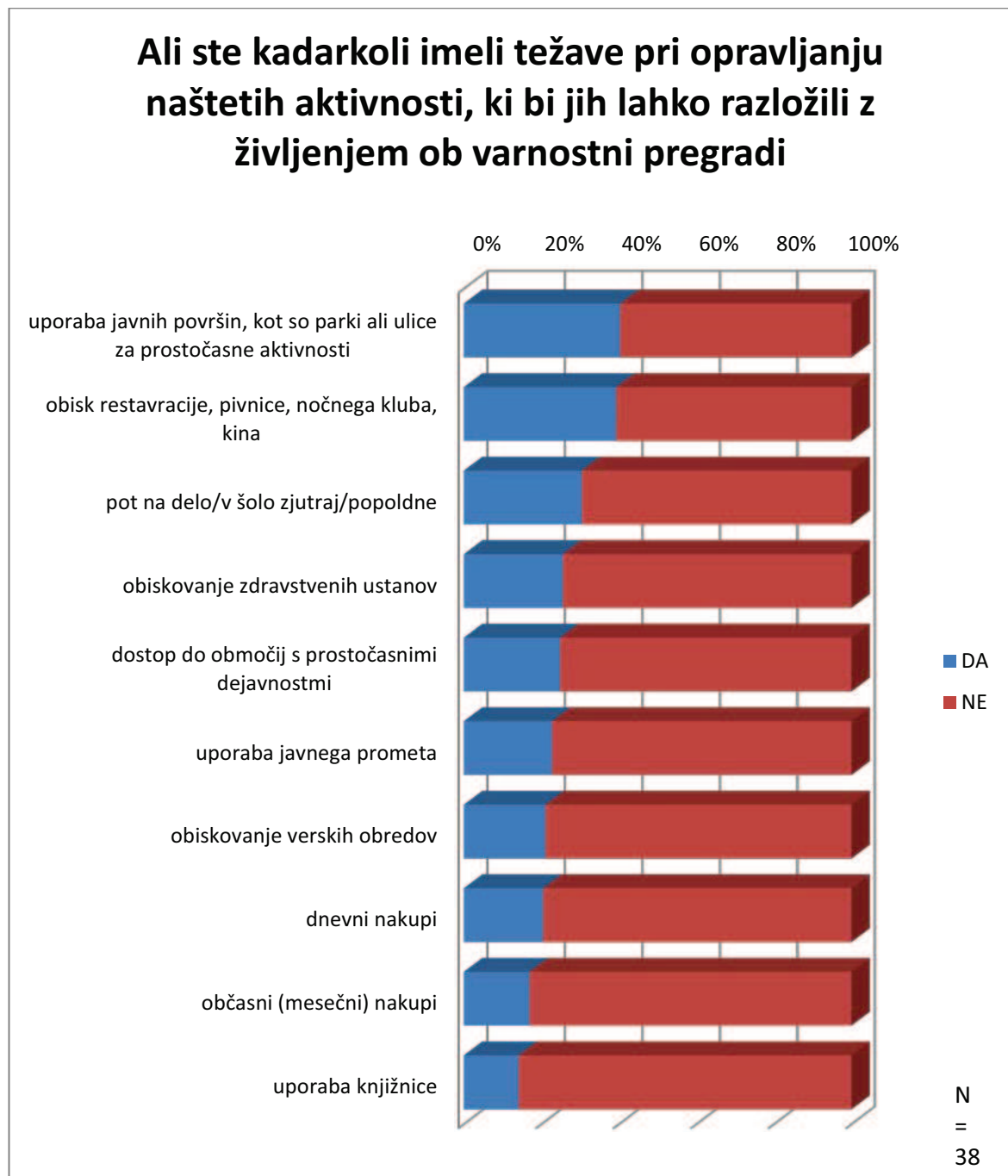
Stopnja socialnega, kulturnega in ekonomskega stika med skupnostma so nizke, razloge za tako pomanjkanje mobilnosti pa gre iskati v občutku strahu, predsodkih, nenaklonjenosti, nasilni izkušnji in označitvi prostora s sovražnimi sporočili (Shirlow, Murtagh, 2006). Sodelujoči v strukturiranem intervjuju so se počutili relativno varno znotraj svoje skupnosti, a so bili zadržani, ko je prišlo do vprašanja o vstopu v območje nasprotne skupnosti. Skupnosti v enklavi, ki jih z vseh strani obdaja sovražna skupnost, so razvile najzanimivejši vzorec mobilnosti v prostoru. Pot do storitev je za njih precej zapletena, saj se poskušajo izogibati teritoriju, ki ni del njihove skupnosti. Prebivalci večjih in bolj homogenih skupnosti, ki so vsebovale pester nabor storitev, so razvili vzorec notranje mobilnosti. Mnogo je ljudi, ki raje ne obiščejo katere izmed javnih ustanov (če ni nujno), če se ta nahaja na »napačni« strani ločevalne pregrade (Shirlow, Murtagh, 2006).

V raziskavi, narejeni leta 2004 (Shirlow, Murtagh, 2006), je kar 75 % vprašanih odgovorilo, da ne uporabljajo njim najbližje zdravstvene ustanove, če se nahaja na območju, kjer živi nasprotna skupnost. 58 % potuje vsaj dvakrat toliko, kot je potrebno, da gredo skozi nevtralno območje ali območje iste skupnosti, da bi obiskali javno ustanovo. Skoraj 60 % tistih, ki ni opravljalo nakupov na območju nasprotne skupnosti, je dejalo, da tja ne gredo zato, ker bi lahko bili tarča fizičnega ali verbalnega nasilja ali pa zato, ker niso želeli zapraviti svojega denarja v nasprotni skupnosti, saj so lahko namesto tega zvesti svoji skupnosti. Pomemben delež ljudi pa poti v območje nasprotne skupnosti ne bi opravili zato, ker bi lahko bili tarča zgražanja svoje skupnosti.

⁶ Izgovorjava je zapisana po mednarodni fonetični abecedi.

Glede na opravljen strukturiran intervju leta 2012 je okoli 20 % prebivalcev že imelo težave pri opravljanju različnih aktivnosti, ki bi jih lahko razložili z življenjem ob varnostni pregradi.

Slika 42: Odgovori udeležencev v strukturiranem intervjuju na vprašanje, ali so kadar koli imeli težave pri opravljanju naštetih aktivnosti, ki bi jih lahko razložili z življenjem ob varnostni pregradi

Vir podatkov: Kumer, 2012

Iz strukturiranega intervjuja, opravljenega v letu 2012, lahko razberemo, da dobrih 30 % vprašanih še nikoli ni imelo stika s predstavniki skupnosti na drugi strani ločevalne pregrade. To kaže na to, da je povrnitev zaupanja zelo dolg proces in da se 18 let po podpisu premirja med paravojaškimi skupinami in 12 let po podpisu Velikonočnega sporazuma vsi prebivalci še vedno ne počutijo dovolj varni v svoji soseščini. Pri tem je med katoličani več tistih (skoraj 40 %), ki sploh nimajo stikov z nasprotno skupnostjo, kot pa med protestanti (20 %).

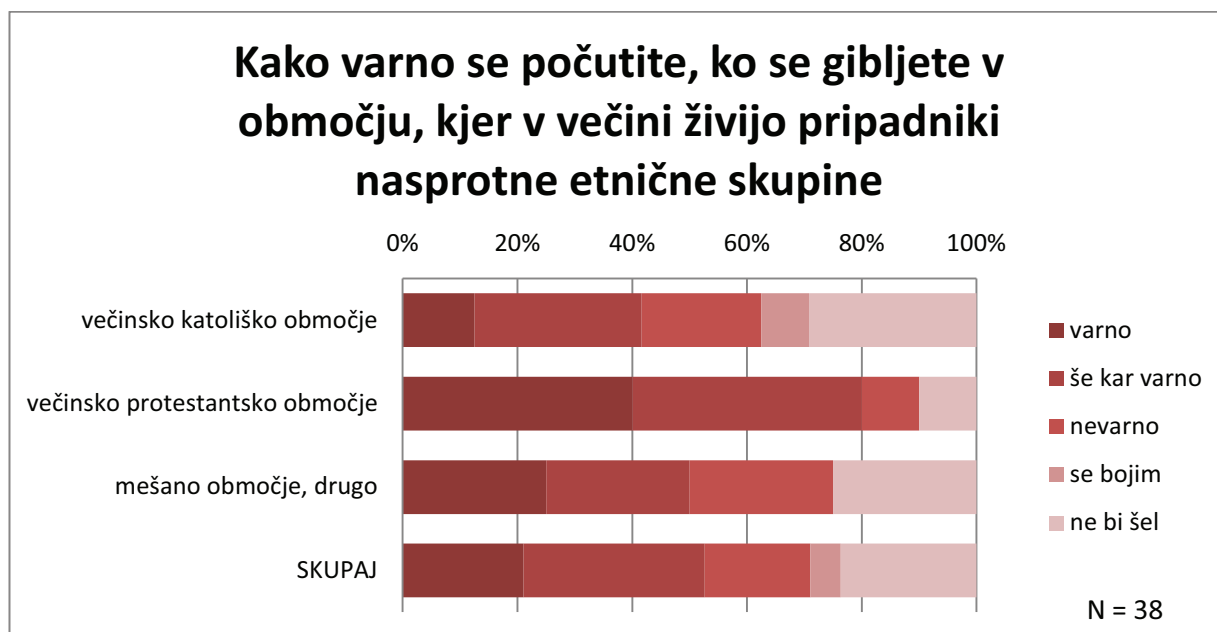
Slika 43: Odgovori udeležencev v strukturiranem intervjuju na vprašanje, ali so že kdaj imeli stik s predstavniki skupnosti na drugi strani ločevalne pregrade

Vir podatkov: Kumer, 2012

V raziskavi, narejeni leta 2004 (Shirlow, Murtagh, 2006), je zgolj 17,3 % moških in 10 % žensk odgovorilo, da bi opravilo pot v območje, kjer živi nasprotna skupnost. Ta odstotek je narasel na 52,7 v letu 2012, če se opremo na izsledke strukturiranega intervjuja (slika 35). V letu 2012 slaba četrtina vprašanih ne bi opravila take poti, kar je pol manj od odstotka vprašanih v letu 2004.

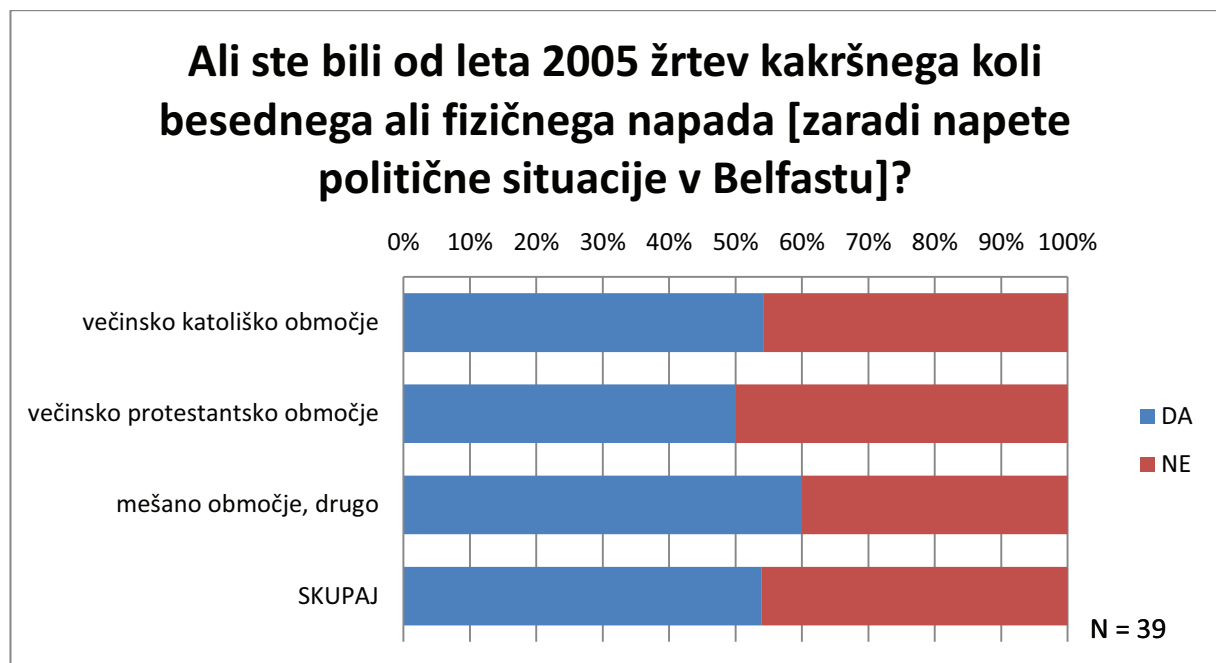
Slika 44: Odgovori udeležencev v strukturiranem intervjuju na vprašanje, kako varno se počutijo, ko se gibljejo na območju, kjer v večini živijo pripadniki nasprotne etnične skupine

Vir podatkov: Kumer, 2012

Med 9.000 vprašanimi v raziskavi, ki sta jo opravila Shirlow in Murtagh (2006) leta 2004 med skupnostmi, živečimi ob belfaških pregradah, jih je skoraj 40 % odgovorilo, da so bili žrtev kakršnega koli besednega ali fizičnega napada vse od razglasitve premirja leta 1994. Če uporabimo podatke strukturiranega intervjuja iz leta 2011, se je ta delež med leti 2005 in 2012 povzpел na več kot 50 %. Razloge gre pripisati tudi povečani uporabi drog in povečani stopnji mladostniškega prestopništva, kot je metanje kamenjev, kar je bilo omenjeno že v prejšnjih poglavjih. Čeprav gre ta dejanja vsaj deloma pripisati etničnim motivom, se je nasilje predvsem v zadnjih letih zmanjšalo.

Slika 45: Odgovori udeležencev v strukturiranem intervjuju na vprašanje, če so bili od leta 2005 žrtev kakršnega koli besednega ali fizičnega napada zaradi napete politične situacije v Belfastu

Vir podatkov: Kumer, 2012

6.2 Topofilija in topofobija v Belfastu

Raziskava o topofiliji in topofobiji (Krevs, 2004, str. 371), ki je bila opravljena na območju Belfasta v okviru strukturiranega intervjuja, je pokazala, da se odgovori o priljubljenosti, nepriljubljenosti in varnosti posameznih predelov razlikujejo glede na to, ali vprašani prihaja iz območja, kjer živi večinsko katoliška oziroma protestantska skupnost. Območja, med katerimi so lahko izbirali, so najmanjše enote, za katere so dostopni statistični podatki. Imenujejo se Super Output Areas (SOA) in imajo med 1300 in 2800 prebivalcev.

Za katolike so bile najbolj privlačne tiste enote SOA, ki ležijo na območju, kjer živi večinsko katoliško prebivalstvo, kot je Andersonstown, New Lodge in Falls Road. Enako se protestantom zdijo najbolj privlačna območja, poseljena večinsko s protestantskim

prebivalstvom, kot so Tiger's Bay, Ballysillan in Ballymacarrett. Skupno obema je, da so pri tem vprašanju pogosto izbirali območja, na katerih živijo.

Katoličani, ki so izbrali katoliška območja kot najbolj privlačna, so se zanje odločili, ker so zadovoljni s svojim življenjem na tem območju, ker so se tu rodili ali ker tam živijo že zelo dolgo časa. Protestanti so navajali enako vzroke za izbiro protestantskih območij kot najbolj privlačnih.

Poleg sosesk, v katerih njihova etnična skupina predstavlja večino, pa so tako katoličani kot protestanti izbrali soseske, kjer je prisoten višji socialno-ekonomski razred, kjer so relativno višje cene stanovanj in kjer je več zelenega okolja. Za izbor takšnih območij, kot sta Malone Road in Cherry Valley, so vsi navajali dejavnike, kot so lepe hiše, obdanost z zelenjem (*»leafy suburb«*), mirno okolje, višji socialno-ekonomski razred (*»money people«*), urejeno okolje, dobra infrastrukturna opremljenost, dobre šole.

Tistim, ki so prihajali iz katoliškega okolja, o bile najbolj neprivlačne tiste soseske, v katerih prebivajo protestanti, kot so Shankill in Donegall Pass v zahodnem Belfastu in Shaftersbury, The Mount ter Orangefield v vzhodnem Belfastu. Med razlogi, ki so vplivali na njihov izbor, so navedli prisotnost opuščenih hiš, kriminal (antisocial behaviour), prisotnost protestantov, prisotnost pregrad, območje pogostih izgrediv, pomanjkanje investicij v urbano pomladitev.

Prebivalci iz protestantskega okolja so menili, da so najbolj neprivlačna s katoliki poseljena območja, kot so New Lodge, Ardoyne in Short Strand. Razlogi za izbor so prisotnost katoličanov in neugledna soseska, nevarno okolje in socialna stanovanja, dodeljena s strani NIHE.

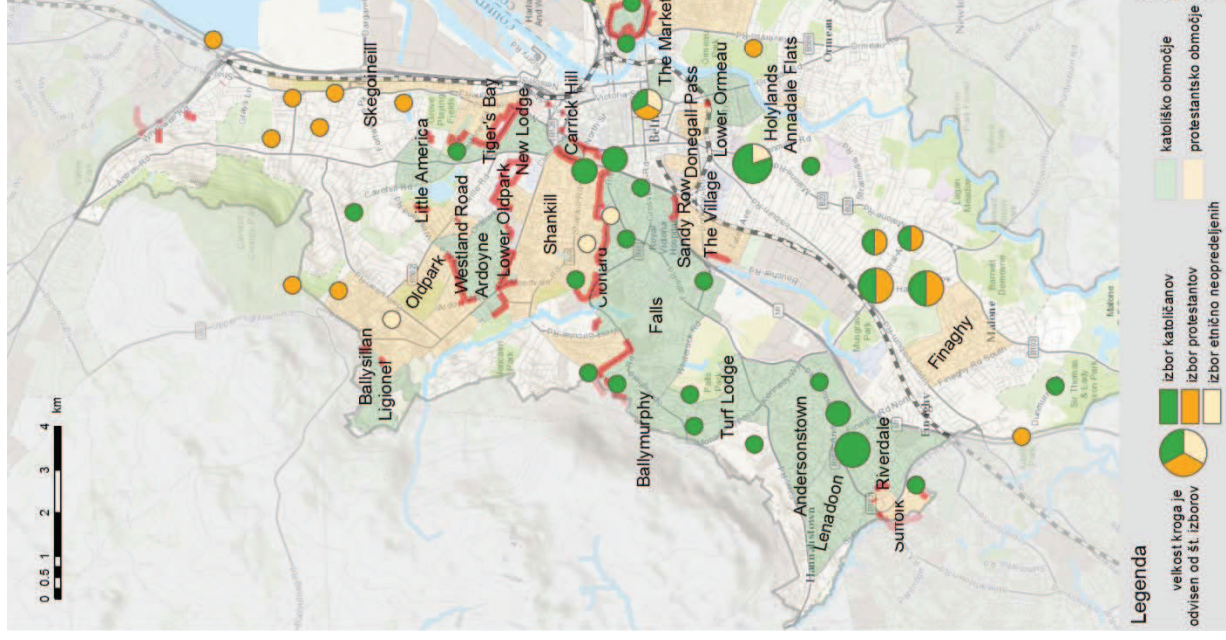
Med najbolj varne soseske so katoličani uvrstili bodisi območja, kjer živi katoliško prebivalstvo (Falls, Andersonstown), bodisi območja, ki so etnično mešana oziroma, kjer živijo predstavniki višjih slojev (Malone Road, območje okoli kampusa Queens University, mestno središče).

Nasprotno protestanti menijo, da so najbolj varna območja ob vzhodnem robu mesta, ki so večinsko protestantska, a tam ni izgrediv in ni prisotnih ločevalnih pregrad, ostala izključno protestantska območja, mestno središče ter soseska Malone. Razlogi so oddaljenost od katoličanov, neprisotnost nasilja in izgrediv, pomemben kriterij za izbor pa so bila tudi mešana etnična struktura, kar vpliva na odsotnost kriminala in nasilja.

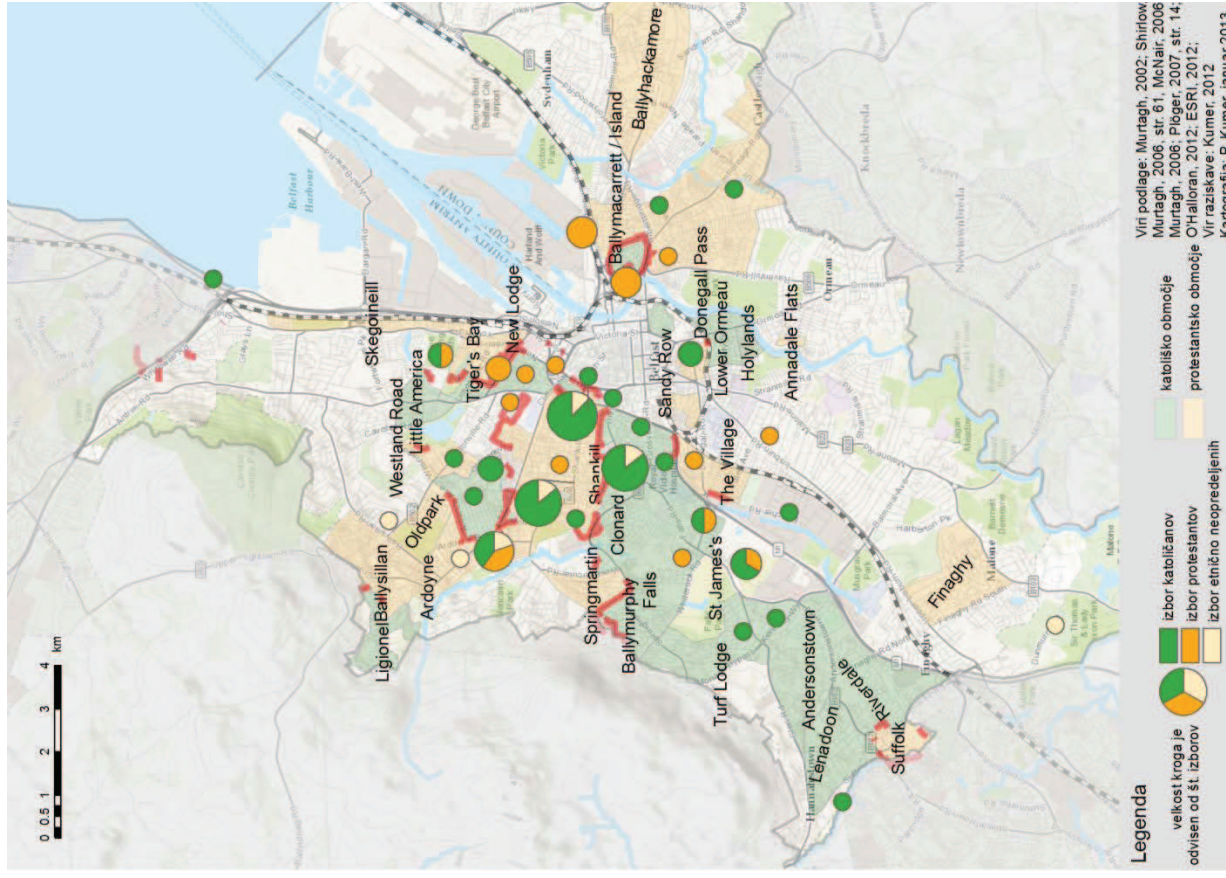
Tisti, ki so prihajali iz etnično mešanih območij, so za najbolj privlačno ali najbolj varno sosesko izbrali centralni predel, sosesko Malone ter univerzitetni kampus, za najbolj neprivlačno pa območja, ki se pojavljajo v medijih kot mesta, kjer pogosto prihaja do etničnih spopadov. To so Ardoyne ter območje ob ločevalni pregradi, ki deli protestantski Shankill in katoliški Falls.

Mnenja o varnih soseskah lahko v Belfastu podkrepimo s statističnimi podatki; na območju Malone Road je denimo prisotnost kriminala dejansko manjša kot drugje v mestu. Čustva glede priljubljenosti, ki jih prebivalci Belfasta povezujejo s posameznimi območji, so zaradi prisotnosti etničnega konflikta in visoke stopnje izražanja teritorialnosti veliko bolj intenzivna kot na primeru Ljubljane.

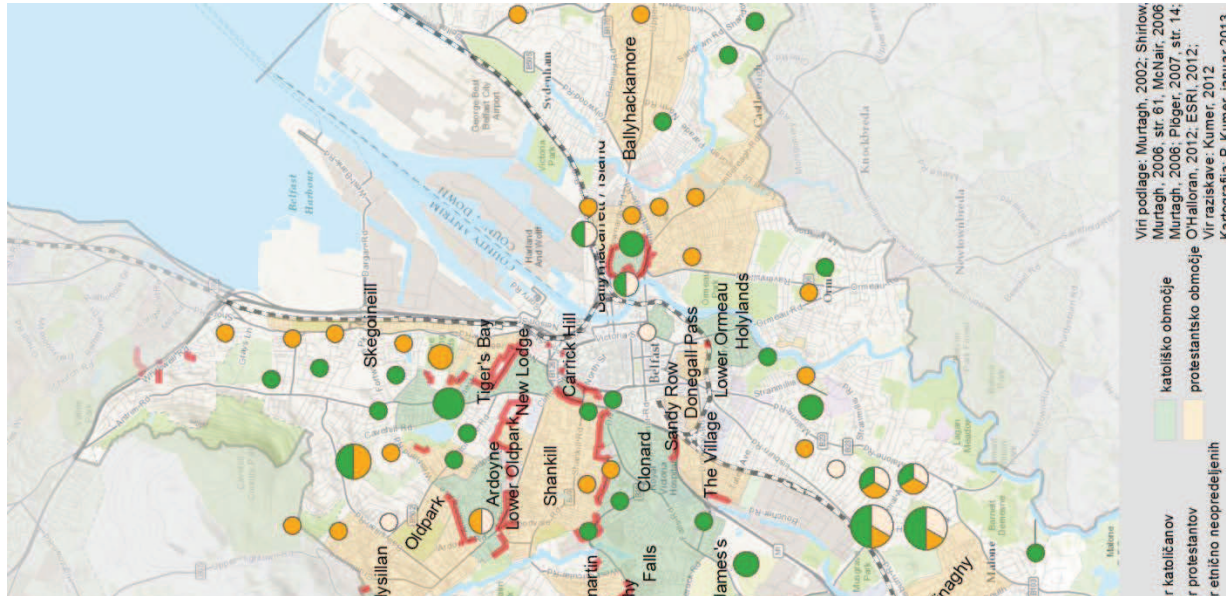
Slika 48: Območja, ki so jih prebivalci Belfasta (glede na katere prihajajo) določili kot najbolj varna

Slika 47: Območja, ki so jih prebivalci Belfasta (glede na katere prihajajo) določili kot najbolj neprijubljena za življenje

Slika 46: Območja, ki so jih prebivalci Belfasta (glede na katere prihajajo) določili kot najbolj prijubljena za življenje

Viri podlage: Murtagh, 2002; Shirlow Murtagh, 2006; str. 61; McKeir, 2006 Murtagh, 2006; Ploger, 2007; str. 14; O'Halloran, 2012; ESRI, 2012; Vir raziskave: Kumer, 2012 Kartografija: P. Kumer, januar 2013

Legenda
 velikost kroga je odvisen od št. izborov
 izbor katoličanov
 izbor protestantov
 izbor etnično neopredeljenih
 katoliško območje
 protestantsko območje
 etnično neopredeljenih

Viri podlage: Murtagh, 2002; Shirlow Murtagh, 2006; str. 61; McKeir, 2006 Murtagh, 2006; Ploger, 2007; str. 14; O'Halloran, 2012; ESRI, 2012; Vir raziskave: Kumer, 2012 Kartografija: P. Kumer, januar 2013

Legenda
 velikost kroga je odvisen od št. izborov
 izbor katoličanov
 izbor protestantov
 izbor etnično neopredeljenih
 katoliško območje
 protestantsko območje
 etnično neopredeljenih

7 Reševanje problematike prostorske segregacije v Belfastu

Ponujenih strategij za reševanje problematike prostorske segregacij v Belfastu je kar nekaj. Vsem je skupno prizadevanje po prekinitvi razvoja etnično polariziranega prostora ter promocija kulturne raznolikosti namesto obstoja številnih ter na različnih nivojih ločenih kultur.

Pri reševanju težav, ki se odvijajo na območju etničnih skupnosti, nahajajočih se ob ločevalnih pregradah v Belfastu, so poudarki predvsem na naslednjih aktivnostih (Towards Sustainable Security..., 2007):

- razvoj strategije za regeneracijo območij ob pregradah, ki bi bilo skupno delo različnih vladnih, nevladnih organizacij in posameznikov iz ciljnih območij;
- spodbujanje razvoja nevladnih organizacij v etnično homogenih skupnostih, ki delujejo na različnih področjih, a pri svojem delu vključujejo pripadnike obeh skupnosti;
- prizadevanje za ustavitev gradnje novih ločevalnih pregrad in postopno odstranitev obstoječih;
- večje posvečanje mladini, ki je postala protagonist današnjega etničnega nasilja;
- prostorsko planiranje v luči razvoja skupnih površin na področju rekreacije/prostega časa, oskrbe/storitev, prometa in bivanja.

7.1 Severnoirski stanovanjski urad

Severnoirski stanovanjski urad (Northern Ireland Housing Executive, NIHE), ki ima danes 88.000 podnajemnikov, je bil ustanovljen leta 1971 z namenom, da kot enotno telo prevzame odgovornost na področju urbanega planiranja in razpolaga z vsemi javnimi stanovanji, ki jih daje v najem socialno najšibkejšim prebivalcem. Pred tem so bila javna stanovanja v rokah Northern Ireland Housing Trust (NIHT) in številnih združenj, kar pa je po mnenju Paula Carlanda vplivalo na diskriminacijo pri dodeljevanju javnih stanovanj na podlagi etnične pripadnosti. To, tako Carland, je bil eden izmed poglavitnih razlogov za začetek državljanske vojne konec 60. let 20. stoletja. V NIHE so tako sprva pregledali vse lokacije javnih stanovanj in sestavili načrt, imenovan Housing Selection Scheme. Carland trdi, da zato v zadnjih 41 letih še nikomur ni uspelo dokazati, da bi NIHE izvajala kakršno koli diskriminacijo pri dodeljevanju javnih stanovanj. NIHE je bila ena redkih organizacij, ki je v »Obdobju težav« delala s nevladnimi organizacijami znotraj katoliške ali protestantske skupnosti (Shirlow, Murtagh, 2006; Carland, 2012; 25,000 housing executive..., 2013).

Vzpostavitev enotne organizacije je omogočilo tudi opravljanje rednih statističnih raziskav o pogodbenikih. Tako se NIHE zaveda problema visoko segregiranega prostora, v katerem se nahajajo njihova stanovanja (glede na popis leta 2001 so kar na 91 % vseh zemljišč v lasti NIHE živele segregirane skupnosti), in z znanstvenimi metodami poskuša ugotoviti, zakaj ponekod prihaja do mešanja pripadnikov obeh skupnosti, drugod pa ne, in kako delati na spodbujanju nastajanja etnično mešanih javnih stanovanjskih območij (Shuttleworth, Lloyd, 2006).

20 sodelujočih v strukturiranem intervjuju je menilo, da bi NIHE lahko storil več za promocijo razvoja etnično mešanih stanovanjskih predelov. Med njimi je eden odgovoril, da bi to omogočilo otrokom, da bi skupaj odraščali in pozabili na medsebojno nestrpnost, nekdo

drug pa, da bi takšna mešana skupnost vplivala na to, da bi ljudje poskušali živeti drug ob drugem brez prepиров. Med tistimi, ki so odgovorili z ne, pa sta dva menila, da tak sistem tako ali tako ne bi deloval, saj je konfliktnost med skupnostma visoka in možnost nasilja velika. Eden izmed vprašanih, ki je izbral odgovor »Mogoče«, je menil, da je najprej potrebno spremeniti razmišljanje v glavah ljudi, saj je drugače delo vladnih in lokalnih institucij nesmiselno (Kumer, 2012).

Slika 49: Odgovori udeležencev v strukturiranem intervjuju na vprašanje, če naj NIHE stori več za razvoj etnično mešanih stanovanjskih predelov

Vir podatkov: Kumer, 2012

7.2 Nevladne organizacije in projekti povezovanja sprtih skupnosti

Ob koncu državljanske vojne so se v Belfastu, pa tudi drugod po Severnem Irskem, pojavile iniciative, ki so predvidevale sodelovanje sosednjih katoliških in protestantskih skupnosti pri številnih aktivnostih (športne prireditve, kulturno udejstvovanje, sociala ipd.). V ta namen so se oblikovale nevladne organizacije, ki so podpirale te iniciative (angl. *cross-community organisations*). Pri tem so poudarjale pomen vzdrževanja stikov med predstavniki obeh skupnosti, dialog in sodelovanje. Tak primer sodelovanja se je izkazal kot pomemben doprinos k rušenju stereotipov in negativnih predstav o pripadnikih nasprotne etnične skupine ter k procesu sprave in ustvarjanja miru v Belfastu ter širši regiji. Stik med skupnostma se je izkazal za bolj učinkovit doprinos k trajni spravi kot pa njuna fizična ločitev s politiko obnavljanja in postavljanja novih ločevalnih pregrad. Skupine, ki so preko različnih aktivnosti povezovalе sosednje katoliške in protestantske skupnosti, so najprej delovale na prostovoljni ravni, s časom pa so se lahko financirale tudi iz različnih skladov, kot je International Fund For Ireland ali PEACE III program iz strukturnih skladov Evropske Unije.

Primer takšnega sodelovanja je projekt, imenovan Cross-Community Outreach Project, v katerem sodelujeta nevladni organizaciji Shankill Women's Centre in oddelek Good Relations, ki deluje v okviru Kulturne dežele iz območja Falls. Prva nevladna organizacija se nahaja na protestantski strani ločevalne pregrade v zahodnem Belfastu, druga pa na katoliški strani. Obe spodbujata sodelovanje, ki poteka med skupnostma z obeh stani pregrade.

Marion Weir, uslužbenka v Shankill Womens Centre, tako opisuje svoje delo:

»Sodelujem pri projektu, ki je financiran iz programa strukturnih skladov Evropske Unije, imenovanem PEACE III. [...] Ker se nahajamo v bližini varnostnih vrat, ki povezujejo Falls in Shankill, so v naše skupine, ki je del tega projekta, vabljeni ljudje z obeh strani ločevalne pregrade. [...] Da bi obiskali naš center, moram najprej vzpostaviti zaupanje. Zato se ukvarjam z ustvarjanjem dobrih odnosov med katoliško in protestantsko skupnostjo. Ker nas deli zid, imajo ljudje, ki živijo ob njem in prihajajo k nam, zidove tudi v glavi. [...] Z Aisling Ní Labhraí iz Kulturne dežele na oni strani pregrade sva sklenili partnerstvo in povezali aktiviste nevladnih organizacij z obeh strani. Napravili sva tematsko pot, ki povezuje obe območji in organizacije z obeh strani. [...] Ena od sodelavk s katoliške strani še nikoli v življenju ni bila na naši strani. Le z našo skupino na tematski poti si je upala storiti ta korak in obiskati Shankill. [...] V našem centru se srečujejo tako lojalisti in nekdanji zaporniki iz Shankilla kot republikanci iz Fallsa. Nekoč mi je neka predstavnica republikancev dejala: »Ko prečkam varnostna vrata, postanem zelo živčna, a ker te poznam in ti zaupam, se potrudim in obiščem tvoj center.« In se je vrnila. To ni nekaj, kar se zgodi čez noč. V to je potrebno vlagati. Potrebno je biti pro aktiven in spodbujati ljudi, da nas obiščejo. [...] Eden izmed projektov, pri katerem sodelujemo s Kulturno deželo, je delovanje znotraj skupine, ki vključuje ljudi z obeh strani pregrade, predstavnika NIHE, predstavnika mestne občine in predstavnike nevladnih organizacij s katoliške in protestantske strani. Ukvarjamo se z organizacijo različnih kulturnih prireditev. [...] Na svetovni dan miru, 21. Septembra, nameravamo organizirati ulični festival na Townsend Street, kamor bomo povabili skupine iz Fallsa in Shankilla, ki bodo imeli svoj nastop, pa lokalne šole in zборе iz bližnjih cerkva. Vključiti bomo poskusili kolikor ljudi bo mogoče.« (Weir, 2012)

7.3 Komisija za nadzor nad paradami

Sezona parad se začne na velikonočni ponedeljek in traja vse do konca septembra. Večino parad organizirajo protestantske, unionistične ali lojalistične skupine, vendar imajo svoje pohode tudi katoliške, nacionalistične in republikanske skupine. Parade so pogosto razumljene kot element teritorialnosti, torej element izvajanja nadzora nad določenim ozemljem, zato so pogosto zelo kontroverzne.

Parade, še posebno tiste, ki se odvijajo na 12. julij in jih organizira protestantski red Oranževcev, so ene pomembnejših razlogov za nastop uličnih nemirov in nasilja. Parad ni mogoče prepovedati predvsem zaradi osnovnih človekovih svoboščin pravice do združevanja in do javnega izražanja (ali protestiranja). Toda te pravice niso absolutne, saj so tudi druge enako pomembne pravice, ki jih je potrebno upoštevati, ko se odvijajo parade. Te pravice so denimo toleranca in spoštovanje pravic drugih, pa pravice ljudi, ki živijo in delajo na območju, kjer se odvijajo parade, do miru. Vse te pravice poskuša Komisija za nadzor nad paradami (angl. *Parades Commission*) upoštevati, zato ima moč spremeniti pot parade mimo določenega območja ali odstraniti problematične ljudi iz parade. Nima pa vzvodov, da bi parado prepovedala, saj njene poti pogosto potekajo skozi katoliška območja, kjer največkrat pride do konflikta. Kljub temu gre komisiji pripisati velik pomen pri poskusu zmanjševanja nasilja na dan, ko so napovedane parade (Parades Comission..., 2013); četudi njene legitimnosti veliko skupin sploh ne priznava.

8 Sklep

Prve znake prostorske segregacije dveh največjih etničnih skupnosti v Belfastu, katolikov in protestantov, je bilo opaziti že v 17. stoletju, povečevala pa se je z vzponom industrijske revolucije, ko se je v mesto priseljevalo katoliško prebivalstvo s podeželja. Vrhunec je dosegla v 20. stoletju, in sicer prvič med leti 1920-22 in drugič med leti 1969-94. Šlo je za dva vala etničnih konfliktov, ki sta imela vse značilnosti državljanske vojne. Prostorska segregacija je bila torej neposreden odziv na etnično nasilje. Pospeševala jo je tudi uvedba t. i. črte miru (angl. *peace line*), na kateri so gradili ločevalne pregrade, katerih število je leta 2012 po podatkih organizacije Belfast Interface Project doseglo natanko 99.

Ugotovljen je bil naslednji vpliv prostorske oziroma bivanjske segregacije katoliške in protestantske skupnosti na socialno-geografske razmere v Belfastu.

- Etnično homogene skupnosti, živeče ob ločevalnih pregradah (angl. *Interface Communities*), so postale območja, na katerih živi nižji socialno-ekonomski oziroma delavski razred. Vzpon po socialno-ekonomski lestvici vpliva na mobilnost v etnično mešanih območjih oziroma območja, kjer živi srednji oziroma višji razred.
- Socialno-ekonomska struktura območij ob ločevalnih pregradah vpliva na večstransko prikrajšanje tamkajšnje družbe, ki ga pojasnjuje koeficient večstranske prikrajšanosti (angl. *multiple deprivation measure*) in obsega podpovprečni dohodkovni razred, višjo stopnjo brezposelnosti, slabše splošno zdravstveno stanje prebivalstva, višja stopnja kriminala, slabše bivalno okolje, slabša izobrazbena struktura in slabša dostopnost do različnih storitev, kot je povprečje na ravni mesta.
- Večstranski pomen ločevalnih pregrad: demarkacija prostora, ki sodi pod jurisdikcijo določene etnične skupnosti, ustvarjanje občutka varnosti tamkaj živečih prebivalcev, preprečevanje stikov s sovražno kulturo, jasno definiran prostor, znotraj katerega se širi ista ideologija, identiteta, pa tudi predsodki do nasprotne, očem nevidne skupnosti.
- Večstranske posledice obstoja ločevalnih pregrad: prizorišče izmenjave nasilja, otežen dostop do zdravstvenih, socialnih in drugih storitev lokalnih prebivalcev.
- Čustveno zaznavanje (priljubljenost, nepriljubljenost, varnost) določenih mestnih območij je odvisno predvsem od tega, iz katere etnične skupnosti posameznik prihaja. Povprečnemu predstavniku katoliške skupnosti ob pregradi je manj privlačno območje protestantske skupnosti na nasprotni strani pregrade in obratno.
- Obstaja močna notranja povezanost med segregiranimi skupnostmi in teritorialno identiteto.

V diplomskem delu so zbrane pomembnejše aktualne informacije in raziskovalna spoznanja, ki pomagajo osvetljevati socialno-geografske posledice prostorske segregacije v Belfastu. K temu so veliko prispevali poglobljeni intervju z raziskovalcem Petrom Shirlowom, obsežna zbirka strokovnih člankov na temo prostorske segregacije ter najnovejši statistični podatki.

S pomočjo različne zgodovinske literature smo opisali dejavnike, ki so privedli do današnjega stanja prostorske segregacije. Mednje sodijo razvoj industrializacije v Belfastu in izbruhi etničnih nemirov.

S pomočjo metod terenskega dela so bile ugotovljene posledice prostorske segregacije v Belfastu. Fotografsko in kartografsko so bili dokumentirani elementi teritorialnosti, ločevalne pregrade in drugi objekti, namenjeni fizičnemu ločevanju skupnosti, strukturirani in poglobljeni intervjuji pa so nam podali sliko o odsotnosti socialne interakcije med skupnostmi.

Z analizo strukturiranih in poglobljenih intervjujev smo ugotovili konfliktnost odnosov med skupnostma, pa tudi primere uspešnega sodelovanja, kot so nevladne organizacije, ki pri svojem delovanju vključujejo pripadnike sosednjih etničnih skupnosti.

Z analizo strukturiranih intervjujev smo ugotovili tudi, da je priljubljenost oz. nepriljubljenost posameznih območij v Belfastu odvisna predvsem od etničnega ozadja posameznika, saj bi povprečen katoličan najraje živel na katoliškem območju, najtežje pa na območju, kjer živijo protestanti. Protestant bi najraje živel na območju iste etnične skupnosti, ne bi pa bival na katoliškem območju.

S pomočjo različnih virov so bili ugotovljeni različni načini reševanja prostorske segregacije, kot so dodeljevanje javnih stanovanj ne glede na etnično pripadnost, prizadevanja nevladnih organizacij pri povezovanju skupnosti ter delovanje komisije za nadzor nad paradami.

Da imajo ločevalne pregrade pomemben vpliv pri močni medsebojni povezanosti tamkajšnje skupnosti, sta ugotovila že Shirlow in Murtagh (2006). Njihova prisotnost jih ves čas opominja na potencialno nevarnost z druge strani, obenem pa jih ta strah močno povezuje. Prav nezaupanje nasprotni skupnosti vpliva na zatekanje k skupnosti istega etničnega porekla, kar je razvidno na primer pri odklanjanju opravljanja poti skozi območje nasprotne skupnosti. To so ugotovili že Boal (1969) ter Shirlow in Murtagh (2006). Teritorialnost je bila pri obeh skupnostih opazna že pred prisotnostjo ločevalnih pregrad, te pa so ta pojav zagotovo še pospešile, saj so območja še dodatno demarkirala. Vse to potrjuje prvo hipotezo.

Prostorska segregacija se je glede na koeficient neenakomerne prostorske porazdelitve rahlo povečala med letoma 1991 in 2001, a se je z 61,7 % spustila na 52,1 % leta 2011. Delež katolikov se je med letoma 2001 in 2011 zmanjšal v tradicionalnem katoliškem zahodnem in jugozahodnem delu, hkrati pa se je povečal v tradicionalnem protestantskem vzhodnem in južnem delu. To je med drugim tudi posledica etničnega mešanja in zmanjševanja stopnje prostorske segregacije. Število kriminalnih dejanj se je med leti 2008 in 2011 zmanjšalo, prav tako se je med leti 2002 in 2012 občutno zmanjšalo število etnično motiviranih umorov (med leti 2008 in 2012 sta zabeležena le 2 taka primera). Ne glede na prisotnost ločevalnih pregrad in gradnje novih, se zaradi njih prostorska segregacija danes ne povečuje. Druga hipoteza je s tem zavrnjena.

Shirlow in Murtagh (2006) sta ugotovila, da 58 % ljudi ene etnične skupnosti potuje vsaj dvakrat toliko, kot je potrebno, da obišejo javno ustanovo in se ob tem ognejo območju druge skupnosti. Glede na opravljen strukturiran intervju leta 2012 je okoli 20 % vprašanih že imelo težave pri opravljanju različnih aktivnosti, ki bi jih lahko razložili z življenjem ob varnostni pregradi oziroma z nadlegovanjem pripadnikov nasprotne skupnosti. Iz strukturiranega intervjuja lahko tudi razberemo, da dobrih 30 % vprašanih še nikoli ni imelo stika s predstavniki skupnosti na drugi strani ločevalne pregrade. Slaba četrtnina vprašanih ne bi opravila take poti v območje, kjer v večini živijo pripadniki nasprotne etnične skupine, kar je sicer pol manj glede na študijo, ki sta jo leta 2004 opravila Shirlow in Murtagh, a dovolj, da je tretja hipoteza potrjena.

Kljub opaznemu zmanjševanju prostorske segregacije in številu etnično motiviranih kriminalnih dejanj je Belfast še vedno poznan kot nevarno mesto, čeprav si želi graditi identiteto na stvareh, ki povezujejo sprti skupnosti, kot je denimo slovita ladjedelniška preteklost. Kljub temu je v kontekstu turizma najbolj poznan t. i. konfliktni turizem, kjer obiskovalce vodijo mimo sosesk in zidov, ki so povezani z etničnim nasiljem. H korenitemu zmanjšanju prostorske segregacije bo vodilo le zmanjšanje v pojavnosti etnično motiviranega kriminala, za kar pa je potreben širši politični konsenz in izogibanje političnim

konfrontacijam. Smiselna je tudi podpora nevladnim organizacijam, ki v svojem delovanju vključujejo pripadnike obeh skupnosti in podpora NIHE pri prizadevanju za zmanjšanje prostorske segregacije na območjih, ki jih imajo v lasti.

9 Summary

One could notice the first signs of spatial segregation of the two largest ethnic communities in Belfast, Catholics and Protestants, already in the 17th century. It increased during the expansion of industrial revolution, when the Catholic population migrated to industrialising city from the rural hinterland. It reached its first peak between 1920 and 1922 and the second one between 1969 and 1994. Those were the two waves of ethnic conflict that had all the characteristics of the civil war. Spatial segregation was therefore the immediate response to the ethnic violence. Its development was encouraged by the introduction of the peace line where they built the interface barriers. The report of the Belfast Interface Project identified 99 such barriers that were associated with residential areas in 2012.

The following effects of the spatial or residential segregation of the Catholic and Protestant community on the social-geographic relations in Belfast were identified.

- Interface Areas are the location of working class households. Climbing up the socio-economic scale usually results in migration to the ethnically mixed areas - middle or high class areas.
- The index of multiple deprivation explains the socio-economic characteristics of the interface areas, which are most affected by unemployment, low education, low levels of skills and training, low income, high rates of crime, poor health and disability and poor housing and services.
- The multiple meaning of the interface barriers: space demarcation of certain communities, creating the feeling of safety for the inhabitants, prevention of contacts with the hostile culture, clearly defined space, which allows people to celebrate their culture freely by sharing similar ideology, identity and prejudices about the other community.
- The multiple effects of the interface barriers: crime areas, limited access to healthcare, social and other services for local population.
- Perceptions of neighbourhoods (most attractive for living, most unattractive for living, safest to live) depend almost exclusively on the ethnic background of the respondent. The average representative of the Catholic community living in interface area feels most unattractive area for living is the area on the other side of the interface barrier and vice versa.
- There are strong bonds among individuals within the segregated community and they share a strong territorial identity.

In this graduation thesis the recent information and research reports that help understanding the socio-geographic effects of the spatial segregation in Belfast are collected. Important contributions to this were in-depth interview with the researcher Peter Shirlow, a large collection of scientific articles on the spatial segregation and the recent statistical data.

The factors that created the spatial segregation as we know it today were described with the help of historical literature. There was also the expansion of industrialisation in Belfast and the outbursts of the ethnic violence.

The effects of the spatial segregation were studied also through the methods of field work. The elements of territoriality, interface barriers and other structures made for physical separation were documented with photographic and cartographic material. A lack of social interaction between the communities was revealed with the help of the analysis of the structural and in-depth interviews

Within the structural interviews the study of human perception of places at local scale was conducted and it was discovered that an average member of the Catholic community would rather live within the area dominated by Catholics and would be hesitant to live in the area dominated by the Protestants. A Protestant would rather live with the members of the same ethnicity and it would be very unlikely that this person would move into the Catholic neighbourhood.

According to various sources different strategies to deal with spatial segregation were already initiated. Such examples are allocation of public apartments to families regardless of their ethnic belonging, the work of cross-community organisations and the effort made by the Parades Commission.

Interface barriers help creating strong intercommunal relations. Its presence is a strong reminder of potential danger from the other side, but this fear also connects people. Mistrust between the communities results in recourse to the community of the same ethnical background. This can be seen by rejecting to walk through the area of the opposite community. The territoriality was recognized before the construction of the interface barriers, but it is definitely encouraged, because a prominent demarcation of the space was created. This confirms the first hypothesis.

According to the dissimilarity index the spatial segregation slightly increased between the years 1991 and 2001. But then it decreased from 61.7% to 52.1 % in 2011. The share of Catholics in the traditional western and south-western part decreased between 1991 and 2011, but their share increased in the traditional eastern and southern part of the city. Among other reasons this was the consequence of increased level of ethnic mixing and decreased level of spatial segregation. The level of antisocial behaviour between 2008 and 2011 decreased as well as the number of ethnically motivated murders between 2002 and 2012 (between 2008 and 2012 only 2 such cases were recorded). In spite of the presence of interfaces and the intentions of building new ones the spatial segregation is not increasing. Therefore the second hypothesis is disproved.

Shirlow and Murtagh (2006) discovered that 58% of the population of one ethnic community travels at least twice as much as necessary to visit a public institution, just to avoid the area of the opposite community. According to the results of the structural interview in 2012 around 20% of the respondents already have experienced troubles that are explained by living in the interface area while doing different activities. Moreover more than 30% of respondents never had a contact with the members of the opposite community. Almost a quarter of those asked would never make a journey to the area dominated by the other community. This is half as much as in 2004 according to the survey conducted by Shirlow and Murtagh. In spite of that the third hypothesis is confirmed.

In spite of the fact that the spatial segregation is less present now, and the number of antisocial behaviour in the city is decreasing, Belfast is still known as a dangerous city, although the city authorities want to create a shared identity which should be based on the famous shipbuilding past. Nevertheless, people still visit Belfast to take part in the tours that include areas associated with violence in the past and the city largely benefits from the conflict tourism. To root out the spatial segregation there is a need to decrease the level of ethnically motivated crime first. For this wider political consensus is needed and the avoidance of the unnecessary political confrontations. It is also sensible to support the cross community organisations and NIHE for their effort to decrease spatial segregation in the areas that are in their ownership.

10 Viri in literatura

1. Boal, F.W., 1969. Territoriality on the Shankill-Falls Divide, Belfast. *Irish Geography*, 6, str. 30-50.
2. Boal, F.W., 1976. Ethnic residential segregation. V: Herbert, D., Johnston, R. (ur.). *Social Areas in Cities*, Vol. I.: Spatial Processes and Form. London, John Wiley, str. 41-81.
3. Boal, F.W., 1978. Territoriality on the Shankill-Falls Divide, Belfast. The perspective from 1976. V: Lanegrin, D., Palm, R. (ur.). *An Invitation to Geography*. New York, McGraw-Hill, str. 58-77.
4. Boal, F.W., 1981. Residential Segregation and Mixing in a Situation of ethnic and Natural Conflict. Belfast. V: Compton, P. (ur.). *The Contemporary Population of Northern Ireland and Population-Related Issues*. Belfast, Queen's University, Institute of Irish Studies, str. 58-84.
5. Boal, F.W., 1982. Segregation and mixing: space and residence in Belfast. V: Boal, F.W., Neville, D. (ur.). *Integration and division. Geographical perspectives on the Northern Ireland Problem*. London, Academic Press, str. 249-280.
6. Boal, F.W., 2002. Belfast: walls within. *Political Geography*, 21, 5, str. 687-694.
7. Boal, F.W., 2008. Territoriality on the Shankill-Falls Divide. Being wise after the event? *Irish Geography*, 41, 3, str. 329-335.
8. Boal, F.W., Poole, M.A., 1973. Religious residential segregation in Belfast in mid-1963. A Multi-level Analysis. London, Institute of British Geographers, 40 str.
9. Boyle, C., 2012. Ireland – In All Shades of Green. London, Carol Boyle, 135 str.
10. Byrne, J., Heenan, C.G., Robinson, G., 2012. Attitudes to Peace Walls. Research Report to Office of First Minister and Deputy First Minister. Belfast, University of Ulster, 31 str.
11. Calame, J., 2009. *Divided Cities*. Belfast, Beirut, Jerusalem, Mostar and Nicosia. Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 259 str.
12. Carden, S., 2011. Post-conflict Belfast 'sliced and diced'. The case of the Gaeltacht Quarter. *Conflict of Cities and the Contested State*, 20, str. 4-19.
13. Carland, P., 2012. Poglobljeni intervju Petra Kumra s Paulom Carlandom (osebni vir, 4. april 2012). Belfast.
14. City interface gates to open seven days a week. 2011. URL: <http://www.community-relations.org.uk/about-us/news/item/874/city-interface-gates-to-open-seven-days-a-week/> (Citirano 1. 12. 2012).
15. Colin, T., Gabrovec, M., Rot Gabrovec, V., 1997. *Irska*. Ljubljana, Ljubljansko geografsko društvo, 63 str.
16. Compton, P.A., 1995. *Demographic Review Northern Ireland 1995*. Belfast, Northern Ireland Economic Council, 250 str.
17. Connolly, M., 1998. *Politics and Policy-making in Northern Ireland*. Hampshire, Palgrave Macmillan, 192 str.
18. Copeland, M., 2012. Poglobljeni intervju Petra Kumra z Michaelom Copelandom (osebni vir, 25. april 2012). Belfast.
19. Cox, K.R., 2002. *Political geography. Territory, state and society*. Oxford, Blackwell Publishers, 382 str.
20. Darby, J., 2003. Northern Ireland: the background to the peace process. URL: <http://cain.ulst.ac.uk/othelem/chron/ch67.htm#1603> (Citirano 16. 1. 2013).
21. Devine, P., 2010. Northern Ireland Life and Times Survey. URL: <http://www.ark.ac.uk/nilt/> (Citirano 16. 1. 2013).

22. Doherty, P., Poole, M. A., 1995. Ethnic residential segregation in Belfast. Coleraine, Centre for the Study of Conflict, 116 str.
23. Doherty, P., Poole, M.A., 1997. Ethnic residential segregation in Belfast, Northern Ireland, 1971-1991. *Geographical Review*, 87, 7, str. 520-536.
24. Doherty, P., Poole, M.A., 2002. Religion as an indicator of ethnicity in Northern Ireland-an alternative perspective. *Irish Geography*, 35, 2, str. 75-89.
25. ESRI. 2012. Topografska podlaga zemljevida. URL: <http://www.esri.com/> (Citirano 1. 1. 2013).
26. Evans, E.E., 1944. Belfast. The Site and the City. *Ulster Journal of Archaeology*, 3, 7, str. 5-29.
27. Feldman, A., 1991. *Formations of Violence. The Narrative of the Body and Political Terror in Northern Ireland*. Chicago, University of Chicago Press, 325 str.
28. Gaeltacht Quarter. 2013. URL: <http://www.dcalni.gov.uk/index/language-cultural-diversity-r08/irish.htm> (Citirano 16. 1. 2013).
29. Hepburn, A.C, Collins, B., 1981. *Industrial Society. The structure of Belfast, 1901*. V: Roebuck, P. (ur.). *Plantation to Partition*. Belfast, Blackstaff Press, str. 210-228.
30. Hepburn, A.C., 1994. *Long Division and Ethnic Conflict. The Experience of Belfast*. V: Dunn, S. (ur.). *Managing Divided Cities*. London, Ryburn Publishing, str. 88-104.
31. *International Encyclopedia of Human Geography*. 2009. Castree, N., Crang M., Domoah, M. (ur.). Oxford, Elsevier Ltd., 586 str.
32. Jarman, N., 2006. *Working at Interface: Good Practice in Reducing Tension and Violence*. Belfast, Institute for Conflict Research, 46 str.
33. Jenkins, R., 1986. Northern Ireland. In *What Sense »Religions in Conflict?«* V: Jenkins, R., Donnan, H., McFarlane, G. (ur.). *The Sectarian Divide in Northern Ireland Today*. London, Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland, str. 1-21.
34. Jones, E., 1956. The Distribution and Segregation of Roman Catholics in Belfast. *Sociological Review*, 4, 2, str. 167-155.
35. Kinkead, M., 2012. Poglabljeni intervju Petra Kumra z Maurice Kinkead (osebni vir, 9. februar 2012). Belfast.
36. Krevs, M., 2004. Perceptual spatial differentiation of Ljubljana. *Dela*, 21, str. 371-379.
37. Krevs, M., 2008. Topofilija in geografski stereotipi. Dva poskusa merjenja in predstavljanja »nemerljivih« pojavov. V: Noč Razinger, M., Panič, b., Urbas, M. (ur.). *18. statistični dnevi – Medgeneracijska solidarnost – izziv za sodobne družbe*. Radenci, UMAR, str. 26-27.
38. Kumer, P., 2012. Strukturiran intervju izveden s pomočjo spletne aplikacije (<http://www.surveymonkey.com/belfast2012>) med februarjem in aprilom 2012 in v obliki terenskega anketiranja med aprilom in julijem 2012 (osebni vir). Belfast.
39. *Leksikon Cankarjeve založbe*. 2000. 3. izd. Dolinar, K., Knop, S. (ur.). Ljubljana, Cankarjeva založba, 1199 str.
40. McCann, G., 2012. Poglabljeni intervju Petra Kumra z Gerrardom McCannom (osebni vir, 10. 2. 2012). Belfast.
41. McKenna, F., 2013. *The History of the Struggle for Civil Rights in Northern Ireland 1968 - 1978* by NICRA. CAIN Web Service. URL: <http://cain.ulst.ac.uk/events/crights/nicra/nicra78.htm> (Citirano: 1. 3. 2013).
42. McNair, D. A., 2006. *Social and Spatial Segregation. Ethno-National Separation and Mixing in Belfast*. Doktorska disertacija. Belfast, School of Geography, Archaeology and Palaeoecology, The Queen's University of Belfast.

43. Melaugh, M., 2012. Draft list of Death Related to the Conflict from 2002 to the present. CAIN Web Service. URL: <http://cain.ulst.ac.uk/issues/violence/deathsfrom2002draft.htm> (Citirano: 1. 1. 2013).
44. Melaugh, M., 2013a. A chronology of Key Events in Irish History (1170 to 1967). CAIN Web Service. URL: <http://cain.ulst.ac.uk/othelem/chron/ch67.htm#1603> (Citirano 16. 1. 2013).
45. Melaugh, M., 2013b. Key Events of the Northern Ireland Conflict. CAIN Web Service. URL: <http://cain.ulst.ac.uk/events/index.html> (Citirano: 16. 1. 2013).
46. Melaugh, M., 2013c. The Derry March – Summary of Main Events. CAIN Web Service. URL: <http://cain.ulst.ac.uk/events/derry/sum.htm> (Citirano 16. 1. 2013).
47. Melaugh, M., Lynn, B., McKenna, F., 2013. Religion in Northern Ireland. CAIN Web Service. URL: <http://cain.ulst.ac.uk/ni/religion.htm> (Citirano 16. 1. 2013).
48. Milton, M.G., 1964. Assimilation in American Life. New York, Oxford University Press, 276 str.
49. Mulhern, D., 2013. Flags Used in Northern Ireland. CAIN Web Service. URL: <http://cain.ulst.ac.uk/images/symbols/flags.htm> (Citirano: 1. 1. 2013).
50. Murtagh, B., 2002. The Politics of Territory. Wiltshire, Antony Rowe Ltd, 183 str.
51. Newell, G., 2012. Poglobljeni intervju Petra Kumra z Georgom Newellom (osebni vir, 4. april 2012). Belfast.
52. NINIS. 2013. URL: <http://www.ninis2.nisra.gov.uk/public/Home.aspx> (Citirano 1. 2. 2013).
53. NISRA. 2013. URL: <http://www.nisra.gov.uk/> (Citirano 28. 1. 2013).
54. Northern Ireland Multiple Deprivation Measure 2010. 2010. Belfast, NISRA, 76 str.
55. Northern Ireland Profile. 2012. URL: http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/4172307.stm (Citirano 10. 12. 2012).
56. Northern Ireland. Work and religion. URL: <http://www.poverty.org.uk/i47/index.shtml#def> (Citirano 1. 3. 2013).
57. O'Halloran, C., 2012. Belfast Interfaces. Security Barriers and Defensive Use of Space. Belfast, Belfast Interface Project, 130 str.
58. O'Hara, M., 2004. Self-imposed apartheid. The Guardian, 4. april 2004 (online). URL: <http://www.guardian.co.uk/society/2004/apr/14/northernireland.societyhousing> (Citirano 1. 12. 2012).
59. Oxford Dictionaries. 2013. URL: <http://oxforddictionaries.com/definition/english/mural> (Citirano 1. 3. 2013).
60. Our Quarters. 2013. URL: <http://www.gotobelfast.com/home/page/our-quarters> (Citirano 16. 1. 2013).
61. Parades Commission. FAQ. URL: <http://www.paradescommission.org/frequently-asked-questions/> (Citirano 1. 12. 2012).
62. Plöger, J., 2007. Belfast City Report. CASE report 44. London, Centre for Analysis of Social Exclusion, London School of Economic and Political Science, 54 str.
63. Questionnaire for Residents of Greater Belfast. 2012. URL: <http://surveymonkey.com/belfast2012> (Citirano 1. 12. 2012).
64. Quinn, N., 2012. Poglobljeni intervju Petra Kumra z Nicole Quinn (osebni vir, 5. april 2012). Belfast.
65. Rebernik, D., 2008. Urbana geografija. Geografske značilnosti mest in urbanizacije v svetu. Ljubljana, Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 294 str.
66. Registrar General Northern Ireland. Annual Report 2010. 2011. Belfast, NISRA, 76 str.

67. Sack, R.D., 1986. Human territoriality: Its theory and history. Cambridge, Cambridge University Press, 259 str.
68. Shirlow, P., 2012. Poglobljeni intervju Petra Kumra s Petrom Shirlowom (osebni vir, 24. 4. 2012). Belfast.
69. Shirlow, P., Murtagh, B., 2006. Belfast. Segregation, Violence and the City. London, Pluto Press, 202 str.
70. Shuttleworth, I., Lloyd, C., 2006. Mapping Segregation in Northern Ireland. Belfast, Queens University, 50 str.
71. Slovar slovenskega knjižnega jezika. 1995. Kovač, M. (vodja ur.). Ljubljana, SAZU, 1714 str.
72. Soja, E.W., 1971. The political organization of space. Resource paper No. 8. Washington, Association of American geographers, 54 str.
73. Storey, D., 2001. Territory: The Claiming of Space. Essex, Pearson Education Limited, 201 str.
74. Tavčar, M., 2010. Severnoirski mirovni proces. Diplomsko delo. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, 95 str.
75. The Dictionary of Human Geography. 2009. 5. izd. Gregory, D., Johnston, R., Pratt, G., Watts, M.J., Whatmore, S. (ur.). Singapore, Blackwell Publishing Ltd. 1052 str.
76. The Troubles in Northern Ireland. 2013. URL: <http://irishconflict.webs.com/> (Citirano 15. 1. 2013).
77. Throgmorton, J., 2004. Where was the wall then? Where is it now? Planning, theory and practice, 5, 3, str. 349-365.
78. Toft, M.D., 2003. The Geography of Ethnic Violence. Identity, interests, and the indivisibility of territory. Oxfordshire, Princeton University Press, 226 str.
79. Topofilija in topofobija na primeru ljubljanskih in kamniških sosek. 2004. Ljubljana, Oddelek za geografijo, FF, UL, 39 str.
80. Towards Sustainable Security. Interface barriers and the legacy of segregation in Belfast. 2007. Belfast, Community Relations Council, 44 str.
81. Vargo, T., 2008. Belfast Residents Asked If Peace Lines Should Come Down. US-Ireland Alliance. URL: <http://www.us-irelandalliance.org/content/155/en/About%20the%20Alliance/Press%20Releases/2008%20Press%20Releases/Peace%20Poll%20Results:%20Belfast%20Residents%20Asked%20if%20Peace%20Lines%20Should%20Come%20Down.html> (Citirano 1. 12. 2012).
82. Vranješ, M., 2007. O teritorialnosti v antropologiji, pa tudi geografiji. Annales, 17, 1, str. 207-220.
83. Wainwright, E., 2012. Belfast Peacelines. URL: <http://www.richwainwright.com/blog/foreign-assignments/belfast-peacelines/> (Citirano: 1. 10. 2012).
84. Weir, M., 2012. Poglobljeni intervju Petra Kumra z Marion Weir (osebni vir, 25. 4. 2012). Belfast.
85. Žibret, A., 2010. Rožna dolina je najbolj privlačna, Fužine pa nevarne. Delo. (21. 10. 2010), str. 5.
86. 25,000 housing executive tenants currently in rent arrears. 2013. URL: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-northern-ireland-21720378> (Citirano 8. 3. 2013).

LIVING WITHIN THE INTERFACE COMMUNITY

prepared by Peter Kumer, student of geography from University of Ljubljana, who is undertaking his spatial segregation in Belfast. The study is supervised by Mr. Dr. Marko Krevs from University of Tronica Crossa, a member of academic staff from University College Dublin. Your sincere answers to contribute a lot to the success of the study. Your answers to the questionnaire are completely final and will be used for research purposes only.

interface / peace line do you reside?

Protestant dominated

Other

the interface / peace line is your residence situated?

the peace line gates is your residence situated?

contact with inhabitants from the other side of the peace lines?

when you move in the area where predominantly live the members of opposite ethnic group?

unsafe scared would not go

of any kind of verbal or physical abuse since 2005?

need any kind of problems with activities (see specified below) that you would explain with living ?

Yes No

using the library

going out at evenings (restaurant, pub, club, cinema)

attending religious rituals

using health establishments (pharmacy, hospital etc.)

Eventual comments on any of the above statements, or other comments (please specify):

9. Answer only if you are an employed resident: Do you feel presence of occupational segregation at

yes maybe no

Eventual comment: _____

10. In spite of the effort of The Equality Commission for Northern Ireland do you still feel there is a based on your religious faith or political beliefs in Belfast?

yes maybe there used to be (before the commission imposed acts), but it is less present
 there used to be (before the commission imposed acts), but it is not present any more no

11. Do you think the interfaces / barriers within Belfast should be removed?

yes maybe yes undecided maybe no not at all

12. Should the housing authority do more to promote integrated housing for Catholics and Protestant

yes maybe no

Eventual comment: _____

13. Do you live your life according to your religious beliefs?

yes, completely yes, I try to sometimes yes, sometimes no no

13. 1. Do you practice religion?

YES

NO

and education should be the only option for children in Belfast?

no

Why (SOA) are in your opinion ... (the order is not important for further analysis; for general orientation

Choice 1

Choice 2

Choice 3

Reasons above - which were the main reasons for your selections of SOAs that you define as...

To enable the interpretation of other answers to the questionnaire

Primary Secondary

Master, Doctor)

stant Other Agnostic Non-religious

Other

Employee (state position)

26. Answer only if you are an employed resident: What is your average annual income?

less than £5,000

£5,000 – £10,000

£10,000 – £20,000

£20,000 – £30,000

£30,000 – £40,000

£40,000 - £50,000

£50,000 – £60,000

£60,000 - £70,000

£70,000 - £80,000

£80,000 - £90,000

£90,000 – £100,000

more than £100,000